

DAN FLORIȚA-SERACIN

A OPTA TREAPTĂ

Antologie de proză scurtă

SEMĂNĂTORUL
Editura - online
Martie 2009

Autorul a ales aceste povestiri și nuvele din următoarele volume: *Povestiri de la marginea câmpiei*, Editura Facla, 1984; *Ultimul episod*, Editura Facla, 1987; *Tunelul verde*, Editura Helicon, 1999; *Copiii lui Cronos*, Editura de Vest, 2003. Ultimele două proze au apărut în presa literară. Textele au fost revăzute.

I

LA CÂINI

Ionuț stătea tolănit în iarba înaltă, pe deal, deasupra casei lui Pințoiu, de acolo vedea totul ca-n palmă, întreaga localitate, cu excepția străzilor ce se pierdeau șerpuiind de-a lungul văilor, întocmai ca tentaculele unei caracatițe uriașe. În dreapta se ridica Ștanțenbergul, împădurit de la jumătate în sus, la poale plin de cotețe cu porci, pe care le-au construit cu materiale recuperabile locatarii blocului *Trei cărbuni*. Puțin oblic privind, mai jos, se zăreau ruinele de la poștă, foste clădiri vechi, culcate la pământ de buldozere, pe locul cărora, se spunea de vreo doi ani, urmau să se construiască alte blocuri. Din toate șandramalele acelea rămăsese în picioare doar un balcon, susținut de patru coloane cu capiteluri corintice, turnate din fontă, vopsite în verde închis. Balconul aparținuse casei lui Auschnit, singura clădire cu etaj pe vremuri din întreaga așezare, acum un morman de moloz și cărămidă, probabil fusese adăugat construcției la cererea patronului, care, se spunea, ar fi ținut de la înălțimea lui muncitorilor o cuvântare în timpul mării crize de la începutul anilor '30 din veacul trecut. Oamenii au cules, cu încuviințarea primăriei, tot ce le putea folosi dintre ruine, lemn, țiglă, ceva cărămidă, dar de balcon nu se atinsese nimeni, cine să fi avut nevoie de un balcon?

Înainte, plin de castani înfloriți și de platani uriași cu coaja albă, se întindea parcul. Aici fusese cândva un excelent teren de tenis, dar, cu oarecare vreme în urmă, a fost arat și semănat cu iarbă din inițiativa unui mahăr de la partid pe nume Karner, pe motiv că tenisul ar fi un sport burghez. Tot atunci au fost sparte și arse cele trei mase de biliard ale cazinoului, devenit club muncitoresc.

Aceste lucruri le știa de la tatăl său, de la fostul său tată.

Ionuț simți cum Paula se lipește de el scâncind ușor.

- Lasă, Paula, îi spusese, mângâind-o ocrotitor pe cap, vei vedea, totul are să fie bine până la urmă, dar deocamdată trebuie să stăm aici, e periculos să ne ducem acolo jos.

Parcă pentru a-i confirma spusele, din vale răsunară aproape simultan două bubuituri. Paula tresări și începu să tremure din tot trupul.

- Nu, nu, îi șopti Ionuț, încă nu ai motive să te sperii. Acestea sunt pușcăturiile lui Decola. Aruncă tuburi de spray în foc. Doar știi că i-am dus și noi o grămadă de sprayuri, pe care le-am primit de la mama. Are acolo și două din acelea mari, de lac fixativ, să auzi tu, când are să le arunce pe acelea în foc, pușcături!

Alte două bubuituri răsunară din locuri diferite.

- E deștept Decola, se bucură Ionuț, a făcut nu unul, ci două sau trei focuri. Iluzia este perfectă. Criminalii au să rămână cu buzele umflate!

Băiatul studie mai atent firele de iarbă și celelalte plante din jur. Iarba dăduse în spic.

- Astea trebuie să fie bune de mâncat, zise el, dar să nu le iei așa de-a întregul în gură și să spui: „bala-bala-bala-bala”, că ți se duc pe gât în jos și să știi că sunt cam înțepăcioase, m-a păcălit și pe mine unul Brică, ăla de face pe deșteptul cu toată lumea.

Paula se întinse, mirosind și ea spicele de iarbă, apoi strănută.

- Ha, ha, râse Ionuț, te-ai gădilat la nas, nu-i așa? Vezi dacă-ți bagi nasul peste tot? Ți-a un defect al tău, Paula, iartă-mă că ți-o spun!

Ea pufni, a veselie parcă, și se alintă frecându-și ușor capul de mâna lui întinsă. Apoi cercetă cu uimire un obiect pe care nu-l mai zărise niciodată pe antebrațul băiatului, un ceas electronic.

- Ah, da, se simțise el dator să-i dea lămuriri, l-am primit ieri de la tata, nu credeam că te interesează, arată de toate: secunda, minutul, ora, ziua... Mi l-a dat ca amintire. Acum locuiește la Reșița, am fost la el cu mama. Are o cameră la un cămin de nefamiliști. A trebuit să mergem, pentru că de când a plecat nu i-a dat nimic mamei să mă întrețină și asta nu e frumos din partea lui. Să vezi cum a fost. Ne-am urcat la etajul trei, cred, al blocului, că ne-a spus un om jos, la poartă, numărul camerei în care stă. Era cam întunecos coridorul acela lung de la etajul trei, dar mama și-a făcut lumină cu bricheta. Apoi a bătut în ușă. La început n-a răspuns nimeni, însă mama nu s-a lăsat și a dat în ușă cu pumnul. Apoi s-a auzit mișcare și, în sfârșit, a apărut o tanti cam ciufulită, încheindu-se la capot. „Pe cine căutați, doamnă?” a întrebat-o pe mama, vorbea cam pițigăiat, uite-așa: „Pe ciine căutați, doamnă?”, iar mama i-a răspuns: „Pe soțul meu!” Scurt, fără niciun fel de „doamnă”. „Nu-l cunosc pe soțul dumneavoastră”, a răspuns tanti aceea în capot, iar mama i-a spus: „Sunt sigură de asta, vă doresc să-l cunoașteți cât mai curând! Totuși, vreau să vorbesc cu el. „Tanti a dat să închidă ușa, dar mama și-a vârât vârful pantofului între ușă și toc. Am văzut că o doare și atunci am strigat: „Tată, tată! De ce nu vrei să ne vezi?” Am auzit iarăși mișcare înăuntru și atunci a apărut tata. Era în pijama, o pijama frumoasă, acasă nu purta niciodată astfel de pijamale. Dar asta mi-a făcut o impresie proastă, te rog să mă crezi, Paula, să stea cu tanti aceea străină în pijama... A vorbit cu mama din ușă, nu ne-a primit înăuntru, dar eu numai la asta mă gândeam, că stătea cu tanti aceea în pijama!... Apoi m-a sărutat, mi-a spus să fiu cuminte, s-o ascult pe mama, iar la plecare și-a scos ceasul de la mână și mi l-a dat mie, ca amintire de la el. Eu n-am vrut să primesc, dar mama mi-a dat un ghiont pe la spate, așa că l-am luat... Dacă mi l-ar fi dat pe când era acasă, aș fi fost cel mai fericit băiat... Așa însă...

Din vale răsunară alte două bubuituri formidabile.

- Ura! strigă Ionuț, astea sunt cu siguranță sprayurile noastre, Paula.

Deși speriată, Paula se ridică totuși în picioare.

- E periculos ce vrei să faci, fetițo, se îngrijoră Ionuț, dacă ai pleca acum, te-ai trezi exact în gura lupului!

Îi înconjură trupul cu brațul și o sili să se culce din nou în iarbă alături de el.

- De altfel, m-am înțeles cu Decola ca să arunce în foc sprayurile mari atunci când acțiunea va fi deja pornită. Uite, vezi mogâldețele acelea de pe ruine? Ei sunt! Bandiții! Nu se mai satură de sânge! Nu le mai ajunge pădurea, acum își fac de cap și aici. Au dat ordin să nu iasă nimeni din casă... Da, în casă ar fi fost ceva mai sigur, i-am fi putut aduce și pe cei mici, niscaiva mâncare s-ar fi găsit pentru toți, dar mama mi-a spus să n-o deranjez până la două, de aceea mi-a dat voie să iau cu mine și ceasul. Și-apoi totul a mers atât de repede! Decola ne-a anunțat azi-dimineață că știe exact de la unchiu-său că ăștia vor să reia acțiunea de săptămâna trecută. Noroc că ne-am putut refugia până aici. Iar cei mici sunt la loc sigur, nu vor da de ei, înțeleg că din cauza lor ești îngrijorată.

Soarele bătea din plin coasta dealului pe care se aflau și Ionuț simți cum îl trece nădușeala. Paula găfâia ușor, cu limba scoasă, moțâind parcă cu ochii întredeschiși. Dacă răstimpul între explozii era mai mare, se ridica întinzându-și labele din față și se pregătea de plecare, știa că trebuie să-și alăpteze puii, altfel ei ar fi putut să iasă din ascunzătoare în căutarea sa. Dar Ionuț o silea să-i rămână alături, de aceea îi vorbea întruna:

- Pentru prima oară am auzit de acest îngrozitor complot de la nenea Atanasiu, unul dintre prietenii mamei, el e vânător, ne-a spus că în curând vor ieși la câini, că prea v-ați înmulțit, Paula, spunea că umblați noaptea în haite, că scormoniți prin gunoaie și le risipiți peste tot, dar cine e de vină că nu sunt ridicare cu săptămânile?, că ați devenit periculoși și că în vara ce vine o să turbați cu toții. Zicea că au vrut mai întâi să vă otrăvească, dar au renunțat,

pentru că nu știu unde ar fi murit niște copii din cauza asta, au mâncat din momeala pentru câini de flămânzi ce erau. Dar nu e adevărat că voi sunteți vagabonzi, pentru că noi vă îngrijim, fiecare copil îngrijește câte un câine, și seara nu faceți mai multă gălăgie decât fac forestierii când coboară la birt. Adevărul e că ei, vânătorii v-au înrăit, vă puneau capcane și vă loveau cu ciomagul, ca să vă ducă momeală la vulpi. De aceea, jumătate din voi sunteți schilozi, niciunde nu sunt mai mulți câini schilozi ca la noi! Apoi au ieșit cu puștile în stradă...

Bum! – o altă formidabilă explozie. Ecoul gonea din deal în deal: bum! bum! se auzea tot mai pierdut de pretutindeni.

- Decola ăsta nu arde gazul de pomană, se veseli iarăși Ionuț, îl auzi, Paula? Toți câinii stau ascunși, ei știu acum ce pericol îi paște. Ei sunt cumiți, nu ca tine, Paula, tu ai vrea să pleci, dar eu te rog, uită-te în ochii mei, promite-mi că nu vei pleca, și eu mă uit în ochii mamei când îi promit ceva, iar ea atunci știe că mă voi ține de cuvânt! Uite, n-am vrut să-ți povestesc cum a fost, dar tu mă silești să o fac... Așadar, au ieșit cu puștile în stradă și s-au îndreptat spre ruinele de la poșta veche, știau că cei mai mulți dintre voi acolo vă aveau sălașul. Primul care a căzut a fost Haiduc, câinele ciobănesc. Stătea la umbră lângă podețul parcului, acolo l-a găsit vânătorul, l-a momit cu degetele strânse: „cs, cs, cs!” și câinele a venit. „Bang!” a tras acela. Haiduc s-a prăbușit, apoi s-a ridicat, era puternic, l-a privit uimit pe vânător, el l-a momit din nou: „cs, cs, cs!” și câinele a venit iarăși. „Bang!” – al doilea foc. Așa a murit Haiduc. Pe Braica au împușcat-o din fugă, era speriată deja, i-au rupt picioarele dinapoi, n-au mai stricat alt cartuș pe ea, au doborât-o cu patul puștii. Cel mai blând dintre voi era Castor, nu știu de ce i-au zis chiar așa, unul i-a pus pușca între ochi, iar Castor dădea din coadă, credea că vânătorul se joacă, măcar nu s-a chinuit, bietul de el. Pe Gavroche l-a împușcat cineva după dispensar, se învârtea pe acolo pentru că îi dădeau surorile de mâncare. Și pe Fanny a lui Decola au împușcat-o, iar Fanny, la fel ca tine, avea pui, iar puii nu știau ce s-a întâmplat cu mama lor, săreau pe ea și o trăgeau în joacă de urechi și de coadă. Au fost aruncați în râu...

Soarele ardea tot mai puternic, bubuiturile s-au rărit, apoi au încetat. Paula s-a ridicat din nou.

- Oare ce s-o fi întâmplat cu Decola, nu cumva l-au prins? se întrebă Ionuț. Paula, mai rămâi, te rog, încă poate fi periculos pentru tine...

Dar Paula se îndepărtă în salturi, fără să se uite măcar înapoi.

Ionuț își ascunse în iarbă fața scăldată în lacrimi.

- Paula, gemu el, dacă și tu mă părăsești...

Apoi, toropit de căldură, adormi și visă un vis ciudat. Se făcea că se afla exact în același loc, pe deal, deasupra casei lui Pințoiu. O aștepta pe Paula să se întoarcă. Deodată apăru tata, îmbrăcat într-o pijama elegantă și cu pușca pe umăr. Zâmbea vesel.

- Unde e Paula? întrebă Ionuț.

- Nu știu, răspunse tata, o aștept și eu...

Apoi se așeză lângă el, își culcă pușca pe genunchi și își aprinse răbdător o țigară.

UMBRĂ PE TULPINA UNUI NUC

Omul este înalt, uscățiv, cu fața prelungă, bărbie proeminentă, abătută ușor spre stânga; această parte a feței e vie, expresivă, pielea tresare, ochiul clipește, lăcrimează, irisul e mai albastru decât al celuilalt ochi, ce pare imobil, înghețat, de sticlă ai zice; obrazul drept e neted, cu pielea pergamentoasă, cu pometele bine reliefat, având firele bărbii mai rare decât ale celui opus, unde cresc viguros până în apropierea tâmpiei; în colțul drept al gurii, țeapăn, i se adună clăbuci de salivă. Părul alb-gălbui, împutinat de vreme, e despărțit printr-o cărare impecabil trasată dintr-un colț al frunții până spre luminișul creștetului țuguiat. Poartă, închisă până la ultimul nasture, o cămașă din material flaușat cu mâneci lungi, în carouri decolorate, ce abia se mai disting, croită cândva pentru un trup cu mult mai viguros. Pantalonii, și ei prea largi, sunt susținuți cu o curea înnegrită de timp, lată de trei degete, având o cataramă în formă de pajură bicefală, turnată din alamă, și două rânduri de perforații. Postavul lor albăstrui e ros în dreptul genunchilor până la urzeală. Are picioarele vârate în saboți de lemn, ale căror fețe sunt prinse de talpă cu niște cuie mari, înflorate la capăt, din bronz.

Îl așteaptă pe vechiul său prieten, Sibla, frizerul. E clientul lui de vreo patruzeci de ani, de când se stabilise el în Podragu, venind de la Reșița, ca prim-maistru laminorist, *Obermeister*, angajat la așa-numita fabrică de fier, *Podrager Eisenwerk*.

Știam că Sibla venea la ora șase, exact când umbra acoperișului șopronului, în care eu și prietenul meu stăteam tolăniți pe două saltele vechi, umplute cu pănuși de porumb, locul nostru preferat de taifas după-amiază, atingea tulpina nucului din mijlocul curții. Atunci Waldi, câinele rotofei și flocos, lătra scurt, ridicându-se tremurând pe labele din față, iar moșu' Klesch îl potolea, rostindu-i cu o voce seacă numele: „Waldi!”

Cei doi bătrâni purtau invariabil în clipele următoare întâlnirii lor următoarea conversație:

„Bună, Sibla!”

„Bună, Klesch!”

„Mai trăiești, Sibla?”

„Mai, Klesch!”

Apoi se duceau unul după celălalt, călcând anevoie pe cărăruia pavată cu cărămidă, până sub nucul unde aștepta pregătit taburetul cel verde, cu lădiță și capac. Din lădiță, moșu' Klesch scotea un prosop alb de in, se descheia la cămașă și își petrecea prosopul pe după gât, iar Sibla i-l fixa la spate cu acul de siguranță, înfipt în țesătură exact acolo unde urma să fie folosit. Așezându-se pe taburet, moșu Klesch rostea de fiecare dată:

„Tuns și frezat cu cărare la dreapta.”

Frizerul își scotea instrumentele dintr-o tașcă de piele scorjită cu încuietori galbene, își potrivea ochelarii rotunzi pe nasul împânzit de vinișoare albăstrui, alegea o oglindă cu mâner și ramă albă de lemn, aducând-o cu un gest aproape grațios în dreptul obrazului clientului său. Îi ridica o șuviță de păr cu două degete și întreba:

„Scurtăm?”

Moșu' Klesch cumpănea câteva clipe, contemplându-se în apele tulburi ale oglinzii, și decidea cu jumătate de glas:

„Mda. Parcă trebuie să scurtăm.”

Moșu' Sibla se apuca de lucru, mânuind o foarfecă lunguiață și un pieptene de aluminiu, cu dinții mai scurți spre mijloc din cauza îndelungatei folosințe. Foarfeca țacănea fără conținere și se ciocnea în răstimpuri cu pieptenele, pentru a-l scutura de păr. În momentul în care frizerul se apleca gemând pentru a-și schimba foarfeca și pieptenele cu mașina de tuns, moșu' Klesch punea următoarea întrebare:

„Ce mai e nou, Sibla?”

Frizerul se îndrepta de spate, cercetându-și preocupat mașina de tuns, punea la încercare cursa dinților ei mobili, apoi cobora cu gravitate vocea. Dăduse o vreme următorul răspuns:

„Ți-am spus, cred, că a murit Zoltan!”

Replica fusese introdusă în conversație în urmă cu mai mulți ani. După eșecul echipei Ungariei în finala campionatului mondial de fotbal, Zoltan, vecinul lui Sibla, și-a aruncat aparatul de radio *Bicaz* pe fereastră și a murit de inimă rea până în zorii zilei următoare. Sibla a fost profund impresionat de eveniment, moșu' Klesch însă niciodată n-a văzut lucrurile sub aspectul lor tragic. Să mori din cauza unui meci de fotbal, era pentru el dovada unei prostii fără margini. Destulă vreme după aceea n-a încetat să se mire de cele întâmplate, ca de o anomalie a lumii în care trăia.

„Zoltan?” continua el cu o figură alungită conversația.

După vreo trei ani hotărî, dintr-un motiv de mult uitat, că e momentul să schimbe vorba.

„Da, mi-ai mai spus”, spusese el pe neașteptate.

Împiedicat să adauge obișnuita completare la informația despre vecinul său, Sibla se văzuse o vreme pus în situația de a replica descumpănit:

„Altă noutate nu am să-ți zic.”

Și conversația lor se împotmolea aici de o bună bucată de timp. Asta până într-o zi, când răspunsul la întrebarea „Ce mai e de nou, Sibla?” s-a schimbat:

„Ți-am spus că a murit Petrescu?”

Petrescu fusese celălalt vecin al său. Sibla rostise aceste cuvinte cu ochi umezi, sclipind îndărătul lentilelor groase ale ochelarilor.

„Petrescu?!” Moșu' Klesch tresărise și rămăsese cu privirea pironită în gol, vocea lui căpătase o inflexiune ciudată, trăda laolaltă spaimă, regret, indignare. Abia se simțise în stare să adauge:

„A plecat, așadar, și Petrescu!...”

„Da”, confirmase cu resemnare Sibla.

„A fost un om!...”

„Da, un om! Povestea aceea cu Auschnit... la grădina de vară... pe care chiar tu mi-ai spus-o... Cine o poate uita?”

Moșu' Klesch înclinase pe neașteptate capul, încât Sibla a putut evita abia în ultima clipă o tăietură greșită.

În seara aceea frizerul n-a plecat devreme acasă. Moșu' Klesch l-a reținut lângă sine.

„Știi, Sibla, mai rămâi”, i-a spus după ce acesta își reintroduse instrumentele în tașca de piele scorjită. „Mai am un șnaps, dacă vrei... Pentru Petrescu!...”

Se duseseră în bucătăria de vară, iar noi, tiptil, ne-am strecurat în încăperea de alături. Îi vedeam bine printre scândurile peretelui despărțitor, cu tencuiala pe alocuri desprinsă. Moșu' Klesch scosese sticla de șnaps dintr-un bidon vechi de untură, aflat sub niște pături ponosite. Din pături se răspândiseră în jur, fâlfâind bezmetic, o mulțime de molii. Turnase în

două ceșcuțe de lut smălțuit, după ce le ștersese cu degetul pe dinăuntru de praf. Ridicaseră ceșcuțele fără să ciocnească.

„Odihnească-se în pace!” rostise cu solemnitate Klesch.

„... în pace!” îi ținuse isonul Sibla.

Băuseră în tăcere un rând, apoi încă unul.

„Odihnească-se...!”

„... în pace!”

După al treilea rând, lui Sibla îi lunecaseră ochelarii pe vârful nasului. Klesch se deschise la gât și la mânci. Clipea des din ochiul stâng, ca și cum ar fi vrut să facă semne discrete cuiva prin ușa bucătăriei de vară. Conversația urmase cu pauze mari între replici.

„Klesch!...”

„Da, Sibla.”

„Cum a fost atunci?”

„Când?”

„Știi tu, cu Petrescu... Povestea aia de pomină.”

„Ți-am mai spus-o cândva. Pe când eram ceva mai tineri...”

„Mai povestește-mi o dată. Se cade să ne aducem aminte. Am uitat amănuntele.”

Moșu' Klesch oftase adânc.

„Îmi ceri prea mult în aceste clipe, Sibla.”

„Nu-ți cer prea mult, protestase frizerul. Doar e vorba de Petrescu. Acum e mort. Iar noi îl pomenim.

„Odihneasss...!”

„... în... pace!”

Moșu' Klesch plescăise de câteva ori din limbă, de parcă ar fi vrut să încerce iarăși tăria băuturii. Își umflase pieptul uscățiv și se încordase, de parcă ar fi trebuit să mute din loc o imensă greutate. Vinele gâtului i se umflaseră. Strângea cu atâta putere ceșcuța de lut în mâna tremurândă, încât băutura i se revărsase printre degete. Începuse rar, șovăind:

„Era pe timpul războiului. Au plecat mulți pe front. Am ajuns de lucru și femeii în laminor. Cald, săracele, nu se puteau dezbrăca până la brâu ca... bărbații. Trist, foarte trist... să lucrezi cu femeii în laminor. N-aș mai lucra, să știi... Nooo!...”

„Și Petrescu?...”

„Petrescu... Era la zincuire. Tot maistor. Afurisit de greu la zincuire. Să stai toată ziua cu nasu' în băile de zinc. Puah! Parcă mai bine la căldură decât în putoarea aia. Da' fără femeii la cază. Atunci să te iei și să pleci. Unde vezi cu ochii! Skerla, el a venit cu ideea. Auzi! Femeii în laminor!... Puah!”

Moșu' Sibla s-a agitat pe scaun. Vinișoare albăstrui i se iviseră și în rumeneala obrazilor.

„Lungești vorba, Klesch, îi tot dai cu laminorul tău.”

Bătrânul maistru își încruntase sprânceana stângă.

„Parcă ziceai că vrei amănunte, Sibla!” rostise nemulțumit.

„Nu amănuntele astea, Klesch. Amănuntele cu Petrescu. Și dacă vorbești așa cu mine, eu plec. Da' înainte, mai toarnă-mi un șnaps.”

„Amănuntele cu Petrescu!... Păi, Petrescu s-a luat de Skerla, directorul fabricii, pentru ai lui de la zincuire. Că le vine prea puțin salar față de alții, de la turnătorie sau din laminor... Or, oamenii ăia stăteau cu nasu' în băile de zinc!... Dacă stai o zi acolo, tot ce iei în gură e dulce. Pâinea e dulce, cartofii sunt dulci, berea e dulce. Da' Skerla le știa pe ale lui...”

Dacă a văzut așa, Petrescu s-a luat și de Auschnit, patronul. Când a venit pe aici, s-a dus peste el în biroul lui Skerla. Skerla a căscat gura când a văzut atâta îndrăzneală. Asta nu s-a mai pomenit până atunci... Știi tu ce i-a zis Petrescu lui Auschnit?”

„Asta cred că știi, că ați fost împreună în seara aia la mine în frizerie. Și Petrescu ți-a spus că sunteți toți niște oameni de gumă, Klesch.”

„Avea dreptate, recunosc acum. Eram niște oameni de gumă, Sibla.”

Frizerul își scosese ochelarii și se frecase cu pumnii la ochi. Apoi se întinsese căscând.

„E bun șnapsul ăsta al tău, Klesch. Ne-ar fi prins bine atunci în trei... Că eu n-aveam pic de băutură în casă. Voi mai primeați de la subalternii voștri care veneau de pe sate...”

„Apoi s-a întâmplat treaba de la grădina de vară, se grăbise să treacă peste ultima observație a lui Sibla laminoristul. Acolo... sub tei, și noi stăteam și mâncam pe cheltuiala patronului. Cu asta ne alegeam noi, maistorii, când mai apuca și el încoace. Cu o masă la grădina de vară. Iar Petrescu a venit și el, da' crezi că s-a așezat lângă noi? Nici vorbă. Și-a luat o bere, a plătit-o și s-a dus s-o bea într-un colț ferit. Berea lui cu gust dulce... Atunci patronu' a întrebat: Ce caută ăla singur acolo? Să vie la masa lui. Pe mine m-a trimis: *Laden Sie, bitte, Herr Klesch, den Herren Petrescu hierher ein!* Să-l chem adică, înțelegi tu, la masa unde ne aflam toți. Da' Petrescu știi ce a zis? Tare... Să audă și ceilalți: «La masa voastră nu... vin. Eu să mănânc și oamenii mei să flămânzească!...»”

Moșu Klesch se oprise abia trăgându-și sufletul. I se auzea un hârâit în gâttej. De pe frunte, la marginile cutelor, i se prelingeau broboane de transpirație. Cu un ultim efort ar fi vrut să mai spună ceva, dar își dăduse seama că nu avea cui. Sibla dormea dus, cu capul pe umăr, pufăind ușor printre buzele întredeschise.

Stă uscățiv, deșirat, privind cu uimire tulpina nucului, pe care umbra acoperișului șopronului se înălțase binișor, în timp ce noi, încă tolăniți pe saltelele umplute cu ghije de porumb, ne dăm ghionți și ne îndemnăm unul pe celălalt cine să-i spună bătrânului că la ora prânzului, în drum spre casă, venind dinspre atelierile de practică ale școlii profesionale, văzuserăm cu ochii noștri un drapel negru atârând la poarta unei clădiri modeste, de pe fațada căreia tocmai era coborâtă o firmă scrisă cu litere spălăcite:

IAN SIBLA
SALON DE RAS,
TUNS ȘI FREZAT

CAPUL DE PIATRĂ

O parte din ființa lui Mihai Oargă a continuat să trăiască, se pare, din pură curiozitate. Aidoma unui fotograf, selecta o imagine de aici, una de acolo, pentru a le depozita în sine ca într-un album. Numai că în acest „album” imaginile se învâlmășeau fără nicio noimă. Își pierduse discernământul de a le așeza într-o ordine firească. Îi pierise, ca și cum nu l-ar fi avut vreodată.

„Asta înseamnă să cunoști lumea cu ochi de animal”, i-a zis odată bietul Hențea, când au băut ultimul pahar cu bere împreună. Dar Mihai Oargă nu s-a supărat, în fond Hențea n-a spus-o cu răutate.

„Am o singură obiecție, a replicat el, să cunoști e prea mult spus. N-a mai rămas o fărâmbă din dorința de a cunoaște în mine. Nu-mi constat decât o curiozitate primară, elementară, dacă poți să mă înțelegi, o pornire din subconștient de a mai vedea ce și cum în jurul meu. Nu cu un scop anume, ci așa, ca să mă aflu în treabă... Pentru că, după toate câte s-au întâmplat, nici moartea nu mi s-a părut o soluție, așa că m-am mulțumit cu una pe jumătate...”

Hențea a zâmbit atunci, arătându-și fugăr dinții galbeni. „Ai vrut să te omori?...” l-a discusut el, fără gravitate, pe tonul unei întrebări oarecare.

„Da, i-a răspuns căutând într-o parte Oargă, am vrut, până la un moment dat, de fapt o parte din mine zace totuși la pământ, mi-am ridicat un deget în dreptul tâmpiei și am zis «pac!» și partea aceea din mine a căzut, mi-am sinucis-o, dacă se poate spune așa, a mai rămas doar partea cealaltă, cu ochi de animal, ceva – ceva ai sesizat tu, firește!...”

„Nu merita!... a reflectat Hențea, ștergând cu un deget picăturile de lichid condensat pe sticla rece a paharului de bere, fiindcă un lucru făcut pe jumătate, indiferent de împrejurare, nu-ți poate procura nicio satisfacție, dimpotrivă, și apoi automutilarea de acest fel are în sine ceva degradant, chiar dacă nu e săvârșită din lașitate, ci dintr-un anume soi de protest.”

„Ei, i-a răspuns Mihai Oargă, aici îmi vine mai greu să-ți împărtășesc opinia. Nu, dragul meu, o asemenea experiență lasă urme...”

„Și spui că îl socotești pe Damian Ercea vinovat de toate astea? i-a tăiat calm Hențea convorbitorului său apetitul de a polemiza. Cel puțin așa am înțeles, fără să cunosc în detaliu cum s-au petrecut lucrurile...”

„Ferească Dumnezeu! Nu mi-am pus o clipă problema în felul acesta. Damian a acționat din instinct, fără discernământ, ca o stihie a naturii, pentru ale cărei efecte n-ai pe cine trage la socoteală. Fapt curios e că ne avem încă destul de buni prieteni, el e convins că mi-a făcut un mare bine, iar eu l-am lăsat să creadă asta, înțelegi?”

Hențea și-a încrețit în semn de nedumerire fruntea.

„Doar el a venit la mine, Damian, s-a simțit Oargă dator să-i ofere amănunte, și mi-a spus, ca și cum și-ar fi despovărat după lungi ezitări sufletul: «Mă’, Mihai, știi tu că eu am găsit un cap de piatră mai sus de Gosta?...»

«Acuma știi», i-am răspuns. Avea obiceiul să mă viziteze, dacă-mi vedea lumină la fereastra camerei seara, să intre cu cizmele lui năclăite de noroi pe covorul meu de iută și să

mi se trântescă în fotoliul din dreptul caloriferului. Curând încăperea se umplea de mirosul salopetei sale ude. Nu rămânea niciodată însă prea mult. «Văd că ești ocupat», îmi spunea înainte de plecare, privind spre masa mea de lucru ticsită de hârtoage, și îmi lăsa lângă piciorul fotoliului o pungă cu bureți galbeni, după care știa că mă dădeam în vânt. Că așa îl și cunoscusem, pe cărările pădurii, umblând amândoi după ciuperci. Eu – novicele, nepriceputul, el – căutătorul versat.

În seara zilei aceleia de mai, când prin fereastra deschisă pătrundea mirosul unei tufe de liliac scăpată ca prin minune nedistrusă de constructorii blocului de nefamiliști în care locuiam, vocea lui Damian avea o rezonanță aparte:

«Hai, mă', fără mișto, ce nu mă crezi? Ți-am spus că am găsit un cap...»

«Am auzit...», i-am tăiat vorba nerăbdător, tocmai primisem niște cărți pe care mă pregăteam să le răsfoiesc, «scoate-l de unde-l ai, să-l văd și eu.»

«Mă', Mihai, m-a privit îndelung, foarte nemulțumit, Damian, șezi blând, ce naiba! Te dai așa la om, mă', păi ce crezi tu că eu am venit la tine cu chestii ieftine, așa mă știi tu pe mine? Cum să-l scot, mă', că-i mare cât o locomotivă diesel-electrică, sărac de mine, mama mea care m-o făcut!...»

„Așa, deci!...” a murmurat Hențea, profitând de pauza în care Mihai Oargă și-a mai ridicat o dată la buze paharul cu bere.

„M-a lămurit să urc a doua zi cu el în Gosta, a continuat Oargă, nu s-a ridicat din fotoliul său, pe care mi-l îmbâcsise cu mirosul salopetei ude, până când nu i-am promis că mă voi duce, avea privirea stranie a unui om tulburat până în adâncul sufletului...”

„Așadar, te-ai dus...” l-a îmboldit Hențea să continue, fiindcă Oargă se oprise iarăși din relatare, lăsând impresia că-și evalua posibilitățile unei cât mai convingătoare evocări.

„M-am dus, a confirmat el, ușor căzut pe gânduri, dar și-a urmat curând vorba cu însuflețire crescândă. Când l-am văzut, ce să-ți spun, am rămas cu aparatul de fotografiat tremurând în mâini. În față mi se înălța un megalit de proporții monumentale – Dan Berneanu mi-a atras atenția că se zice *sculptură megalitică*, mă rog, el e specialistul în domeniu – , semănând leit cu un cap omenesc.”

„Hm!” făcuse Hențea, ducându-și mâna în dreptul gurii pentru a-și stăpâni eructația. Cu un cap omenesc spui?...”

„Întocmai, se însuflețise și mai mult Oargă. Dar, ascultă-mă bine, totul putea fi un joc al naturii, bolovani uriași, stânci cu trăsături antropomorfe s-au mai găsit. Un lucru trăda însă fără putință de tăgadă mâna ființei inteligente: ochiul! Dragă Hențea, așa ceva merita să fie văzut. Cineva, în urmă cu Dumnezeu știe cât timp, a scos ochiul acela dintr-un filon de rocă ce străbătea stânca de la un capăt la celălalt. Apoi i-a mai cioplit și o arcadă deasupra. Perfectă! *Capul de dac*, așa i-am zis inițial. Avea o cușmă alungită puțin peste urechi... Numai că Dan Berneanu, despre care ți-am amintit, n-a fost de acord, cică ar fi fost mai degrabă un cap de pelasg, că ei, pelasgii, ar fi purtat, se spune, un asemenea fel de acoperământ!

Am făcut câteva fotografii și le-am trimis unei reviste, au catadicsit să-mi publice una la rubrica «Cititorii noștri fotografiază», destul de neclar și în format minuscul. Noroc că după aceea mi-a scris Berneanu. Pentru moment a fost singurul meu câștig...”

„Un lucru ai omis până acum să-mi explici, s-a foit la locul său Hențea. Cum se face că Damian, copilul pădurilor de pe-aici, n-a dat peste megalitul ăsta mai devreme?”

„Păi, a dat, a răspuns cu un zâmbet în colțul gurii Oargă, a trecut pe lângă el de n-șpe mii de ori. Numai că stânca fusese parțial acoperită cu o calotă de pământ, crescuseră chiar copaci deasupra... Ei, și cu o zi înainte de a i se arăta lui Damian în toată strania sa înfățișare, se dezlănțuise o furtună puțin obișnuită. Unul din copacii de deasupra s-a răsturnat, antrenând în prăbușirea lui o parte din pământul în care își avusese înfipte rădăcinile. Șiroaiele ploii torențiale au desăvârșit dezgolirea stâncii...”

„Îhm, a dat din cap edificat Hențea. Și Damian? El ce spune?”

„Damian? Păi s-a cam supărat, mi-a reproșat, în felul său, că am început să dau din plisc în stânga și în dreapta, că au să vină acum tot soiul de curioși să vadă minunea, să-și scrie numele pe ea, s-o mai și cioplească pe ici, pe colo, să ducă acasă amintiri... Ca tot omul. Asta voiam?... Și tocmai în pădurea aia își avea el cele mai bune locuri de ciuperce. Acolo cresc cele mai bune pârve, bureții de copac, îi știi tu, lumea de pe-aici tănuiește cu grijă puținele locuri unde pot fi găsiți. Dar cu atâta omenime hălăduind în stânga și în dreapta, praful are să se aleagă de ei, nu contenea să se tânguiască Damian. De asta s-a temut din prima clipă... De altfel, nu uită niciodată să adauge, după părerea lui n-ar fi lucrurile tocmai în ordine cu apariția capului aceluia. Spune că ar avea ceva diavolesc într-însul. Că el, Damian, își face cruce de câte ori îl vede, să știi eu asta!”

„Mda, și-a confirmat parcă o supoziție Hențea, în cele din urmă așa se explică totul.”

Mihai Oargă a mai ridicat o sticlă de bere din sacoșa de lângă piciorul mesei. „E limpede!” a observat, nelăsând să se înțeleagă dacă se referea la bere sau la afirmația interlocutorului său. „Așa a fost să fie! a adăugat, inspirând adânc. M-a prins treaba asta, n-am crezut vreodată că voi putea fi în asemenea măsură captivat de ceva...”

„Era o experiență unică, a rostit meditativ Hențea, în lumea noastră atât de anostă... Eu te înțeleg! Până la un punct, te înțeleg!”

„Am început să cercetez sistematic locul, a continuat Oargă, am îndepărtat tot lăstărișul, ferigile, am curățat stânca de resturile de pământ... Nu, din partea opusă megalitul nu prea semăna a om, mai degrabă a broască țestoasă... Animal totemic, poate. Curios era însă faptul că înfățișarea omenească, de când îi stăteam eu în preajmă, căpătase o expresie ciudată! Iar ochiul aveam impresia că mă fixează în indiferent ce loc m-aș fi aflat!

Din când în când mă vizita și Damian, îmi aducea sus mâncare și corespondența, se mira de ce ordine am făcut pe-acolo, dar mai ales de încăpățânarea cu care cercetam fiecare palmă de pământ până la zeci de metri depărtare. De cap nu se apropia. «Asta-i Beda, mă' Mihai, îmi zicea, mai coarnele-i lipsesc, poate că le și are sub mița aia trasă pe urechi, tu îl slujești pe Beda, Mihai, bagă de seamă, asta o să-ți cumpere sufletu'! Poate comori cauți tu, de nu te mai dezlipești de aici! Ai de mine, mama mea care m-o făcut!...»

Damian pleca făcându-și cruci și scuipând în urma lui, râdeam de el, Hențea, auzi tu, să-i zică Beda bietului nostru uriaș! Iar Beda, uite că ajunsesem să-i spun și eu astfel, privea amuzat gesturile lui pripite și parcă se căznea să-și caște fălcile colosale ca să dea drumul unui hohot de râs tunător, să se clatine vârfurile munților din apropiere, nu altceva!

Dan Berneanu, cu care păstrasem o mereu mai strânsă relație, voia zor-nevoie să scoată o comisie la fața locului, se arăta convins că mai era ceva de găsit în zonă, vorbea de posibile pietre inscripționate, ba chiar de sanctuare sau peșteri cu urme ale oamenilor din vechime...

«Ce spui, Beda, de ideea asta, mă adresam eu uriașului, al cărui ochi căpăta stranii reflexe în lumina crepusculară, cu adevărat ar mai fi ceva de găsit în jurul tău?» Chipul de piatră dădea impresia că ar cugeta cu gravitate la întrebarea mea și un suspin părea că se înalță din adâncul pământului, amestecându-se cu șuieratul copacilor seculari.

În cele din urmă Berneanu a sosit, l-a adus cu sine pe Axente Giulea, o somitate, altul mai bun în protoistorie, de când ne-a părăsit Daicoviciu, nu prea avem...”

„Îl știi bine pe Giulea, s-a arătat bucuros Hențea, mi-a fost profesor vreo două semestre la Cluj, apoi l-au trecut la Baza Academiei. Se pare că l-au scos de la catedră pentru că, spre deosebire de predecesorul său, n-a catadicsit să facă pe placul unora dintre cei de sus... Un tip incomod Giulea...”

„El este, a confirmat Oargă, vorbăreț moșulică, sprinten în pofida vârstei, nu se lăsa ajutat la urcuș. Bârza, șeful parchetului forestier, ne adusesese cu mașina sectorului până la punctul de lucru de la Gosta, dar mai încolo trebuia să ne luptăm pieptiș cu înălțimile... «N-ai

tu grija mea, fiule, zicea cu un pronunțat accent ardelenesc profesorul, că io-s învățat cu muntele, mai bine vezi tu de asistenta mea, domnișoara Firulescu, că te-ai recomandat la dansa, nu-i așa?...» Gângurea domnișoara Firulescu și se lăsa luată de mijloc pentru a fi trecută peste câte un buștean, peste un pârâu... Că de ce nu mă duc eu la institutul lor, îmi spunea, că tocmai li s-a ivit un loc, concurs – concurs, dar dacă Giulea avea în vedere pe cineva, mai ales cum pun eu suflet în tot ceea ce fac...

Săracul suflet al meu! Nu-mi vine să cred, Hențea! Mi se pare și astăzi incredibil, auzi?! Imposibil!” Mihai Oargă a plecat capul, apoi a trântit în tăblia taburetului paharul tocmai umplut, încât stropi gălbui au sărit în toate părțile.

„Nu-i nimic, nu-i nimic, revino-ți”, l-a calmat Hențea, ștergându-și așternutul patului de stropii și spuma de bere.

„Beda dispăruse! Pierise, de parcă l-ar fi alungat cineva cu o ploaie de stânci și bolovani care zăceau pretutindeni în preajmă. Fugise, izbind în imenșii copaci din față și doborându-i la pământ! Mă părăsise, lăsându-mă pradă celei mai cumplite umilințe încercată de mine vreodată. Nici nu am mai urcat în mașina lui Bârza la întoarcere, am venit pe jos, ca un hăbăuc, de unul singur, târându-mi într-o mână cortul, în cealaltă rucsacul.

Spre seară, chiar în fața blocului meu, mi-am dat nas în nas cu Damian Ercea, venea matolit de la grădina de vară, dar vesel și plin de sine, gesticulând larg. «Hă, hă, Mișule, îmi zice el strigând, bine proptit pe călcâie și înclinându-se pe spate, te-am scăpat de Beda, mă’, l-am băgat iar în pământ, de unde și-o scos capul ca să ne vrăjească și să ne cumpere, mama mea care m-o făcut!» «Cum ai izbutit?» am îngăimat fără vlagă. «Cu o sticlă de răchie, Mișule, atâta m-o costat, i-am dat-o lu’ Iancsik, artificierul de la *IF*, ăla de pușcă la drumu’ ăl nou, către Cârlonțu...»

Atunci sus, între patru pereți, singur, după atâta suferință, m-am uitat în jur și, negăsind nimic potrivit la îndemână, am ridicat degetul spre tâmplă, apoi am apăsat pe trăgaci... O parte din mine s-a prăbușit la pământ...”

TUNELUL VERDE

Prietenului meu, Berti Pichler

Își lăsase *Rover*-ul pe un drum forestier părăsit. Abia pătrunsese până acolo, străduindu-se să păstreze roțile mașinii pe ridicătura dintre făgașele adânci, bolovănoase, spălate întruna de apele ploilor atât de dese în lumea aceea a pădurilor nesfârșite. Scrâșnetul tablei de sub picioare îl avertiza că dădea greș uneori. Baia mea de ulei, se gândea atunci cu îngrijorare, ca și cum baia aceea făcea parte din trupul lui, o simțea suportând resemnată lovitură după lovitură din partea unui agresor nemilos, pe care era nevoită să-l înfrunte.

O ținuse tot așa, din hop în hop, din piatră în piatră, cu rugii de mure lăsați peste taluzul drumului biciuindu-i parbrizul, până la primul pod. Nu se putuse încumeta să-l traverseze. Buștenii din care podul fusese încheiat cândva lipseau pe alocuri, iar cei rămași miroseau pătrunzător a putregai, prinseseră mazăgă și înfățișau scobituri adânci, din care lemnul fărâmicios putea fi cules cu mâna. Lovise cu vârful cizmei de cauciuc într-un parapet, care se desprinsese scârțâind, aplecându-se peste apă.

Căutase în jur, străduindu-se să distingă semne ale prezenței vreunui om în apropiere. Luna răsărise plină, destrămând vag întunericul nopții, își lăsase ochii să caute în voie printre tulpinile negre ale fagilor spre înălțimi, știa bine ținutul ăsta, îl cutreierase odinioară adeseori. Nu departe, pe un versant defrișat de deal, crescuse vegetație tânără, mișuna vânatul puzderie prin ea. Cu arma retezată ascunsă sub pufoaică se îndrepta odinioară sprinten spre ascunzătorile știute. Când câinele dădea semn scheunând, își dilata ochii, încercând să distingă la fel ca acum prin semiîntuneric, vedea crestele arbuștilor clătănându-se, simțea sângele zvâcnindu-i în tâmple și arma i se înălța în așteptare. Acele clipe!... Nu le mai trăise de atâta vreme!...

Traversase podul cu atenție, luminându-l cu lanterna, hotărât lucru, cu mașina nu se putea trece. Apoi, dincolo de el, cercetase locul cu și mai mare luare-aminte, pământul era moale și scârțâia ușor, semn că prinsese pojghiță de gheață. Firul văii îndrepta în direcția aceea o boare de aer rece, adusă dinspre înălțimi. Urme de om proaspete nu se distingeau nici aici, doar mici adâncituri de copite, care-l făcuseră să zâmbească în sine. Cum s-ar mai fi dus pe dâra lor!... Drumul mai sus de pod era năpădit de brusturi, altădată, își aducea aminte, pe acolo coborau TAF-uri, trăgând bușteni legați cu cabluri de oțel. Fusese o exploatare forestieră în amonte. Lucrase și el șofer pe TAF o vreme, nu aici, în altă parte, după ce îl siliseră să-și părăsească slujba de la fabrică pe motiv că făcuse cerere de plecare definitivă din țară... La noi nu merge cu jumătăți de măsură, i se explicase, ori ești cu noi, ori împotriva noastră! Le plăcea să rostească vorbe mari. Știau să-l facă să se simtă vinovat, să se teamă, deși el n-ar fi recunoscut în ruptul capului că-i este frică. În fața nimănui, nici măcar a neveste-si!... Dăduse declarații peste declarații, te facem noi să spui și cât lapte ai supt de la mă-ta, îi zicea șeful de post, era mai puțin meșter la vorbă decât secretarul de partid. Mă, voi aici n-aveți mașină de bătut, cică l-ar fi întrebat un superior, dornic să își dactilografieze

raportul, nu se zice că i-ar răspuns șeful de post, neînțelegând ce voia ăla, noi aici batem manual!

Făcuse cale întoarsă peste pod și se oprise în fața mașinii, a cărei vopsea strălucea stins în bătaia lunii. Rugii de mure, atârând de pe versantul abrupt de deal până deasupra drumului necirculat, aproape că o acoperiseră, ca o perdea. Acolo te las, îi spusese. N-am să lipsesc prea mult. Promit!... Obişnuia să vorbească cu ea, de parcă ar fi fost ființă vie. Cu TAF-ul vorbise la fel. Au și mașinile astea un suflet al lor..., spunea adeseori. Știa să le prețuiască până la ultimul șurub, nu-și părisea niciodată după lucru TAF-ul dacă nu-i mergea ceva cum trebuie. Neamțul, tot neamț! îl aprecia brigadierul, mai ales că-i dăduse pe mână cel mai învechit utilaj. O fi el element ostil, cum spuneți, dar altul mai bun nu gălesc, le zicea el șefilor, care-l mai călcau uneori, înălțând neputincios din umeri. Cui să facă vreun rău prin pustietățile munților ăstora?... Și-apoi trebuia avut în vedere planul!... Când venea vorba de plan, mai-marilor săi li se cam înmuia gura. Dacă se face sau nu planul, asta era mereu întrebarea la ordinea zilei.

Se smulsese din loc, fără să privească în urmă, nutrea bănuiala că, întorcându-se, l-ar fi cuprins regretele. De ce-i trebuiau lui toate astea? s-ar fi întrebat. Avea acum tot ce, cândva, cu greu și-ar fi imaginat că ar fi putut să dobândească. Îți bați singur cuie în tălpi, îi strigase nu o dată în toiul discuțiilor aprinse nevasta, pentru ce mai ai nevoie de casa aceea afurisită, când poți cumpăra, cu câteva salarii pe care le primești acum, una alături mult mai arătoasă? Tindea să îi dea dreptate femeii, dar în ruptul capului nu i-ar fi urmat povața. Uită-te în jur, omule, striga ea arătând larg cu mâna în jurul său, *hier ist die Paradies, dort ist die Hölle!* Se certau de obicei românește, dar ea amesteca din ce în ce mai multe cuvinte nemțești în răspunsurile sale. Da, și dacă ar fi rămas pe a ei, ceva din paradisul de dincolo, de care vorbea, lăsa el acum în urmă: *Rover*-ul ultramodern, cu nici treizeci de mii de kilometri la bord.

Die Hölle? Adică infernul, auzi tu!... Isteațo! o certa el în gând. Uite pădurea în lumina lunii, uite frunzele atinse de bruma toamnei, căzând ca o fulguială în bătaia vântului, uite izvoarele picurând peste stânci, asta numești tu *Hölle*? Pufnise scurt pe nări, așa cum făcea de câte ori voia să încheie o discuție neplăcută cu Ingrid a lui, și lungise pasul.

Urma firul unei potecuțe neumblate, acoperite de ferigă, încât un necunoscător al pădurii nici măcar ziua n-ar fi putut-o cu ușurință descoperi. Nu folosea lanterna, pentru că pământul îi vorbea sub pași, înștiințându-l de toate câte avea nevoie ca să înainteze fără greș. Curând dăduse de brazi și alte amintiri i se răscoliseră în minte. Pe timpuri, încă la școală fiind, umbla cu băieții de seama lui, cam de pe vremea asta, după pomi de Crăciun, îi aducea pe furiș acasă și îi vindea pe nimica toată, ca să mai facă și el un ban de sărbători. Se însoțea în isprăvile sale de cele mai multe ori cu Berni, fiul vecinilor, recent mutați în casa de alături, cu care ajunsese doar în câteva zile prieten la cataramă. Faptul că rămăseseră amândoi repetenți, neluându-și în ultima clasă a școlii elementare corigența la limba rusă, îi legase și mai mult. Priviți cu dispreț de noii lor colegi, izolați în ultima bancă, de parcă ar fi suferit de o boală molipsitoare, deveniseră atât de apropiați, încât aproape că nu mai puteau fi văzuți unul fără celălalt.

Profesorul de rusă se numea Piotr Alexandrovici, dar ei îi spuneau Bombonel. Se zicea că ar fi fost român, învățător cândva, și că ar fi petrecut câțiva ani în prizonierat la sovietici. Ajunsese politruc într-una din diviziile alcătuite din prizonieri români și se întorsese, cum se zicea pe atunci, animat de înalte idealuri revoluționare. După război se făcuse profesor de rusă... Se dădea rus și simula că n-ar ști bine românește, făcea dezacorduri și amesteca vorbe rusești în rostirea românească. *Idi siuda, nemeșkii bandit*, obișnuia să le spună. de ce nu învățat *sevodnia*?... *Șto*?... *Gavari* mai tare! Ei stăteau năuci de groază în fața lui, pentru că scurta muștruluiială a profesorului era urmată întotdeauna de câteva scatoalce aplicate îndesat cu dosul mâinii la ceafă.

Într-o zi, rămăseseră peste program în atelierul școlii, cu îngăduința lui dom' Bugariu, maistrul-instructor. Era singurul dintre dascălii lor care îi încuraja să-i spună dom' și nu tovarășu'. Și despre dom' Bugariu aflaseră câte ceva, cică ar fi fost trimis la ei, adică la capătu' lumii, cum îi plăcea lui să zică, pentru că își salutase pe unde fusese elevii, în a doua zi de Paști, cu Cristos a înviat! Era profesor de fizică, dar, după o lungă perioadă de suspendare, răstimp în care muncise pe tot soiul de șantiere, fusese reîncadrat doar ca simplu maistru-instructor. Dom' Bugariu, băgaseră ei de seamă cu multă vreme în urmă, se afla cu Bombonel precum câinele cu pisica.

Mă, le spusese dom' Bugariu, lăsându-i peste program în atelier – aveau cursuri după-amiază – , mă, faceți lună aici și stingeți lumina la plecare, poate dați și pe la sala de sport, să nu fi rămas cumva vreunul pe acolo... Ei erau bucuroși că fuseseră lăsați în atelier, pentru că tocmai își confecționau niște cuțițe din oțel-inox șterpelit de la fabrică, obținut în schimbul a doi pomi de Crăciun argintii aduși tocmai din Padeș. Făceau fără să crâcnească ordine în atelier, numai să mai fie lăsați din când în când peste program să meșterească una – alta, cuțițe sau toporiști mai cu seamă, fără de care în pădure nu prea aveai ce căuta.

Își terminaseră lucrul și voiau să plece în seara aceea, când își aduseseră aminte de cuvintele maistrului-instructor, să dea și pe la sala de sport adică, să vadă ce și cum pe acolo, parcă așa le spusese. Sala de sport se afla în vecinătatea atelerului-școală, o improvizaseră din două încăperi ale unei clădiri vechi între care spărseseră peretele despărțitor. Dar de ce să verifice ei sala de sport?... își amintea că întrebase Berni, niciodată nu li se mai ceruse treaba asta. Păi dacă așa ne-o zis, îi răspunsese, ce ne costă să... Se apropiaseră în tăcere, nu-i nimeni șoptise Berni privind pe fereastră. E întuneric. Poate că nu-i, încuviințase el, tot pe șoptite, neputându-și explica de ce vorbeau astfel. Dar uite că lacătul nu e pus, hai să-l punem noi, să nu dea cumva vreunul lovitura. Profu îl dosește întotdeauna în cutia contorului electric... Șaise, înjurase Berni, dacă între timp o șparlit careva de pe-aici, or să arunce vina pe noi...

Deschiseseră cu teamă ușa și tiptil pătrunseseră înăuntru. Apăsaseră comutatorul și lumina tuburilor cu neon inundase sala până în ultimul cotlon. Și atunci, ochilor lor, clipind din cauza luminii intense, li se înfățișase cea mai interesantă imagine. *Tavarișci* Piotr Alexandrovici și tanti Rujita, îngrijitoarea, își făceau de lucru pe o saltea sub spalier. *Tavarișci* Piotr Alexandrovici a sărit în picioare cu mâinile împreunate în față, de parcă s-ar fi aflat în zidul unei echipe de fotbal sancționată cu lovitură liberă. Purta șosete vărgate și avea picioarele nefiresc de albe. I-a împroșcat cu cele mai neaoșe înjurături, nici urmă de dezacorduri sau de cuvinte rusești.

După corigență au fost declarați repetenți. Dar asta n-a fost pentru ei, având în vedere cele întâmplate, chiar o mare surpriză. Mai surprinși au fost când au aflat că, înainte de începerea noului an școlar, atât Piotr Alexandrovici, cât și dom' Bugariu au plecat, transferați nu se știe unde. De adevăratele cauze ale repetenției lor însă nu s-a mai interesat nimeni.

Brazii fuseseră năpădiți de licheni, la început dăduse peste unul, șomoioage de licheni îi atârnav pe trunchi și pe ramuri. Apoi brazii atinși se înmulțiseră, se și uscaseră deja unii, câțiva zăceau prăvăliți peste potecă. Pășise peste trunchiurile culcate cu nemulțumire neagră în suflet, ce păziți mă, ce păziți voi?... întrebuse în sine, nu mai dați socoteală nimănui, așa?... Ați lăsat totul în plata Domnului... Mânuiți hârtii prin birouri... Funcționarilor!...

Mergea cu grijă, ca printr-un cimitir. Printre crengile desfrunzite, rigide, vântul avea un șuierat straniu, însoțit în răstimpuri de icnete înfundate. Picioarele i se afundau în mormane de cetină uscată. Și ce pădure fusese asta odinioară!... Când veneau la furat pomi de Crăciun, nu retezau niciodată bradul de la rădăcină, îi lua doar vârful, căci el putea să-i crească iarăși bradului la loc în scurtă vreme. Odată Berni căzuse, căzuse rău, nu tocmai de sus, norocul lui, se mai agățase în niște crengi, dar tot își vătămase în el ceva, a fost cumplit de greu să-l care

în spate pe drumul spre casă, mai ales că ăla se tot zbătea, până începuse să-i dea sângele pe gură... Speriat, de pe la jumătatea drumului alergase de unul singur după ajutor. Iar tatăl lui, fie-iertat, l-a bătut atunci cu o coadă de lopată. O vânătaie l-a făcut, iar mamă-sa, în timp ce îl oblojea, zicea că nici n-a plătit încă îndeajuns pentru toate năzbâtiile făcute.

Berni a avut zile și a scăpat, au plecat pe urmă amândoi la școala de ucenici de la Oțelu Roșu și, mai târziu, tot împreună au fost chemați la armată. Numai că pe Berni nu l-au încorporat, îl descoperiseră bolnav, poate din căzătura aceea să i se fi tras, ori din altceva, că bolile astea nimeni nu știe prea bine din ce vin... Avea un nume complicat boala lui, ca toate bolile de altfel, simțea dezgust pentru limbajul păsăresc al medicilor, i se părea că ei ascund cu nepăsare îndărătul său o realitate gravă, față de care, în pofida importanței ce și-o dădeau, erau cu desăvârșire neputincioși. Avusese pentru prima oară mai îndeaproape de-a face cu ei când îi spusese că sora lui mai mare, Iasmine, suferă de schizofrenie. În neștiința lui, la auzul cuvântului caraghios, n-a simțit urmă de îngrijorare. Ca să afle apoi că, de fapt, era țicnită!...

Marea lui surpriză a fost atunci când, la întoarcerea din armată, îl găsisse pe Berni însurat cu Anneliese, fata pe care el o iubise înainte și pe care ar fi vrut s-o ia în căsătorie după lăsarea la vatră. Nu-i spusese nici unul, nici altul nimic!... Când o zărise, în dimineața reîntoarcerii, peste ulucile gardului, în curtea vecinului, pe Anneliese cu burta la gură, mai să i se taie picioarele... Pentru prima oară îl bătuse gândul s-o rupă cu Berni pentru totdeauna. Apoi și-a spus că nu face, pentru o femeie nu merita să sacrifice prietenia lor de atâția ani.

Urcușul îl obosise și pe sub pufoaică se făcuse lac de transpirație. Altădată putea s-o țină tot într-o goană până în vârful muncelului, acum simțea inima zvâcnindu-i în piept și instinctiv nevoia de a o potoli apăsând-o cu mâna. Și dincolo mergea el la vânătoare, nu-i vorbă, dar numai în grup, că așa erau regulile, iar mașina îi aducea pe toți până la doi pași de stand, ca după aia să-și descarce asupra animalelor armele, întocmai ca la un concurs de tir. Mânate înainte de gonași, animalele soseau leneșe, îmbuibate, aidoma parcă vânătorilor care le așteptau. Trofee erau atent cercetate prin binoclu și numai ce-i auzea pe însoțitori șoptind de la spate: ăsta-i de zece mii de mărci, ăsta de douăzeci... Odată îi scosese tocmai lui în față o mândrețe de cerb, cu coarnele cât brațele larg deschise ale unui om pogan. Făcuse pentru prima oară cu tovarășii de vânătoare o ieșire în Boemia. Patruzeci de mii, auzise îndărătul său șuieratul însoțitorului, și el parcă uimit de comoara ce le răsărise înainte. Patruzeci de mii?... *Rover*-ul său, tocmai cumpărat în rate, îl costa numai treizeci și opt! Se prefăcuse că i s-a blocat arma!... Apoi ține-te petrecere, cu bere și cu tot soiul de distracții de-ale lor, nemțești, dacă împușcai ceva făceai cinste, nu glumă, pe lângă trofeu mai plăteai și consumația, risipă în toată legea, ce mai!...

Tot aici aș vrea să mă întorc să-mi sfârșesc zilele, măcar să zică Ingrid ce-o zice, își spusese cu năduf. Pentru mine aici este *die Paradies*, fato! Să bat iarăși cu pasul pădurile, să cutreier nestânjenit prin liniștea munților, să mă simt iarăși, chiar dacă nu mai pot fi cu adevărat, tânăr, să arunc de pe mine kilogramele cu care m-am ales de când mă aflu acolo... Aș vrea eu, adăugase, pierzându-și treptat elanul, dar calea pe care am apucat parcă nu tocmai în direcția aceea merge... Iar zvâcnetul inimii în piept îi aducea aminte și el că îndrăznea să râvnească prea mult.

Atinsese culmea înălțimii muntoase abia trăgându-și sufletul, trebuia să se grăbească puțin, n-avea încotro. Privise la cadranul fosforescent al ceasului de mână, cumpărat de la celebrul magazin de articole vânătorești *Franconia*: da, timp de pierdut cu odihna nu prea era, nu luase în calcul că în asemenea măsură îl vor lăsa puterile la urcuș. Se oprise totuși câteva clipe, căutând cu înfrigurare în jur, la poalele celuilalt versant era satul. Șerpuia pe firul văii până hăt către intrarea pe traseul marcat spre vârful Padeșului. Cândva sclipeau luminițe numeroase deval, acum abia dacă se distingeau ici – colo câteva, licărind timide, precum niște candelă aprinse la priveghi. Totul părea mort, așa cum moartă era și mica fabrică din

localitate, de care mai toți oamenii din partea locului își legaseră soarta. O închiseră ăștia. O puseseră pe butuci și o închiseră!... Câți nu și-au făcut plinul de pe urma ei!... *Oh, Rumänien, Rumänien!*... suspinase adânc, un șuvoi de aburi ieșindu-i printre buzele întredeschise.

Poienița unde se oprise, acolo pe culme, nu-i era, firește, nici ea necunoscută. Aici obișnuiau să urce primăvara, tineri fiind, după ciuperce, fiindcă era un loc în care se iveau vestitele *Morcheln* sau zbârciogii, după rostirea majorității localnicilor, socotite mari delicatose prin partea locului. Odată se nimerise aici cu Anneliese singur, strânseseră împreună două coșărcuțe, mai rar asemenea recoltă, apoi veseli se așezaseră într-un loc ferit, la umbră. Anneliese, foarte rumenă în obraji, devenise deodată tăcută, după ce până atunci flecăriseră împreună câte de toate. Pământul mustea încă de umezeală, încât trebuise să-și aștearnă jos scurta lui de doc, pentru ca fata să nu-și murdărească rochia. Vântul aducea din pădure un aer iute de sevă și de vegetație tânără. Atunci el o cuprinsese cu brațul, ea încercase instinctiv să-i scape, apoi brusc, biruită de altă putere, mai mare decât a lui, se lăsase moale pe spate și închisese ochii așteptând. I se abandonase fără alt gest de împotrivire, ca un animal ce își așteaptă împăcat cu soarta sacrificiul.

Se simțise foarte vinovat după întâmplarea aceea, când mă întorc din armată te iau, îi făgăduise fetei, iar ea îi aruncase o privire de ființă resemnată, ce va fi, va fi, păruse să-i spună la despărțire, aceeași privire i-o surprinsese în dimineața reîntoarcerii, văzând-o uluit peste gard, în curtea lui Berni, cu burta la gură. Atunci, parcă presimțind ce se petrece, își făcuse apariția Berni și se răstise la ea, *geh' weg!* îi poruncise, iar femeia se grăbise să intre în casă, poticnindu-se. Observase și căutătura lui, ochii întunecați de o adâncă nemulțumire, deși, peste o clipă numai, o jumătate a feței i se crispase într-un soi de zâmbet și vechiul prieten venise spre el cu mâna întinsă. Nu, nu merita să facă pe scortosul, își spusese și îi întinsese lui Berni mâna peste gard. Când v-ați luat?... bâiguise, totuși. Ah, nu de mult, îi dăduse acesta răspunsul, când a început să se cunoască..., și a făcut un semn indicând rotunjirea pântecelui, iar zâmbetul silit i se întinsese pe întregul obraz. Nu-i cunoștea lui Berni felul acela de a zâmbi, dar de atunci încolo nu l-a mai văzut zâmbind altfel decât așa, fără nicio tragere de inimă.

Începuse să coboare de-a dreptul, făcând covorul gros de frunze să fojgăiască aspru. Dacă ar fi fost la vânătoare, asta ar fi însemnat o mare imprudență, dar nu plecaseră să vâneze, deși strângea la piept, pe sub pufoaică, pușca lui cu două țevi. O găsisese când desfăcuse grajdul. De pe urma părinților săi se alesese cu o casă mică, având o singură cameră, de-î atingea tavanul cu mâna, o bucătărioară și un grajd, se hotărâse să renunțe la grajd și să reconstruiască întreaga casă, adăugându-i o cameră. Materiale de construcție se găseau, foarte ieftine, din demolări. Planificaseră să facă în centrul localității niște blocuri pentru muncitori și terenul trebuia debarasat de maghernițe. Își amintea, de parcă ieri ar fi fost, că-și adusese de acolo cărămizi în toiul iernii, se grăbise pentru că mai erau și alți amatori, apoi curățase în frig una câte una cărămizile de mortarul vechi, își sângerase mâinile tot curățind, când terminase, aproape că nu și le mai recunoscuse, atât de butucănoase deveniseră. O dată cu primăvara lucrările trebuiau demarate. Dacă făceai cinste, constructorii blocurilor te mai puteau ajuta cu una, cu alta, ciment nu se prea găsea, de ceva cofraje de asemenea avea nevoie... Când desfăcuse grajdul bucată cu bucată, dăduse peste pușca cu două țevi bine dosită a tatălui său. Avea țevile retezate, pentru a fi mai lesne camuflată sub cojoc. Mai găsisese în ascunzătoare vreo două cutii cu cartușe, inutilizabile, cu cartonul umflat de umezeală, apoi alte câteva nimicuri, printre care și o reproducere ieftină a unei gravuri de pe vremuri, înfățișa un vier uriaș între doi vânători, îmbrăcați în veștimente de altădată, cu armele ridicate la ochi; dar la o privire mai atentă se putea observa că nu vânatul era în bătaia armei lor, ei părând mai degrabă dornici să-și descarce flintele unul asupra celuilalt. Își amintea că reproducerea aceea

tatăl său o păstra pe peretele bucătăriei prinsă cu pioaneze, apoi dispăruse, nu cu mult timp înaintea morții acestuia.

Ce înfățișează imaginea asta, tată? întrebuse odată, când, mai măricel de-acum, curiozitatea începuse să-i dea ghes. O legendă, îi explicase tatăl, legenda vânătorilor învrăjbiți... De la bunicul tău o am, naiba știe de unde a adus-o, că-i plăcea să cutreiere prin lume. S-a însurat târziu și s-a certat cât a trăit cu cumnații săi pentru avere. Cu nimic nu s-a ales, ba, mai mult, într-o zi a dispărut fără urmă. Țin bine minte ziua aceea. Cu o seară înainte băuse zdravăn, obișnuia să bea privind tabloul ăsta, gemând din când în când de parcă ar fi avut o rană mereu deschisă în sine, apoi dis-de-dimineată a plecat, încă pe întuneric, ca de obicei, m-a mângâiat pe cap, fiindcă observase că mă trezisesem și îl priveam, și nu s-a mai întors. Zic unii, bunică-ta, de pildă, care a mai apucat să te vadă, că tu îi semeni leit...

Pusese și el pușca la loc ferit și nu destăinuise nimănui existența ei. Până la urmă însă lui Berni tot i-o arătase, ba chiar fuseseră împreună la vânătoare o vreme. Împărțeau prada frățeste. Mai târziu, Berni își cumpăraseră pușcă nouă. Făcuse și el cerere pentru permis, dar nu i se aprobase. Mă, soră-ta-i nebună, se justificase șeful de post, care avea un cuvânt de spus în rezolvarea problemei, și noi, mă neamțule, puști la îndemâna nebunilor nu lăsăm. Degeaba căutase să-l înduplece, spunând că soră-sa e de mult plecată, că se căsătorise într-o localitate aflată la nu tocmai mică distanță... Nu, nu și pace!... Puști pe mâna scrântiților nu pot fi date, cine știe dacă el însuși n-ar putea fi cumva... Se simțise pentru prima oară scârbit în asemenea măsură, încât i s-a vârat în minte ideea să plece în lumea largă... Dar în viața lui apăruse Ingrid și atunci crezuse că se cuvine să dea uitării asemenea planuri. În definitiv pușcă avea, iar marginea pădurii i se afla la abia o sută de pași de casă...

Îl trăsese Berni de limbă nu o dată să-i spună unde o pune bine, dar ceva îl îndemnase să se țină tare. Poate dacă prietenul său nu și-ar fi însoțit mereu cuvintele cu zâmbetul acela străin, schimonosit, s-ar fi înduplecat, dar așa... Mă, Berni, îi spusese încurcat, nu că mi-ar fi frică, dar trebuie să înțelegi și tu, ce e bine, nu e rău, avea tată-meu o vorbă, nu te supăra... Și-apoi, două guri vorbesc mai mult decât una singură!... Dar Berni se supăraseră. Chiar surprinzător de mult. Îi aruncase aceeași privire grea de nemulțumire, ca atunci în curte când dăduse cu ochii de Anneliese însărcinată... Făcuse un băiat. L-au botezat Sigi, de la Sigmund, îi explicaseră, acesta fusese numele unuia din frații ei, pierit nu de mult într-un accident de muncă. Se prăvălise la fabrică un pod rulant peste el... Făcuseră botez cu mulți invitați, dacă nuntă nu avuseseră, pentru că Anneliese fusese jelnică, măcar de un botez ca lumea să aibă parte... Tu nu știi prin ce am trecut noi aici, erai la armată pe vremea aia. Surprinzător cât de bine se prefăcea că n-ar fi avut idee de legătura lui cu Anneliese înainte de căsătoria acesteia!

Se oprise să-și tragă iarăși sufletul, trebuia să fi ajuns la jumătatea versantului către sat. Coborâtul de-a dreptul îi cam înmuiase picioarele. Traversase și vechiul drum de care ducând spre ocele săpate cu aproape un secol în urmă, de mult abandonate și ele. Era solid, cum se făcea pe vremuri, pe pat adânc de piatră, și rezistase bine torentelor. Pe aici se transportase cândva minereu spre micul furnal al fabricii de fier, cum i se spusese odinioară. Dacă ar fi coborât pe drum puțin spre dreapta, ar fi ieșit în marginea de sus a cimitirului. Acolo, chiar la capăt, erau mormintele părinților săi. Primul care îi părăsese fusese tatăl, murise tânăr, înainte de a împlini cincizeci de ani. El era ucenic la Oțelu Roșu și îl chemaseră acasă, fără să-i spună de ce. Venise tot așa, peste munte, în toiul iernii, înotând prin zăpadă, pe drumul de sub linia de înaltă tensiune. Fie iarnă, fie vară, pe acest drum se ducea la Oțelu și venea la sfârșit de săptămână îndărăt. La fel ca Berni și alți vreo doi de seama lor. Vorbisem cu el din bucătărie, se tânguia mama, frângându-și mâinile. Făceam de mâncare și el a spus că se duce să se întindă oleacă pe patul din cameră, că îi venise rău pe neașteptate. Îi ziceam nu mai știi ce prin ușa întredeschisă, când deodată mi-am dat seama că nu-mi mai răspunde. Am crezut c-o fi adormit. Când să-l chem la masă, el murise...

Se rezemase de trunchiul neted al unui fag mai gros. Își plimbase palma mâinii stângi pe coaja copacului, spunându-și: aici trebuie să fie. Și, într-adevăr, era acolo – o inimă încrustată în lemn cu briceagul, sub care scrisese numele său și al Anneliese. Crestăturile se umflaseră cu timpul, ca o rană urât vindecată. Îți place să chinuiești copacii, îi spusese fata cu reproș, când îi arătase cu ce își trecuse timpul la locul obișnuit al întâlnirii lor. Nu știuse ce să răspundă, credea c-o să-i facă plăcere... Niciodată n-a întreat-o de ce nu l-a așteptat, ținea minte că în ultima permisie fata nu l-a mai lăsat s-o atingă. Era în doliu, adânc îndurerată de pierderea unicului frate, încât reținerea ei părea să aibă astfel o justificare. L-a însoțit totuși până la gară când a făcut cale întoarsă la unitate, te rog să mă ierți, îi spusese șoptit, cu privirea plecată, așa a fost să se întâmple... Însă el crezuse că ea vorbește de cel dispărut, Dumnezeu să-l ierte, i-a răspuns, dar morții cu morții, viii cu viii, când mă voi întoarce, totul are să fie bine... Atunci fata a tresărit și a început domol să plângă.

Iar maică-sa știuse cum stăteau cu adevărat lucrurile, căci în permisia aceea a fost mult mai grijulie cu el decât de obicei. A pierit biata și ea, cam la vreun an de la întoarcerea lui acasă. Boala Iasminei o doborâse. După ce își văzuse fata luată aproape cu forța și dusă la spital, abia mai îngăduia să i se dea de mâncare, Iasmine fusese copilul său preferat, cu ea ar fi vrut să-și petreacă bătrânețile, să-i crească pruncii. Pe el nu îl dorise. Erau timpuri grele când venise pe lume, nemții erau luați de pretutindeni și duși în Rusia la muncă forțată. Pe soțul ei îl înșfăcaseră, fusese mobilizat pe loc, fiindcă fabrica era angajată în producția de armament, dar pe ea, văzând-o însărcinată în lună mare, o împinsese unul mai omenos deoparte. Nici după Hans, bărbatu-său, cu toate că s-ar fi putut să nu-l mai vadă niciodată, nu plânsese atât de mult cât după Iasmine, în cele câteva săptămâni de internare a acesteia la spital. În cele din urmă fata își revenise cât de cât. O duse o vreme așa, când mai bine, când mai puțin bine, apoi își găsisse pe unul și se măritase, cine ar mai fi putut să creadă că își va întemeia un cămin?... Dar era fată frumoasă, iar celui ce o luase, puțin mai în vârstă omul, sticlar la Tomești, de curând văduv, îi căzuse la inimă. În schimb mama, continua să se usuce pe picioare de jale și într-o zi se duse să-i țină tovărășie lui Hans al ei în cimitirul din deal. Faptul că își vedea fiul muncind cu sârg la casă, că i-o prezentase pe Ingrid, viitoarea lui soție, n-o scosese din ale ei. Se cam împotriviise la ideea lui să renunțe la grajd. O să vină timpuri mai bune, poate, creșteți și voi o vacuță, o ținea bătrâna morțiș. Dar el își vedea de treaba lui, adusesse cărămizi în toiul iernii, apoi făcuse rost de lemnăria pentru acoperiș, săpase șanțuri, în sfârșit constructorii blocurilor din centru îi descărcaseră, în schimbul mai multor plocoane grase, niște basculante de beton în fundație, că doar nu dădeau din lucrul lor. Bătrâna privise toate astea din ce în ce mai abătută și mai închisă în sine. Știa el bine necazul său. Nu pe el l-ar fi dorit în casa părintească, ci pe Iasmine, iar pe Ingrid n-o putea înghiți. Parcă prea dă din gură fata asta, nu găsești? îl întrebuse într-o zi întărită. Sau, ce sare așa de gâtul tău? îl zgândărise cu alt prilej. Nu vede că mai sunt și eu pe-aici? Tineretul ăsta chiar nu mai are nicio fărâmbă de rușine?...

Bagă de seamă și tu cum se poartă lumea astăzi, i-o întorsese el, mai uită-te și tu la televizor – tocmai cumpăraseră unul de la cooperativa de consum. Acum e la modă fetele să fie mai ale naibii, mai drăcoase, cum să-ți explic, decât pe timpul tău... Drăcoase, bine zici, murmurase bătrâna, recăzând în muțenie.

Trimisese bani cumnatului să le facă monument părinților în cimitir, cu placă de marmură pe care să le fie scrise numele și aplicate fotografiile trase în porțelan. Alaltăieri urcase el însuși în cimitir de ziua morților, cu lumânare în mână, după obiceiul locului, în convoiul celor ce mergeau seara, la apusul soarelui, să-i cinstească pe cei dispăruți. Imediat ce slujba de la biserică lua sfârșit, în frunte cu popa, credincioșii apucau pe aleea ce urca șerpuiind din vecinătatea bisericii, flancată de băgrinii cu frunza îngălbenită de primele brume ale toamnei. Asistau la mica ceremonie oficiată lângă crucea care străjuia intrarea și, în cele

din urmă, se împrăstiau printre morminte, depunând flori și aprinzând candelor ori lumânări la căpătâiul morților. Morții lui erau sus, la marginea marginii, își năclăise pantofii cu lutul moale al potecii până ajunsese acolo, venise îmbrăcat ca scos din cutie, iar *Rover*-ul și-l lăsase în fața bisericii. Acum, în schimb, purta pufoaica lui cea veche, pantaloni de doc și cizme de cauciuc, așa cum obișnuia cu ani în urmă să colinde prin păduri.

Începuse să coboare din nou și, în curând, i se înfățișaseră ochilor obișnuiți cu întunericul primele case de pe drumul Padeșului, știa exact unde ieșise, la podețul dinaintea casei lui Opreșoni, acolo unde cu mulți ani în urmă o băbuță creștea câteva capre și un țap. Iar ei, copiii afurisiți din cale-afară, se năvăliseră să călărească țapul sărmanei femei, iar ea fugea surprinzător de sprintenă să-i bată cu urzici.

Din capătul grădinii, aflat chiar pe liziera pădurii, cercetase atent locul. Drumul era pustiu. Doar două becuri chioare, la distanță apreciabilă unul de celălalt, încercau să împrăstie cât de cât întunericul nopții. Un câine hămăise de câteva ori, cât timp el traversase grădina și ieșise în fața podețului. Mai privise o dată cu atenție în jur, apoi trecuse cu grijă, silindu-se să nu facă zgomot, pe scândurile ce clămpăneau la fiecare pas, abia după ce traversase își înălțase privirea și își văzuse printre pomi acoperișul casei.

Când i-au venit actele de plecare definitivă, formularele mari, cum erau numite, i s-a spus că nu poate părăsi țara până nu-și lichidează aici bunurile imobiliare. Adică să vândă casa, ori s-o doneze, să facă ce știa, dar să nu mai figureze proprietar în acte. Era o scorneală a regimului de care nu a prea ținut seamă. Perspectiva plecării i se păruse îndepărtată, om vedea noi ce e de făcut atunci își spunea, poate le mai vine între timp și ăloră de sus mintea la cap...

Asta îl duruse cel mai mult, să-și dea pe o nimica toată casa la care muncise atât, pentru care și-a tras de la gură atâția ani ca să-i achite Iasminei partea ei de moștenire. Dar dacă, neputându-și face un rost dincolo, ar fi vrut să se întoarcă?... Iaca, ai să-ți cumperi alta, îi dăduse ironică Ingrid soluția, fără să creadă că el și-ar mai putea dori vreodată acest lucru, să revină aici, cu alte cuvinte. Reacționase furibund: nu-i trebuia alta! Casa lui îi trebuia! Lucrul lui! Munca lui! Truda lui!...

Când i se vârase în cap soției sale să lase baltă totul și să plece definitiv dincolo, nu-și mai aducea prea bine aminte. Nu vrei să depunem și noi cerere?... l-a întrebat ea odată așa, ca într-o doară, după ce-i povestise zile la rând despre faptul că verișoara ei, Bettina, primise formularele mari și despre ce trebuise să facă pentru ca să le obțină. Costă niște bani plecarea asta, mârâise el cu nasul în farfuria cu mâncare și apoi se duse să se culce, cum se obișnuise de la o vreme când venea de la lucru. Se cam lenevise cu trecerea anilor, cât fusese tânăr să-l fi trimis cineva peste zi la odihnă i s-ar fi părut o pedeapsă. Nu-i spusese nimic nevaste-si că și pe el îl bătuse cândva gândul să plece, să o șteargă simplu peste graniță, fără alte formalități, deși știa că riscă șase luni de pușcărie dacă va fi prins. Or, tocmai faptul că își întemeiasse o familie și își ridicase o casă îl îmboldise să îndepărteze din minte asemenea planuri.

Așa zic unii că ar costa, se tolănise Ingrid lângă el pe canapea. Dar pe Bettina, verișoară-sa, n-a costat-o mai nimic. Niște taxe, deplasările, atâta ne putem permite și noi... facem o încercare... Știa să fie mieroasă când voia ceva. Tolănită lângă el, chiar trecută de prima tinerețe, avea darul să fie foarte convingătoare...

Se arătase de acord mai mult ca să scape de gura ei, după plecarea Bettinei, cam de aceeași vârstă, pe măsură ce primea vești de la dânsa, Ingrid devenise obsedată de ideea *repatrierii*. Așteptarea prelungită ce a urmat depunerii cererilor de emigrare aproape că o scosese din firescul comportării de până atunci. *Noi, germanii*, se obișnuise să spună tot la a doua vorbă în conversațiile, nu puține, pe care le purta pe stradă, ori pe la diferitele cozi unde aștepta să cumpere de-ale gurii. Dar când s-au trezit cu formularele mari în mână, în toiul bucuriei femeii, lui i s-a înfipt ca un spin în minte gândul: ce era de făcut cu casa? Până acum îl alungase mereu și, cu cât trecea timpul fără vreun semn de bunăvoință din partea

autorităților, tot mai ușor îi venea să-l alunge. Pentru ca, deodată, întrebarea să-și ceară de azi pe mâine un răspuns.

Cineva de la notariat îl îndemnase pe șoptite să încheie un act de vânzare – cumpărare fictiv, te înțelegi cu o persoană de încredere, faci formele, fără să încasezi banii, rămâi proprietar în realitate căci, la o adică, persoana în cauză recunoaște că nu te-a plătit și actul de vânzare e nul de drept.

Au stat el cu Ingrid o seară întregă în cumpănă. Să încheie actul cu Iasmine? reflectase cu voce tare. Pe naiba, intervenise nevasta, mai bine informată, ca de obicei, Iasmine e dilită, știi bine. Ș-apoi bărbatu-său are casă la Tomești, deci e și ea proprietăreasă. Nu se poate!... Așa era. Legislația ultimilor ani prevedea că nu poți deține două bunuri imobiliare în același timp. Au rămas din nou pe gânduri o bucată de vreme. Ce bine ar fi fost să i-o fi putut lăsa lui Berni! spusese el într-un târziu. Vecin, aici alături, putea să-i poarte de grijă, ba chiar s-o și folosească, cine l-ar fi oprit? Dar era și el în situația Iasminei. Numai dacă...

Dacă?... îl privise întăritată Ingrid. După ea, orice târăgănare a plecării era periculoasă! Poate apare ceva, un decret, vreo dispoziție, dracu' știe, și se suspendă aprobările, obișnuia să zică, cu ăștia nu știi niciodată la ce să te aștepti, s-au mai văzut cazuri!... Intrase într-atât în ea obsesia plecării, încât nu doar casa, ci și straietele de pe dânsa și le-ar fi dat, numai să se vadă odată dincolo. Sigur, îi spunea el, când o vedea atât de nerăbdătoare, casa asta pentru tine nu înseamnă nimic! Pentru el era... Știu, i-o reteza femeia, e munca ta, e truda ta, e chinul tău!... Cunosc predica! Dar și alții și-au lăsat munca și truda și ce-or mai fi avut și uite ce bine le merge acum. Ce fotografiile trimit! Ce mașini au! Ce locuri văd!...

Numai dacă, reluse el gândul rostit cu voce tare, ne-am învoi cu Sigi...

Sigi, copilul lui Berni și al Annelieseii crescuse. Făcuse școală și câștiga la fabrică binișor. Devenise chiar ceva ștab pe la UTC, intrase în procentele acelea rezervate minorităților conlocuitoare, una – două era chemat pe la tot soiul de ședințe. Anneliese nu mai putea de mândră din pricina asta. Sigi al meu în sus, Sigi al meu în jos, despre altceva nu era dispusă să vorbească. E drept, unii ziceau că Sigi le cam bea, alții că e fustangiu... Dar, în definitiv, la vârsta lui nu era ceva neobișnuit.

A doua lor s-au înfățișat la vecini cu propunerea lor. Să încheie actul cu Sigi, adică. Bine, spusese destul de plăcut surprins Berni, să discutăm cu băiatul, e la serviciu, dar vine curând.

Berni se pensionase de boală. După ultima internare, medicii îl sfătuiseră să se lase de meserie. Îmbătrânise înainte de vreme, obrații i se scofălciseră și prinseseră o pronunțată tentă gălbuie, acceptase să se pensioneze imediat ce își terminase școala băiatul, acesta avea acum venitul lui, el de ce să se mai ostenească? Sănătatea înainte de toate! Nu, lui niciodată nu-i trecuse prin gând să plece în Vest, dacă nu mai putea munci, la ce bun să se ducă, numai să moară pe-acolo?... Poate băiatul... Dar nu credea...

Gurile rele spuneau însă că Berni știuse să se facă de mult frate cu dracul pe-aici, pentru a mai netezi drumul vieților lui și alor săi, că se pensionase în condiții dintre cele mai avantajoase și că ridicarea atât de timpurie a lui Sigi în scaune din ce în ce mai înalte ale organizației comuniste de tineret nu prea era întâmplătoare. De ce să mai plece atunci? Nu de bine își ia omul lumea în cap!

Bineînțeles, fiecare putea spune ce voia, dar lor purtarea lui Berni nu le dădea câtuși de puțin motive de îngrijorare. Poate numai faptul că i se eliberase cândva permis de armă fără stagiul militar satisfăcut, contrar obiceiului, li se păruse nefiresc. Îl și întrebasese atunci cum de putuse să-l obțină... Cu pile, mărturisise Berni, însoțindu-și vorbele cu râsul său schimonosit. Dar sunt lucruri care nu pot fi date în vileag, ce e bine, nu e rău, nu tu mi-ai spus odată asta?... Să știi însă că eu te-aș fi ajutat și pe tine, adăugase, dar când e vorba de

probleme la tărtăcuță, și se ciocnise cu degetul arătător în frunte, ăștia suflă și-n iaurt! Îmi pare rău!

Sigi era un tânăr bine făcut, blond, cu mustăcioară, leit maică-sa; Anneliese se topea de dragul lui, le arunca și lor priviri fugare, să se convingă că îi admiră fiul. Purta haine dintre cele mai bune, giacă de piele cu o mulțime de fermoare, jeanși negri și cizme joase, cu carâmbii strânși în curele. Era și el deja vânător, le arătase mândru micul său arsenal, despre isprăvile lui vânătorești și chiolhanurile care le urmau, la cabana forestierilor de la Dâmpu, de obicei, în tovărășia unor misterioși indivizi sus-puși, de la partid ori cu nevăzute stele pe umeri, cărora învățase ca nimeni altul să le facă șederea plăcută, lumea mai aflase câte ceva.

Sigi se lăsase greu convins, urma să primească locuință la bloc, tocmai era unul mai acătării în construcție, într-o cutie din alea de chibrituri cum se făcuseră până acum, ori la blocul de nefamiliști, ar fi putut să se instaleze când ar fi vrut, însă nu era confort, plus că locuia lume de condiție proastă, cu puzderie de copii, acolo.

Dar Sigi, îi spusese, tu poți folosi casa ca și cum ar fi a ta!... Îți lăsăm mobila, totul tot!... Noi, cine știe dacă ne-om reîntoarce vreodată? Poate în vizită cândva, ne pui și nouă la dispoziție o cameră acolo, pentru o săptămână – două. Dacă însă s-o schimbă regimul, că uite, lucrurile se cam mișcă în lume, ori numai legislația asta șchioapă, vrem să știm că ce-i al nostru, până ne-om mai duce zilele, rămâne al nostru. Eu una nici nu văd ce aș mai avea de căutat pe aici, se grăbise să adauge Ingrid, și când noi, germanii, spunem o vorbă...

Să se schimbe regimul? hohotise băiatul cu gura larg deschisă. Hai, că mă faceți să râd. Dacă pe asta vă bazați, atunci m-am lămurit. Cred că n-ați mai vorbit în altă parte asemenea pros..., mă rog, știți ce vreau să spun!...

Plecaseră dezamăgiți. Sigi nu se arătase deloc ademenit de înțelegerea propusă, să se mai gândească, fusese singurul său răspuns. A doua zi însă le bătuse el, însoțit de taică-său, în poartă. Hai s-o facem, le spusese, fără prea multe justificări ale hotărârii lui. Se bucuraseră și băuseră un litru de răchie împreună. Și cu apartamentul de bloc, îl iscodise atunci, așa într-o doară, în toiul discuției, pe băiat, cum rămâne?... N-ai dumneata grija asta, i-o întorsese el cu limba mai dezlegată de băutură, poate că rămân și cu ăla, hm?... Și îi făcuse șiret un semn cu ochiul.

O apucase pe marginea drumului lateralnic ce urca spre fosta lui casă. Se profila tot mai bine în lumina răspândită de luna ridicată de un cot peste arboretul dinapoia ei. Nu stătuse cu mâna în sân Sigi, trebuise să recunoască, îi adăugase casei o verandă, iar podul părea să fi fost transformat în mansardă, cu un balconaș de fier forjat spre stradă. Grădina de pe coasta dealului fusese cultivată, ca pe vremuri, cu porumb, cules deja acum, iar o parte din tuleii tăiați de curând zăceau stivuiți pe margine. Da, își spusese, toate aste ar fi fost bune dacă...

Portița nu era încuiată, intrase în curte, urcând agale povârnișul pavat cu cărămidă de lângă împrejmuire. Pavajul asta voise să-l înlocuiască, fiindcă devenea prea alunecos iarna, cu niște trepte largi, cimentul pe care-l procurase pentru ele l-a lăsat până la urmă nefolosit în șopron... Vântul se stârnișe pe neașteptate și tuleii de porumb rămași netăiați prinseseră să foșnească. Zgomotul lor abia auzit îi trezea alte amintiri. De câte ori nu stătuse la pândă în capătul grădinii, sau ceva mai sus, lângă liziera pădurii, auzind mereu freamătul ăsta, parcă fără sfârșit, când bătea Coșava, vântul dintre anotimpuri. Păzea să nu-i dea iama mistreții în porumb. Habar n-avea pe atunci de îngrădituri electrice sau alte rahaturi din astea cum văzuse în Vest. Pușca n-o putea folosi chiar atât de aproape de casele oamenilor, dar mai sus puțin, pe Negre, pe unde cobora hâța la pradă, putea să îi ațină calea cu arma în mână. Erau niște locuri acolo, de unde, se convinsese împreună cu Berni, detunătura nu putea fi auzită în vale. Nu se aflau prea departe și Berni făcea față drumului, nimic nu îi grăbea, totul era să găsească un stand unde vântul să le sufle din față. Apoi n-aveau decât să aștepte, porcii se îndreptau ață spre porumbul lor. Gurile rele răspândiseră vorba că de aceea îl și cultivau...

Un hămăit de câine îl făcuse să tresară. Dulăul se repezise la el cu dinții rânjiți și coama gâtului zbârlită. Cs, cs, cs, Alfi, șoptise, lăsându-se pe vine. Câinele se oprise cu urechile ciulite. Mârâituri i se iscau încă fundul gâtlejului. Alfi, nu mă mai cunoști, băiatule, își întinsese brațul spre animalul întărat. Acesta își împinsese și el înainte botul adulmecând. Se bătuse cu palmele peste coapse. Aici, Alfi, aici! Cu un scheunat de bucurie câinele se apropiase, tropotind cu picioarele dinainte. Îl recunoscuse. Cum te-ai mai împlinit, măi Alfi, măi!... Dacă n-aș purta îmbrăcăminte de altădată, nu m-ar recunoscut, poate, își spusese. Și așa e de mirare, după atâta vreme!... Câinele scheuna fără conținere, agitându-și coada ciuntită. El îl crescuse de puiandru și-l deprinsese cu vânătoarea. Câte întâmplări nu trăiseră împreună, de câte ori nu împărțiseră hrana după o zi de alergătură prin desișuri! Odată bietul câine, încă tânăr și zburdalnic, căzuse prins într-un balț pentru vulpi. Ore în șir umblase să-l găsească. Dăduse de el în cele din urmă, animalul era sfârșit de cât se zbătuse și în jurul trupului sârma de oțel îi tăiasse adânc în carne. Pe brațe îl adusese până acasă și îl salvase din ghearele morții.

Măi Alfi, măi, șoptise iarăși, mai mult pentru sine, apoi se înălțase în picioare. O fereastră a casei se luminase pe neașteptate. Cine-i acolo? îl auzise pe Sigi strigând. Se trăsese înapoia unei magazii și așteptase. Cine-i? mai răcnise o dată bărbatul din pragul verandei. În casa de alături și Berni dădea semne că s-ar fi trezit. Câinele, dezorientat, când se gudura în preajma vechiului stăpân, când se întorcea chelălăind în fața celui nou. Se auzise zgomot de lanț și Alfi nu se mai ivise. Parcă simțind încordarea ce stăruia în aer, animalul își făcuse cunoscută neliniștea prin urlete tânguitoare.

La adăpostul unor tufe de coacăze, o luase cu pași măsurați pe cărăruia ce conducea spre capătul de sus al grădinii. Lumina lunii se împușinase din pricina unor perdele de nori. Totuși era suficientă ca, odată ajuns la capătul culturii de porumb, să poată fi văzut străbătând porțiunea de urcuș până la liziera pădurii. Dar nu se sinchisea de asta. Mergea fără să se grăbească, simțea pământul umed, lutos, lipindu-i-se de striurile tălpii cizmelor. Își amintise de câte ori o luase pe coajă în copilărie, pentru că nu ținea seama de porunca mamei și venea mânjit de noroi din pădure, prin grădină, acasă. Îl bătea cu lingura de lemn la palmă. Dacă refuza să o întindă, mama, întărată, îl lovea unde apuca. În caz că aducea niscaiva bureți, scăpa ceva mai ușor, doar cu o muștrulială. Numai decît mama alegea bureții cei mai arătoși, oferindu-i, fripți pe plită, cu sare, Iasminei. Iasmine râdea de plăcere și îl lăuda, lucru care pe el îl umplea de bucurie. Chiar dacă mama mai bodogănea oarecare vreme, doar ea era cu spălatul rufelor, nu?... Avea mâinile sângerii și crăpate din pricina clătitudinii lor în apa rece ca gheața a pârâului.

La capătul urcușului spre liziera pădurii se oprise. Jos se auzeau voci răstite. Alfi își rărise urletele, apoi, printr-un scheunat prelung, dăduse de înțeles că fusese lovit ca să tacă. Ar mai fi vrut să tragă puțin cu urechea la glasurile aspre ce se înălțau din vale, dar, cum luna tindea să lepede acoperământul străvezii al norilor, își spusese că era momentul să-și continue drumul. Era o noapte tocmai potrivită pentru o întâlnire cu hâța de pe Negre, ar fi distins limpede umbrele porcilor venind să se înfrupte din știuleții lui. Cu un binoclu bun, i-ar fi putut vedea chiar din pragul casei, când traversau porțiunea descoperită dintre pădure și cultura de porumb. Acum erau scule perfecționate, de care odinioară, aici aflându-se, habar n-avea: binocluri sau sisteme de ochire cu infraroșii, sisteme de ghidaj cu laser... Nu-și cumpăraseră așa ceva. Aia nu mai era vânătoare, ci masacru. Corect era ca animalul să păstreze o șansă de scăpare... Să înfrunte vânatul de aproape, să-și asume chiar riscul unui atac din partea lui, cum de atâtea ori o făcuse prin aceste păduri, ei, asta da faptă vânătoarească!... Atunci când îi vedea pe îmbuibății de dincolo picotind pe stand, în costumele lor de camuflaj și cu sticluța de coniac la îndemână, cu animalele ivindu-se leneș înaintea lor, nebănuind ce li se pregătește, îl apuca lehamitea. Să vânezi doar pentru a-ți satisface pofta de a ucide! Puah!...

Intrase iarăși în pădure pe cărarea atât de îngustată din pricina vegetației îndesite la margine, încât trebuise să-și facă loc prin lăstăriș cu mâna. Ultima oară trecuse pe aici însoțit de Berni, după ce făcuseră aranjamentul cu casa. Merseseră, ca de obicei, în poiana Negrelor, fusesse tot așa, o zi de toamnă târzie, peste câteva zile urma să plece pentru totdeauna. Berni se mișca greoi, în vara aceluia an suportase o operație dificilă la unul din plămâni. Cine știe dacă am să te mai văd, se amărâse Berni, oprindu-se des și scoțând precipitat aburi pe nări. Lasă, că se vor întoarce poate lucrurile, îl liniștise, ceva – ceva se mișcă în lumea asta, că, uite, rusu' ăla cu pată în frunte o deschis o *ferestruică*, sau cum mama naibii îi zic, către libertate. Te pomenești că m-oi sătura de stat până la urmă pe unde mă duc și oi veni să îmbătrânim aici împreună, mai adăugase pe un ton vesel. Ținea minte că, după ultimele cuvinte, Berni îi aruncase o privire scurtă, bănuitoare, apoi, dându-și seama că glumește, pe chip îi apăruse zâmbetul acela schimonosit, mai îndreptățit acum decât odinioară, își spusese, fiindcă sugera suferința lui lăuntrică. Presimțise însă bine, peste numai un an lagărul socialist se prăbușea.

Drumul până în a treia poiană a Negrelor era destul de scurt. Primele două se aflau pe coasta dinspre sat al muncelului, a treia – imediat după culme, pe versantul de dincolo. La capătul acesteia se rostogoleau peste niște praguri înalte apele unui pârâu, loc unde se formau iarna imenși țurțuri de gheață, de grosimea tuburilor de orgă ale bisericii satului. Poiana era împresurată și ea de multă vegetație tânără, avangarda pădurii ce tindea să o cucerească palmă cu palmă de la un an la celălalt.

Trecuse cu pas agale de prima, apoi de a doua poiană, așa cum urcase și cu trei ani în urmă împreună cu Berti. Privirea lui, când doar glumind pomenise de o posibilă întoarcere, n-o putuse uita. Iar la câteva luni după revoluție, prin vara lui '90, când venise într-o scurtă vizită, împins de curiozitatea de a vedea cum stăteau lucrurile, după toate cele întâmplate, și pe meleagurile lui de baștină, Berni îl întâmpinase posomorât, cu aceeași căutătură bănuitoare. Se arăta încercat de teamă din pricina nesiguranței vremurilor noi, deși fiului său, lui Sigi, nu părea să-i meargă cătuși de puțin rău. Se căsătorise, aștepta un copil, iar la fabrică ajunsese ceva mahăr, cu un venit mult peste câștigul obișnuit al localnicilor. Că fusesse utecist de frunte se cam uitase, părea să se fi înscris în altă formație politică și cu noii potențați avea relații chiar mai bune decât cu ceilalți. Acum îi primea în propria casă, astfel că nu de puține ori mașini cu numere mici adăstau în fața porții sale. Avea și el mașină, o *Dacie* care nu-l mai mulțumea însă, voia ceva mai acătării, îl întrebase dacă nu-i putea procura una de dincolo, că i-o va deconta până la ultimul pfenig. Bani nu erau pentru el o problemă. Un 4 x 4 de firmă ar răspunde cu totul așteptărilor lui...

Dar ceea ce nu-i plăcuse mai ales, nu era faptul că Sigi îi ceruse o mașină, ci acela că nu-l primise la el în casă, așa cum făcuseră înțelegerea înainte de plecare, ci îl găzduise la tată-său, alături. Or el mereu asta sperase cu ardoare, că ar putea reveni, măcar din când în când, în lucrurile lui, în munca lui... Păi nu prea mai sunt lucrurile tale acolo, îl lămurise Berni. Niște vechituri, de fapt. Sigi le-a măritat pe unde a putut și și-a luat mobilă ca lumea. Doar nu-ți pare rău după hârburile alea!... Fusesse atât de abătut, încât în seara sosirii lui băuse mai mult decât de obicei, în timp ce Berni și Anneliese se tot străduiau să-i intre în voie.

Câteva luni mai târziu, Sigi îl vizitase în Germania. Se pomenise pe neașteptate cu el, era foarte grăbit, găsisse o mașină, ceva a-ntâia, spusese, dar îi mai trebuiau vreo cinci – șase mii de mărci, să-i dea el împrumut. Poate că i-ar fi dat, lua el de undeva și i-ar fi dat, dacă Ingrid nu l-ar fi oprit. Nu-i împrumuți, pentru că nu mai vezi banii îndărăt, îl știu eu pe ăsta ca pe un cal breaz! Obișnuia să le ia bani oamenilor ca să le rezolve cu relațiile lui chipurile problemele și după aia, canci!... Iar mie de ce nu mi-ai spus? se supăraseră el pe Ingrid auzindu-i vorbe. Pentru că nu știai cum să te vezi mai repede plecată, hai?... Și-apoi nu stăm nici noi pe roze, continuase Ingrid, prefăcându-se că nu-i aude reproșul. Era adevărat, abia ce își găsisse și el un loc de muncă mai bun, apoi se băgase la rate pentru una, alta, că o luaseră

acolo, cum se spune, de la lingură, greu putea face față chiriei și celorlalte... Dacă aş avea banii ăştia, îi explicase lui Sigi, care țățâia să facă rost de suma cerută, mi-aş cumpăra eu însumi o maşină mai de Doamne-ajută, că uite, am japoneza asta, arătase înspre stradă, ca să pot merge la slujbă, luată la a nu ştiu câta mână, prin tabla căreia au să ne iasă curând afară picioarele, ca ălora din *Flinstones!*...

Sigi nu-i gustase gluma, dimpotrivă, îi părăsise peste măsură de furios. Că bătuse degeaba drumul până în Germania din pricina lor, le aruncase el în obraz cu ochii aprinşi de ciudă. Ştia însă că lucrurile nu stăteau tocmai așa, altfel n-ar mai fi colindat prin câteva oraşe înainte ca să le pice lor pe cap. Plecând în pripă, în pofida încercării amândurora de a-l domoli, Sigi trântise uşa în urma lui, de li se zguduiseră pereții. Peste vreo trei săptămâni primise scrisoare de la Berni, acesta îi cerea pe un ton aspru socoteală pentru felul cum se purtase cu fiul său, că băiatul se bazase pe faptul că sunt prieteni, zicea între altele, altfel nu le-ar fi călcat pragul, ce crezuse că nu va mai vedea banii înapoi, așa îi cunoștea el? I-au mai rămas ei lui datori vreodată? Că au trăit o viață de om unii lângă alții! Așa le plătește el binele care au consimțit să i-l facă?... Că el, Berni, a fost investigat în cazul lui, asta bine s-o știe, cu mult încă înainte de plecare, imediat ce depusese cerere, o vorbă să fi scăpat atunci că tănuiește un obiect interzis, știa el ce, că n-ar mai fi pupat străinătatea, dar numai de bine l-a vorbit... În sfârșit, acum, că și-a dat arama pe față, vor ști și ei cum să procedeze!...

Dar scrisul nu era al lui Berni. Berni scria urât, cu literele inegale și înghesuite, încât el însuși abia era în stare să și le citească. Ş-apoi cuvintele acelea, *au consimțit, investigat*, lui Berni i s-ar fi împleticit limba în gură să le zică. Nu era nici scrisul Anneliese. Primise de la ea destule scrisori în armată. Abia după ultima permisie nu-i mai scrisese. Ce-o fi cu ea? Își întrebuse sora, singura cu care mai putuse păstra legătura din celălalt capăt de țară, unde se afla. Îl jelește pe frate-său, cred, venise răspunsul Iasminei, încă sănătoasă pe atunci, fiecare om are felul lui de a fi când dă de necaz. Ori poate, cine știe, și-o fi găsit pe altul, mai adăugase șmecherește soră-sa, că știi tu cum e, ochii care nu se văd se uită... la alții! Iasmine, era șodoasă de felul ei, așa că nu-i luase în seamă ultimele cuvinte. De aceea, când a văzut-o la întoarcere pe Anneliese în curtea lui Berni cu burta la gură, îi venise la început să pice din picioare de uimire.

Isprăvind lectura scrisorii, simțise cum o gheară de fier, rece, îi încleștează inima. Nu ți-e bine? îl întrebuse neliniștită Ingrid, văzându-l că se chircește cu mâna la piept. Cred că vom avea ceva probleme cu casa, îi spusese el, evitând să dea amănunte despre suferința lăuntrică ce-l încerca.

Se străduise să lămurească lucrurile, scriind și el, apoi la telefon, căci Sigi își instalase unul, auzise o voce de femeie la capătul firului, se dovedise curând că era a nevaste-si, vorbea foarte stânjenită, soțu-meu, repeta întruna, eu nu știu, cu el trebuie, da, el este..., să văd..., Sigmund, Germania la aparat!... Urmase un schimb răstit de vorbe, departe de receptor, pe care nu le înțelesese, pentru ca, în cele din urmă, acesta să fie violent trântit în furcă. Atunci pusese iarăși mâna pe condei și le scrisese ălora limpede și frumos că, date fiind noile condiții, își dorește casa înapoi, conform înțelegerii.

Nu primise însă niciun răspuns. Așa nu mai merge, luase în cele din urmă de față cu Ingrid o hotărâre, mă duc să văd ce pot face la fața locului. Parcă nu te-aș lăsa singur, își călcuse nevasta pe suflet să zică, fiindcă nu o dată declarase că ea în țara aia, pe care abia apucase să o părăsească, nu va mai pune piciorul, numai că n-avea cum să-l însoțească, adăugase, tocmai își găsisse și ea, după îndelungi căutări, o slujbă, îngrijitoare la un azil de bătrâni, nu se cuvenea să ceară, după câteva săptămâni doar de la angajare, așa, tam-nisam, concediu.

Dăduse peste Anneliese, se potrivise să fie sfârșit de săptămână, bărbații erau plecați, femeia trebuia în bucătărie. Îl privise cu ochi temători, apoi îl primise înăuntru, cu Berni voia să vorbească, îi spusese. Nu era acasă, dar trebuia să se întoarcă dintr-o clipă în alta.

Anneliese se îngrășase, dar nu-i stătea rău, avea fața la fel de albă ca odinioară, rumenită puțin de dogoarea plitei. Schimbaseră la început cuvinte despre vreme, despre călătorie, apoi pe ea o podidiseră pe neașteptate lacrimile. De ce să-i facă el una ca asta? răbufnise femeia. Să-și ceară chiar acum casa înapoi, când Sigi avea deja familie? Unde să se ducă? Fiindcă fabrica mai mergea cum mergea, dar se zvonise că, înglodată în datorii fiind, o vor închide curând!... Femeia începuse să plângă cu și mai multă jale, înduișată parcă de propriile cuvinte. Nu se gândea că Sigi ar fi putut să fie copilul lui?... Anneliese hohotea de-a binelea, când îi surprinsese Berni. Arăta rău, pământiu la față, fie din pricina mâniei ce i se citea în ochi, fie din cauza bolii care continua să-l macine. Nu-și putuse da seama dacă omul auzise ori nu ultimele cuvinte ale soției sale. *Geh' weg!* poruncise el. Femeia ieșise în grabă, iar bărbatul se așezase greoi pe primul scaun care i se ivise în cale, uitând să-și mai scoată, în pofida căldurii, scurta de postav aspru, cu guler de miel, pe care o purta. Copilul a cheltuit pentru casă, îi spusese, ca și cum ar fi reînnotat o convorbire începută de mult. L-aș putea despăgubi, se arătase el înțelegător. Și cine v-a spus că vreau să-l scot în drum? Poate să rămână încă ani buni aici, până când, cine știe, cum fabrica nu mai merge, se va duce vrând – nevrând în altă parte, într-un oraș, de pildă, am auzit că nu mai sunt restricții, te poți stabili unde vrei.

Răspunsul nu-l mulțumise pe Berni, lucru ușor de observat, rămăsese abătut, privind îndelung masa pe care nevasta lui își lăsase vraște ustensilele de bucătărie. Doar când pomenise de despăgubire, îl cercetase scurt din ochi. Să mergem să vorbim cu el, trebuie să fi venit, spusese Berni în cele din urmă. Venise, într-adevăr. Un *Mitsubishi Pajero* stropit cu noroi staționa în fața porții. Dar poarta era încuiată. Mă duc prin grădină să-l chem, îi spusese prietenul său, așteaptă-mă câteva clipe aici. Îl zărise pe Berni urcând cu greu, pe ocolite, în curtea vecină, intrând în casă, de unde răzbătuseră curând afară strigăte de mânie și înjurături. Simțise iarăși gheara de fier rece strângându-i inima și se sprijinise de stâlpul porții, răsuflând greu. Cât se mai chinuise și cu poarta asta, își adusese aminte. Nu le prea avea cu sudura și se încăpățănase s-o assembleze de unul singur. Uite, observase, în partea asta lipiturile erau mai stângace, mai încărcate cu metal, de aici începuse, pe când în partea cealaltă, mulțumită experienței ce dobândise lucrând, abia se puteau observa...

Auzise pași grăbiți și ridicase ochii. Sigi, o namilă de om, cu părul bogat, revărsat pe ceafă, cu fața aprinsă de furie, ieșise numai în cămașă afară și i se proțăpise înainte. Respirând precipitat, șuvoaie de aburi îi ieșeau prin gura întredeschisă. Tatăl lui, pirpiriu și gârbovit îndărătul său, căuta să-l domolească. Îi vorbea în dialect șvăbesc, cum obișnuia, probabil, față de alții, când nu voia să fie înțeles. Mai taci odată! se răstise la el fiul, făcându-l să-și înghită cuvintele. Ce cauți la poarta mea? i se adresase apoi lui, cu privirea holbată și pumnii strânși. Cred că greșești, îi spusese cu voce liniștită, poarta este a mea, cum a mea este și curtea, și casa, și tot ce se zărește de aici până la marginea pădurii. Namila de om se cutremurase din tot trupul și clăbuci albi îi apăruseră în colțurile gurii. Să nu te mai prind pe aiiici! strigase ca ieșit din minți. Ți-am plătit totul până la ultimul sfanț. Totul, ai priceput? Să nu te mai prind că... Celelalte cuvinte nu i le mai putuse auzi, o amestecătură de sunete prinsese să-i vuiască în cap, simțea că se sufocă și aproape că își pierduse cunoștința.

După ce își revenise, renunțase să se mai întoarcă în casa prietenului său, dacă îl mai putea numi acum astfel, și în primul oraș întâlnit în cale, la vreo patruzeci de kilometri distanță, își angajase un avocat.

În apropierea celei de a treia poieni, lăstărișul se îndesise peste măsură. Ramurile se uneau peste capul său, dându-i impresia că înaintează printr-un tunel. Ce păzesc funcționarii ăia de la ocol? se întrebese iarăși, înainte angajau oameni la rărit, și el câștigase ceva bani din asta... Cu toate că fabrica își închisese porțile, oamenii rămași pe liber nu se înghesuiau să lucreze la pădure, o muncă înjositoare și prost plătită. Își încasaseră salariile compensatorii iar acum se îndesau prin birturi și așteptau să se întâmple o minune care să-i scoată din impas. Se

zvonea că ar veni nu ș' ce investitori, că s-ar întoarce Auschnit, vechiul patron... Bine că ai plecat, îl fericeau foștii colegi de muncă, uite, ești cineva! Și ce mașină ai!... Într-adevăr, îi mergea din ce în ce mai bine în ultima vreme, avea acum la aceeași întreprindere un post mult mai convenabil, îi uimise pe ăia când fusese în stare să le repună în funcție un utilaj defect, lucru pentru care dezanatorii firmei de intervenție ar fi cerut o groază de bani. Mai câștiga și Ingrid ceva... Se mutaseră din blocul pentru imigranți într-un apartament ca lumea și în urmă cu câteva luni își cumpăraseră *Rover*-ul.

Dăduse de capătul tunelului viu, după ce de câteva ori se încurcase în rămurișul crescut anapoda, și a treia poiană a Negrelor i se înfățișase în bătaia lunii, așa cum o știa din copilărie. Pădurea o înconjura ca un zid negru, crenelat, din care, asemenea unor turnuri de pază, se ridicau impunătoare coroanele câtorva stejari vârstnici. Izolate de ale restului copacilor, se distingeau în perimetrul poienii siluetele unor cireși sălbatici, sub care vara se ospătau mistreții cu fructele căzute. Iarba, atinsă de brumă, se întindea ca un covor alburiu până în vecinătatea lor. Pârâiașul, cu debitul sporit de ploile toamnei, se auzea clipocind ceva mai jos, loc în care luminișul se povârnea brusc, de sub stratul de pământ lutos ieșind la iveală mai multe praguri de stâncă. O pasăre de noapte îl făcuse să tresară, fâlfâind moale din aripi deasupra, la mică înălțime.

Se așezase într-o margine, pe un buștean prăvălit cine știe de când, năpădit de ierburi, și așteptase. Își scosese de sub pufoaică pușca veche, punându-și-o liniștit pe genunchi. Nici două ore, hm, nu e mult, murmurase consultându-și ceasul, pentru un om în starea lui...

Suferise un infarct. Nu mult după prima înfățișare la proces. Petrecuse o zi și o jumătate din noapte la volan pe drumul de întoarcere în Germania. În aceeași săptămână, pe când se afla la lucru, durerea din piept l-a doborât. Te vei distruge, îi spusese soția, vizitându-l la spital, dar nu îndrăznise să-l copleșească cu alte reproșuri, cum îi stătea în obicei. L-am visat pe tata, îi povestise acesteia atunci. L-am visat spărgând lemne în șopronul vechi, iar eu nu eram copil, cum s-ar fi convenit să fiu, ci om în toată firea, așa cum sunt acum. S-a întors să mă privească, lung, cu ochi osteniți, apoi a pus un alt lemn pe butuc și l-a lovit cu sete. M-am aplecat să strâng lemnele sparte de pe jos și le-am dus lângă pragul ușii casei, sub streășină, ca de obicei, pentru ca mama să le aibă la îndemână. Când m-am întors, pentru a aduce și celelalte lemne, nu l-am mai văzut. Doar toporul rămăsese adânc înfipt în butuc. Iar butucul era pătat cu sânge.

Procesul se prelungise câteva luni. Avocatul îl informase că partea adversă a prezentat martori care ar fi asistat la înmânarea banilor după încheierea contractului de vânzare – cumpărare. Nu conta că pârâțul n-avea chitanță pentru primirea lor, instanța se mulțumise cu depoziția martorilor. Se repezise iarăși în țară și-l determinase pe notarul care încheiase contractul și știa de tot aranjamentul să se prezinte la următorul termen. Nu fusese de nici un folos. Da, au admis ceilalți, s-a discutat și această chestiune în fața notarului, dar ulterior banii s-au pus jos. Iar martorii au jurat că văzuseră asta cu ochii lor!... Sentința i s-a comunicat în scris: acțiunea lui fusese respinsă. Se simțise iarăși rău un timp. Medicii l-au avertizat că un nou atac i-ar putea fi fatal. Ingrid mai că nu îi căzuse în genunchi. Pentru ea, de dragul ei, să renunțe. N-aveau copii, pierduse sarcină după sarcină în tinerețe, se aveau doar unul pe celălalt, la ce bun să se mai frământa? Pentru cine?...

Trecuse vara, Ingrid își luase concediu, primul ei concediu, și plecase cu verișoara sa, Bettina, în insula Mallorca. Plănuiseră să meargă împreună, dar el în ultimul moment se răzgândise. Noroc cu Bettina, care s-a arătat dispusă să meargă în locul lui. Rămăsese acasă, trebăluise prin gospodărie, schimbase tapetul uneia din camere, ieșise de vreo două ori cu vânătorii lui la aer, așa spunea de obicei, că iese la aer, nu că merge la vânătoare, vânătoarea era pentru el cu totul altceva, viața părea să-și fi reintrat în cursul firesc. Trimisese bani cumnatului să ridice în cimitir un monument funerar părinților. Ingrid se întorsese din Mallorca bronzată și veselă. Dar pentru ce își mai lăsase el o săptămână de concediu?

întrebuse, surprinsă că se dusesse înainte de vreme la lucru. Ne-am înțeles cu băieții să facem la toamnă o ieșire în Boemia, primise ea răspunsul.

Câteva săptămâni mai târziu, odată cu informația că monumentul funerar al părinților fusese terminat, soțul Iasminei îi mai comunicase telefonic ceva. Că s-a întâlnit, îi zisese, cu oarecare reținere în glas, cu unul din martorii lui Sigi, pe nume Domide, care ar fi dispus să declare, în anumite condiții, că a fost constrâns să depună mărturie mincinoasă. El era aproape sigur însă, că lui Domide, un individ nu tocmai dus la biserică, până la urmă nu i s-a dat ce i s-a promis în caz că la proces declară cutare și cutare. Altele la telefon cumnatul său nu îndrăznește să dezvăluie, și așa vorbise prea destul.

Își contactase imediat avocatul. Da, era o soluție, se mai putea întreprinde ceva în temeiul asta, dar, se scuzase omul legii, asta era deja o cauză penală, iar el, civilist de formație, nu angaja din principiu cauze penale, însă, dacă voia, îi putea recomanda pe altul și așa mai departe, nu prea mai fusese atent la ultimele lui cuvinte. Uite al naibii!... se gândise. Dacă ar ști Ingrid câți bani îi pusese ăstuia în palmă!... Își adusese aminte și de cuvintele tatălui său, care nu continuase procesele cu cumnații ale bunicului, preferase să trăiască în sărăcie, pentru că, după părerea sa, litigiile astea fără sfârșit nu făceau decât să-i îmbogățească pe domni. Că, nu uita să adauge el, aveau românii o vorbă, cine ară cu domnii, la urmă grapă cu curu'.

Plec în Boemia, își anunțase, nu peste multă vreme, nevasta. Dar nu-ți iei armele cu tine? îl întrebuse ea surprinsă, văzându-l gata de drum. Nu, îi spusese cu un aer indiferent. Va închiria ceva acolo, văzuse data trecută că au tot ce trebuie, bani să fie, că, în rest, se aflau din belșug de toate... Trăsese la soră-sa, la Tomești. Nu credeam că ai să vii atât de repede, îi spusese cumnatul abătut. Abia ieri am aflat și eu, n-am apucat să-ți dau de știre. Se aflau în curtea acestuia, tocmai își vârâse *Rover*-ul înăuntru la adăpost. Ce vrei să spui?... îl întrebuse neliniștit. Știi, pe Domide, pe ăla de care-ți vorbeam la telefon, martorul mincinos... Da, ce e cu el?... Păi, l-au găsit țeapăn. Cu gâtul frânt. Se urcase pe casă să potrivească niște țigle, era băut... Nici nu știi ce rău îmi pare că te-am pus pe drumuri.

Când ai vorbit cu el? îl întrebuse pe cumnatu-său, care își frângea mâinile de necaz.

El a venit la mine, eram în cimitir cu muncitorii, în ziua aceea urma să se termine lucrarea la monumentul părinților. Uite ce e, mă trăsese deoparte, anunță-l pe cumnatu-tău că vreau să dau în vileag întreaga poveste. Mă avea ăla la mână că luasem niște tablă din fabrică, câteva foi numai pentru un șopron de lemne. Da' acuma, cine să mă mai tragă la socoteală, că fabrica s-o închis. Numai asta a fost? l-am întrebat. Omul a căutat într-o parte, a oftat din rărunchi, și a adăugat: N-aveți voi nevoie să știți mai multe. Restul mă privește pe mine. Dacă ăla din Germania e om de înțeles, batem palma, și-o fi bine și pentru unii și pentru alții!...

Uite însă că ai venit degeaba, își completase după o lungă pauză cumnatul vorbele.

Poate că nu, mormăise el pentru sine. Iar de ăia, de binevoitorii mei, ce mai știi? întrebuse apoi cu voce tare.

Păi, Sigi, după închiderea fabricii, a căzut în picioare, ca de fiecare dată până acum. Valorifică fierul vechi. S-a asociat cu unul Baran, om cu bani, care a plătit pe unde trebuia ca să se pornească afacerea. Au început cu demontarea liniei ferate a decovilului spre Găvojdia. După ce ăilalți mahări au căzut, ăștia doi sunt cei mai puternici acum prin partea locului. Nimeni nu crâcnește în fața lor. Toți le dau târcoale în speranța că li se va arunca și lor un oscior de ros. Ce curaj pe Domide că a vrut să-l dea pe unu' ca ăsta în gât!... Nu-mi prea miroase bine că a mierlit-o așa tocmai acum, cine știe, gură bogată cum era, o mai fi trâncănit și în altă parte ce pune la cale. Nu crezi?...

Și-acum ce ai de gând să faci? îl mai întrebuse cumnatul, văzându-l cu privirea pierdută în zare, ca și cum presupunerile lui nu l-ar fi interesat deloc.

Păi, mai stau o zi, două, că uite, s-a nimerit să fie poimăine ziua morților, tresărise el. Zici că monumentul e frumos?...

Își lăsase *Rover*-ul chiar în fața bisericii. Asistase la slujbă, urmărind cu răbdare toate detaliile ceremonialului cunoscut. Dincolo nu prea vădea tragere de inimă să treacă pe la lăcașul sfânt, spre nemulțumirea soției sale. Pretextul său era că în mica localitate în care se aflau nu exista decât biserică evanghelică, iar ei erau catolici. Pe nevastă-sa n-o deranja însă asta, aceleași rugăciuni le spun cu toții, zicea, și-apoi n-ar strica să fii văzut de lumea bună de pe-aici, de ea depinde integrarea noastră în comunitate. Cuvintele ei îl lăsau nepăsător. Dacă n-avea program de vânatoare, adică de ieșit la aer, își găsea ceva de lucru pe acasă, ori moțâia în fața televizorului. Nevastă-sa, întoarsă de la slujbă, venea tiptil și îl atingea pe umăr. Haide la masă, îi spunea râzând. Iar râsul ei atunci avea o semnificație: Vezi ce bine ne merge aici? părea să spună. Ce ne mai lipsește? *Hier ist die Paradies!*...

Înainte bisericii își găsisse mașina înconjurată de câțiva curioși. De această dată, spre surprinderea sa, ei s-au îndepărtat grăbiți, deși pe unii îi cunoștea și ar mai fi schimbat bucuros o vorbă cu dânșii. Într-un grup, ceva mai la o parte, îl zărise pe Sigi, se înălța cu un cap peste ceilalți. Vorbea cu aprindere, scuturându-și părul blond revărsat peste gulerul hainei. Nu intrase în biserică. Lăsa impresia că pe el l-ar fi așteptat afară. Curând, de altfel, îl și zărise apropiindu-se cu pași rari, urmărit cu extremă curiozitate de toți cei din grupul său. Îi zâmbea rar, dezvelindu-și dinții galbeni de nicotină. Fața albă, la fel cu aceea a mamei sale, îi prinsese o tentă roșietică în dreptul pomeților obrazului.

Văd că ți-ai luat mașină ca lumea, îi spusese, dând din cap în direcția *Rover*-ului strălucind în lumina asfințitului, nu-ți mai ies picioarele prin tablă, hai?

Nu du grija mea, i-o întorsese, nemulțumit că țângăul îl tutuia. Vezi-ți de ale tale.

Păi de ale mele vreau să și vorbim, îi răsese Sigi în nas, și făcuse un semn cu ochiul spre gloata care se îngrămădea spre el pentru a-l auzi mai bine. Am auzit că iar ți s-a făcut de proces. Era foarte surprins să-l audă vorbind despre intențiile sale, pe care nu le divulgase aproape nimănui. Dar acum ți s-a tăiat cheful să mă târăști iarăși prin tribunale. Nu-i așa? Un hohot de râs abia stăpânit îi gălgâia zdrahonului în fundul gâtlejului. Nu-mi pasă că a mierlit-o Domide. Nicio pagubă! Oricine de aici ar fi mai mult decât bucuros să-i ia locul. Și fii atent, adăugase cu vocea mai scăzută, dacă nu-ți bagi mințile în cap, piciorul pe aici nu-l mai pui. Nici măcar s-o urci pe nebuna de soră-ta pe drumul ăsta în sus, și își ridicase ochii holbați spre dealul cimitirului.

Deși nu se așezase de multă vreme pe bușteanul vechi, simțise frigul dimineții pătrunzându-l prin pufoaica veche. Cămașa dedesubt îi era learcă de transpirație. Curând, frisoane începuseră să-l ia în răstimpuri. I se părea că așteaptă de o veșnicie. Peste coroanele copacilor dinspre răsărit începuse să mijească firav o geană de lumină. Nu uitase că medicii îi interziseseră să se expună prea mult frigului. Frigul era un factor de risc, insistaseră, adăugând și alte amănunte în limbajul lor păsăresc. I se păruse ridicol sfatul lor, până când și-a amintit că și tatăl lui o sfârșise după o prelungită ieșire iarna în pădure.

De ce nu vin oare?... De ce întârzie? se întrebase aproape mânios. Nu-i prea plăcea să aștepte, era nerăbdător din fire, de aceea prefera pe vremuri să vâneze la pas, nu la pândă, ajunsese să distingă și să deosebească urmele, apoi să descopere ascunzătorile vânatului ca nimeni altul dintre consăteni. Dar pentru asta trebuia să fii viguros și, mai ales, să ai inimă și plămâni de oțel...

De mult o fi zăcând bușteanul ăsta aici? se întrebase ca să-i mai treacă timpul. Când fusese ultima oară pe Negre, cu puțin înainte de a lua drumul Vestului, parcă nu-l văzuse. Era al naibii de gros, să te chinui să tai un asemenea copac și apoi să-l lași să putrezească, ei bine, asta dincolo nu s-ar fi putut întâmpla. Neamțul era om chibzuit, ce era a lui, era a lui, nimic făcut fără rost, nimic lăsat de izbeliște... Oh, *Rumänien, Rumänien*, suspinase iarăși, șuvoaie de aburi ieșindu-i, după adâncă inspirație, pe nări.

Un trosnet de vreasă din desiș, abia auzit, îl făcuse să tresară. Om sau animal? se întrebase, ca de obicei, instantaneu. Stătuse în încordată așteptare, aproape una cu bușteanul, a cărui răceală o simțea strecurându-i-se tot mai adânc în trup. Degetele i se crispaseră instinctiv pe armă, în timp ce capul prinsese să i se rotească, cu încetineală de melc în direcția zgomotului suspect. Își simțea bătaile inimii urcându-i în coșul pieptului, până la rădăcina gâtlejului. Ei, da! Senzația asta n-o mai avusese de mult. Impresia că inima îi pulsa în gâtlej o avea doar atunci când un anume simț îi spunea că urma să întâlnească un vânat de soi. Ultima oară i se întâmplase asta...

Zgomotul se repetase, însoțit de un fâșâit, pe care altul poate l-ar fi confundat cu efectul unei adieri de vânt. Om!... Stătuse puțin în cumpănă, apoi de undeva din sine ceva îi confirmase presupunerea, țipându-i în urechi același cuvânt: om!... În clipa următoare știuse ce avea să se întâmple și instantaneu se aplecase, strângându-și capul între umeri. Spre necazul său, mâna stângă tocmai îi dădea semne de slăbiciune, un fel de amorțeală i se strecura de-a lungul ei din umăr până în palmă. Noroc cu dreapta, pe care se simțea încă stăpân.

În timp ce schița gestul de apărare, văzuse întunericul sfâșiat de fulgerul unui foc de armă, urmat imediat de senzația unei arsuri puternice deasupra omoplatului stâng. Deși dezechilibrat de lovitură, pe care de altfel o aștepta, își descărcase și el pușca în direcția focului din desiș, fără să o mai ridice la ochi. Cele două detunături ale armei sale aproape că se suprapuseseră una celeilalte. Încă ecoul lor nu se stinsese, când un corp greu se auzise căzând. Apoi liniștea se reinstalase în poiană, întreruptă câteva clipe de țipetele tânguitoare ale păsării de noapte ce se înălța cu bătaii grăbite de aripi în văzduh. Se opintise gemând, abia putându-se ridica de pe bușteanul acoperit de brumă. Pe liziera poienii, sub lăstărișul frânt, descoperise un trup răsturnat cu fața în sus. Îi luminase chipul cu lanterna. Era Berni.

Umărul stâng începuse să-l doară și pe sub pufoaică își simțea cămașa, rece ca gheața până atunci, încălzindu-i-se brusc. Nu-și putea stinge lanterna, Berni îl privea fără să clipească și fața lui se destindea încetul cu încetul, redevenind senină, așa cum i-o cunoscuse în tinerețe. Vezi, parcă îi spunea el, dacă te-ai ostenit să mă cari în spate atunci când am căzut din brad! De unde să fi știut tu că îți schimbai astfel calea vieții în această lume?

Un fior îl cutremurase din creștet până în tălpi, e frig, își spusese, m-am dezobișnuit să rabd frigul, nu ca înainte... Da, da, părea să confirme, rămas parcă pe gânduri, Berni, nimic nu mai e ca înainte. Sunt alte vremuri acum!...

Durerea umărului stâng i se întetea de la o clipă la alta. Mai mult îl deranja însă faptul că pe mânăca mâinii înțepenite i se scurgea curgea, furnicându-l, un lichid lipicios. În cele din urmă, simțul prevederii, de care în orice împrejurare un om al pădurii trebuie să asculte, îl determinase să stingă lumina fluorescentă a lanternei și, străduindu-se să-și reobișnuiască ochii cu întunericul, începuse să caute pășind cu grijă o altă cale de ieșire din poiană. Se afla cândva una exact în partea opusă cărării pe care venise. Abia putuse să dea de ea și, respirând anevoie, apucase pe firul noii poteci în sus. Era mai năpădită de vegetație decât cea dintâi. Tunelul viu abia putea fi străbătut, se străduia să-și facă loc cu mâna dreaptă, stânga îi atârna inertă pe lângă trup. După o vreme, simțind că pușca îi devenise prea mare povară, o apucase de țevi și, cu un efort ce-i smulsese un geamăt adânc, îi făcuse vânt cât mai departe în hățiș. Acolo e locul tău de acum înainte, șoptise, și-ai încheiat socotelile cu lumea asta.

Își continuase drumul, abia adăugând un pas celuilalt. Cerul se luminase de-a binelea, când dăduse de capătul tunelului verde. Nimerise într-o altă poiană, de a cărei existență, surprinzător, el, copilul pădurilor de pe-aici, habar n-avusese până atunci. Era largă de tot, încât marginea nici nu i se putea bine distinge în depărtare. Tremurul trupului îi încetase, simțea o boare călduță adiindu-i din față, în timp ce soarele se înălța strălucind pe cer, ca într-o adevărată zi de primăvară. Nici durerea din umăr nu-l mai supăra și oboseala din picioare părea să i se fi risipit. La început văzuse turmele de mistreți. Mâncau pașnic jir sub arborii de

pe lizieră. Nu se sinchiseau de el, doar un singur vier uriaș își ridicase râtul cu colții imenși, încovoiați, adu-mecând. Îl știa bine, cu ani în urmă îl urmărise înverșunat, trăsesese asupra lui dar, ciudat, animalul nu căzuse lovit de alicele grele, anume pregătite... Apoi apăruseră cerbii, cu ciutele după dânșii, îl priveau fără teamă, ca într-un parc zoologic. Și căprioare se iviseră, ferindu-i-se delicat din cale, întinzându-și botul, cu nările larg deschise, ca niște vițelușe cumiți. Iar el simțea că trebuie să meargă înainte, mereu înainte, spre soarele îmbietor de primăvară, fără să mai privească îndărăt.

II

GARDUL

Era foarte înalt, din sârmă ghimpată, întinsă perfect pe stâlpii de susținere. Drumul se închidea. Dincolo se întrezărea luciul albastru-cenușiu al apei, în planul apropiat – câmpul cu iarbă deasă dată în spic. Cu ani în urmă, n-ar fi ezitat în fața unui asemenea obstacol. Pe atunci, își spunea, ca orice puștan plin de sine, că gardurile fuseseră făcute doar pentru a fi escaladate. Fie ele și din sârmă ghimpată. Existau o sumedenie de procedee pentru a trece un gard.

Lacul se clătina sub adierile molcome de vânt. Undeva, departe, prinzând curent de aer favorabil, două vele triumphiulare se desprinseseră de țărnul opus. Malul de dincolo, mult mai abrupt, stâncos, era străjuit de zidurile unei construcții vechi. Contrastul dintre velele colorate intens și cenușiul tern al edificiului de piatră îl făcuse să mijească ochii. Imixtiunea lor în ambianța vetustă era șocantă. Își închipuise imaginea transpusă pe carton: velele acelea aplecate sub vânt, agresând prin forma și coloritul lor construcția greoaie, picotind sub soare!...

Rămânea să se descurce cu gardul. Nu mai lucrase niciodată astfel, privind printr-un gard de sârmă. Dintr-o pornire instinctivă, își strecurase mâna dincolo de împletitură și izbutise să smulgă un fir de iarbă. Cu prețul unei zgârieturi pe reversul palmei. Și-l pusese între dinți și curând simțise gustul dulceag, proaspăt, de vegetație intens irigată de sevele pământului. Oftase. Altădată ar fi trecut cu orice preț. Ce însemna un gard? Chiar și unul ca acesta, înalt, din sârmă înțesată de ghimpi. Da, escaladase garduri de toate soiurile. Să fi fost acolo colegul său Sorin Marian, ori chiar Tavi Milea... O privire cu tâlc, un îndemn din ochi ar fi fost suficiente, trecerea s-ar fi executat. Indiferent de consecințe.

Oricum, nu putea să renunțe la peisaj. Apa lacului căpătase niște reflexe aparte. Ar fi zis că era brăzdată cu dăre de lumină. Simetria lor era tulburată doar de săgeta siajului celor două vele apropiindu-se. Una roșie, alta galbenă. Iar în planul îndepărtat, construcția medievală căpătase parcă un contur mai ferm. Sub niște nori cumulus ridicându-se la orizont. Numai de n-ar fi împânzit cerul peste măsură. Prin urmare, destul cu privitul, își spusese.

Se aplecase după șevalet, rămăsese trântit în iarbă, cum apucase să și-l descarce de pe umăr. Mapa cu cartoane era ceva mai încolo, o lăsase la umbra unor tufe de măceș. Ridicându-le, constatase că mâna începuse să-i sângereze.

Să fi lucrat de vreo jumătate de oră, când dindărătul unor tufe de porumbe negre și făcuse apariția Zena. Se trezise cu ea în apropiere, pe tăpșanul îngust de deasupra drumeagului ce se înfunda. Se așezase acolo, puțin aplecată, cu picioarele strânse. Purta o fustă de stambă, dintre cele mai ieftine, pe care și-o trăsesese peste genunchi, imprimeul fusteii era însă interesant, ceva flori de câmp, parcă, privise fugitiv. Mai lucrase și altădată cu chibiți alături, așa le spunea, chibiți, nu le dădea importanță, ei veneau, ei plecau. Dar Zena nu se grăbea să plece, simțea că îi pândește cu încordare lucrul, că o interesa fiecare tușă ce o așternea pe carton.

„Cum îți zice?” o întrebase după obiceiul localnicilor.

Fata își spusese numele, venise pe nesimțite mai aproape, până la limita tăpșanului, vorbise fără să-și dezlipească ochii de dreptunghiul cartonului pe care el picta. Avea părul arămiu, fața împurpurată de soare, gură senzuală. Numai că și-o strânsese pungă. Zâmbise și apoi și-o strânsese, țuguindu-și buzele. Dezaprobator, sau din ce cauză? se întrebese intrigat. Oricum, nu era cazul să o privească cu insistență. Îi întorsese spatele. În minte îi stăruia enervant un amănunt, un smoculeț de păr axilar ce îi ieșise de sub bluza albă, fără mâneci.

Se străduise să o ignore o vreme. Asta până când o simțise venind și mai aproape. La început percepușe un firav miros de transpirație proaspătă. Apoi îi auzise respirația. Ușor precipitată. Se dăduse aproape involuntar înapoi pentru a o lăsa să privească mai bine.

„E pe gustul tău?” întrebuse, așteptând ca ea să confirme fără ezitare.

În loc de răspuns, Zena țiștuisese printre dinți, descriind câteva gesturi în dreptul cartonului de pe șevalet:

„De ce ai adus astea atât de aproape?”

Se referea la cele două vele, în contrast voit cu restul tabloului, dominat de culori reci, estompate, verde și albastru.

El pufnise, frustrat de aprecierea pe care și-o dorea.

„Uite-așa!” îi dăduse în doi peri răspunsul.

„Unde te-ai lovit?” se speriasse ea, căzându-i privirea pe batista pătată cu sânge.

„Eh, o nimica toată”, își ferise el mâna legată cu stângăcie.

Fata își concentrase iarăși atenția asupra tabloului.

„Întotdeauna așterni atât de..., atât de...?”

„Cum?” se prefăcuse el nedumerit.

„Atât de vârtos?”

„A, depinde, îi răspunsese, abia reprimându-și veselia. Dar de ce întrebă? Te pricepi?”

„Știu eu? Oleacă habar aș avea.”

Îi întinsese un carton, surprins de propria generozitate:

„Încearcă!”

Zena îl privise uimită.

„Am crezut că ai să mă alungi...!”

„Mă îngrozesc de impresia ce am putut să-ți fac”, îi spusese, stăruind cu cartonul întins, în același timp reproșându-și că începuse să răspundă replicilor ei firești cu amabilități de circumstanță.

„Ascultă, remarcase ea, ezitând să apuce cartonul, dar tu ai în față un gard!...”

„Am”, recunoscuse el cu jumătate de gură.

„Iar aici nu se vede”, arătase ea spre șevalet.

„Așa e.”

„De ce?”

„Haide, o îndemnase el cu blândețe, nu mai pune atâtea întrebări. Așterne-te pe treabă.”

Lucraseră o vreme în tăcere. El o fura cu coada ochiului. Executa un tablou monocrom, sau ce intenționa? se întrebese intrigat. Zena și făcea de lucru doar cu tempera verde. Ținea cartonul pe genunchi, nu folosea pensula, ci numai vârful degetului.

„Ce te tot uiți?” îl întrebuse ea deodată cu cochetărie adolescentină. Și nu te mai foi atâta!”

În definitiv, treaba ei, își spusese, începând să-i pară rău după carton și vopsea. Își amintise că trebuia să trimită iarăși după materiale. Ar fi vrut să mai rămână vreo două săptămâni în colțul acela de lume, timpul era promițător. Nu-și închipuia că va găsi atâtea lucruri pe placul său. De n-ar fi fost gardul oribil dinainte...!

„Gata!” Zena îi întindea cu un aer triumfător cartonul.

Și-l adusesese cu grabă în fața ochilor. Ei, nu...! Avea în față portretul lui, executat monocrom, așa cum bănuise. Dar câtă vigoare, ce simț al proporției, ce exprimare sigură! Câteva tușe doar, aplicate energic... Își ridicase privirea spre ea. Între timp expresia feței i se schimbaseră. Zâmbea vag, aproape stânjenită. Își freca insistent vârful degetului cu care întinsese vopseaua de podul celeilalte palme.

Ochii îi fugiseră iarăși spre cartonul Zenei. Hm! Păcat că întreg tabloul fusese acoperit cu grilă densă.

„Ce înseamnă asta?” întrebaseră uimit.

„Aici ești tu”, explicase ea.

Fata îl privea incitată, buzele i se întredeschiseră, dezvăluindu-i albeața incisivilor. Un chip de madonă, i se relevase. O madonă cu părul arămiu! Se simțise îndemnat să i-l potrivească, vântul îi risipise câteva şuvițe pe obrazul stâng.

„Zenaaa! Zenaaa!” se auzise deodată, ca un ecou prelung, dinspre pădure.

Ea tresărise.

„Cine te cheamă?” o întrebaseră el cu sfârșeală în glas.

„Suratele, îi spusese ea, pradă unei neliniști crescânde. Trebuie să plec!”

„Suratele?...”

Drept răspuns, fata îl sărutase stângaci pe unul din obraji. Apoi o rupsese la fugă.

Hei, ascultă, îi strigase el. Când?...”

Îi mai văzuse câteva clipe bluza albă săltându-i printre tufișurile de porumbe.

Jos, pe iarbă, rămăsese trântit portretul său. Îl lase în mână și îl contemplase vreme îndelungată. Apoi, oftând, se apropiase din nou de șevalet. Tot entuziasmul îi pierise. Amintindu-și de sărutul fetei, își dusesese mâna la obraz. Îl simțea ca o arsură. Mai stătuse un timp cu privirea încetșoșată. În cele din urmă se aplecase, alesese din trusă o pensulă fină și se apucase cu migală să transpună rețeaua de sârmă peste peisajul de pe carton.

RECVIEM DE MOZART

Nu fusese cu adevărat un meloman. Un împătimit. Dar îi plăcuse să lase impresia că ar fi. Obişnuia să-şi primească musafirii în salonul spaţios, în care pianul, un *Laubeger & Gloss* de concert, stătea tot timpul deschis, cu partituri aşezate pe suport. Nu mereu aceleaşi, menajera i le schimba periodic. Intra în atribuţiile ei zilnice. Dacă era rugat să cânte ceva, refuza sub un pretext oarecare. În ultimul timp acuza o artrită şi, argumentând, îşi flexa cu greutate încheieturile mâinii, ale degetelor. Bine, dar partiturile?... A! Le lăsase din seara trecută, încercase ceva, aşa, pentru sufletul său. Musafirului îi era indicată însă cu un gest generos discoteca. Să aleagă ceva de acolo, dacă îl trăgea inima, că avea de unde. Fiindcă discotecă bogată ca a lui mai rar în oraş. Începuse să adune discuri de pe vremea studenţiei. De când făcuse curte unei fete de la Conservator. Ascultau ore în şir muzică îmbrăţişaţi. Ea îi cedase, în sfârşit, în acordurile patetice ale unei *Nocturne* de Chopin. Mult după aceea, când mai punea, din ce în ce mai rar, Chopin, rămânea cu o vagă senzaţie de frustrare, de neîmplinire în suflet.

Curând după ce ieşise medic, cumpărase discoteca unui evreu ce pleca definitiv din ţară. Îl cunoştea bine, fiindcă stătuse în gazdă la o soră a acestuia. Pe o nimica toată i-o dăduse evreul, măcar să rămână pe mâini bune, îi spusese cu ochii în lacrimi la despărţire. Tot de la el achiziţionase pianul şi o garnitură completă de sufragerie, din lemn masiv cu intarsii. Îşi putuse permite. Câştiga deja binişor şi tocmai pusese mâna pe un apartament ca lumea. Medicina, mină de aur, mai ales specialitatea lui, obstetrica şi ginecologia... Unde mai pui că fusese un tânăr şarmant. Coadă femeile în faţa cabinetului său!...

Cât se trăise sub comunişti, se cam ferise să-şi dea în vileag agoniseala. Se avusese el bine cu puterea, nu-i vorba, dar când s-au dus ăia pe copcă – aşa pomenea de ei în ultimul timp – nu le-a plâns de milă. Dimpotrivă. Căci a ştiut să profite din plin de noile împrejurări. Ceea ce tezurizase, numai el ştia cum, investise într-o casă superbă. O adevărată minunăţie. Şi o înzestrase cu de toate: rarităţi de tot felul, tablouri, mobilier, covoare... Se invitau prietenii, colegii, să i-o admire. Nu-i refuza. Îi plăcea să iasă din comun, să stârneasă uimire, iar invidia cu neputinţă de ascuns a unora îi picura ca un balsam pe inimă. O băutură fină şi o muzică bună. Asta le oferea de obicei. Şi ce muzică!... Ce aparatură!... Ce acustică!... Laudele nu mai conteneau. Ba chiar se întâmpla uneori să-i treacă pragul indivizi de care mai târziu nu-şi putea nicidecum aduce aminte, mai ales de Sfântul Dumitru, când îşi serba cu fast onomastica. Lucru prea jenant pentru a fi recunoscut. N-am memoria figurilor şi pace, se consola de obicei şi, dând din umeri, lăsa chipul persoanei în cauză să reintre în neantul din care vremelnic se ivise.

Câteodată, foarte rar, se întâmpla altminteri. De pildă deunăzi, când cu petrecerea de 26 octombrie, înfăţişarea unui ins îi rămăsese totuşi stăruitor în memorie. Îl zărise aplecat asupra partituri deschise în ziua aceea pe suportul pianului. Intrigat se apropiase de individul care cu un gest reflex mângâia claviatura placată cu fildeş a preţiosului instrument.

„Vă place Mozart?” se întorsese brusc musafirul, parcă simţind că el se oprise îndărătul său. Era un om nu prea înalt, cărunt, cu părul stufos în dreptul tâmpelilor şi cu o

privire albastră, spălăcită. Purta o haină gri, cu croială deloc obișnuită, îi reținuse privirea reverul ei lat, având paspoal de catifea neagră.

„Mozart?...” bâiguise nedumerit.

„Da, Mozart”, îi replicase străinul, cu un zâmbet ironic în colțul buzelor, întinzând spre partitură mâna. Degetele acestuia erau lungi și nefiresc de albe pe fondul întunecat al pianului, de care se sprijiniseră în cele din urmă.

Se aplecase și el în direcția suportului surprins. *Requiem von W.A. Mozart* scria cu litere gotice în partea superioară a celei dintâi pagini, îngălbenită de vreme, a partiturii deschise.

Mijise la rândul său, zâmbind, ochii. Da, firește, confirmase, tocmai în după-amiaza aceea își dezmoțise puțin degetele, căci cu artrita de care suferea în ultima vreme... De ce alesese tocmai *Recviemul*? Întâmplător. Cu totul întâmplător. Îi căzuse în mână în timp ce căuta altceva. Dar nu regretase. Fiindcă îi plăcea la nebunie Mozart. Ah! Fericiți au fost cei care au trăit pe vremea lui, să-l vadă, să-l asculte... Mai perorase un timp, cuprins de o subită volubilitate.

Fără să-i ceară îngăduința și nepreaascultând vorbele ce i le adresa, musafirul se așezase pe taburetul pianului și începuse să cânte. Vreo doi, cunoscători în ale muzicii, se întorseseră uimiți. *Recviemul*? Într-un asemenea moment *Recviemul*? Dar e deplasat să...

Îi liniștise cu câteva gesturi ferme pe cei care voiseră să intervină și fusese cel dintâi care bătuse din palme atunci când străinul, simțind poate impresia ce produsese, se ridicase brusc, trântind capacul claviaturii. Deși bătaia din palme nu se prea potrivea piesei... Dar lumea amuțise. Ce să fi fost asta? se întrebau toți cei de față, cunoscători și necunoscători deopotrivă. Căci sunetele care se răspândiseră câteva momente în jur fuseseră tot ce auziseră mai frumos pe lume. Parcă înălțimile cerești s-ar fi deschis și o muzică sublimă, de o fantastică acuratețe și sonoritate s-ar fi pogorât pe pământ...

Mult după ce lumea plecase, rămăsese cu gândul la întâmplarea ce-i fusese dat să trăiască. Cu străinul n-apucase să schimbe alte cuvinte. Dispăruse pe neașteptate, înaintea tuturor. Dar cine să fi fost? Vreun virtuoz al pianului ce nimerise întâmplător în casa lui?... Era hotărât să lămurească lucrurile cât de curând. Apoi se ridicase din fotoliul său preferat, unde se așezase să-și adune gândurile, și cotrobăise îndelung printre plicurile cu discuri. De la o vreme, praful înălțat din rafturi începuse să-i irite nările. Era alergic la praf. Afurisita asta de menajeră, își spusese cu năduf, o plătesc degeaba. În cele din urmă găsisse ce căuta. Un plic negru, pe care scria cu caractere gotice albe: *W.A. Mozart, Requiem, Berliner Philharmoniker, Herbert von Karajan*. Extrăsese discul. Era ca nou. Nu-și amintea când îl ascultase ultima oară. Îl cumpăraseră demult... Sau îl primiseră cadou? După anul imprimării era posibil ca asta să se fi întâmplat cu puțin înaintea morții tatălui său. În fine!... Așezase discul pe platanul minunatului său picup HI – FI, la care n-ar fi renunțat în ruptul capului, și îl ascultase până noaptea târziu.

În ziua următoare întrebuse pe toți cunoscuții din clinică de străinul ce-l vizitase cu o seară în urmă. N-aveau idee cine putea fi. Dăduse mai multe telefoane pe la cunoștințe după programul de consultații... Nimic! Totuși, omul acela trebuia revăzut, simțea o dorință imperioasă, greu explicabilă, de a-l reîntâlni, voia să-l cunoască îndeaproape. Cu orice preț!...

Spre seară, ducându-se să cerceteze cutia poștală, se trezise în mână cu o telegramă. Știa că e din partea rudelor, fiindcă ele, de modă veche cum erau, rămăsese fidele acestui fel de corespondență. O citise din mers. Aducea o veste proastă. Murise tanti Augusta, sora cea mai mare a tatălui său. Îi supraviețuise acestuia aproape zece ani. Veste proastă și nu tocmai. Pentru că tanti Augusta, bogată iarăși după reîmproprietărire, era văduvă și unicul ei fiu murise în condiții neelucidate în timpul anchetelor după mișcarea studentească în sprijinul revoluției din Ungaria. În consecință, urma să fie unul dintre... Știuse de destulă vreme că va fi, ce rost avea să se bucure? Se mustrase în sine pentru perversa satisfacție (astfel și-o caracterizase el

însuși) pe care i-o sădise în suflet vestea. Eh, își găsisse o scuză în cele din urmă, așa e omul. Privește înainte. Ș-apoi morții cu morții, viii cu viii. Uite, adăugase, tot înțelepciunea populară ne scoate din impas. Asta a făcut din noi civilizația, niște naturi complicate, care se împiedică de reticențe la tot pasul.

Bineînțeles, nu era unicul moștenitor. Îi mai trăia un unchi, fratele mai mic al tatălui său și al mătușii tocmai plecată dintre cei vii. Dar n-avea nici el cum s-o ducă prea mult. Se îmbolnăvisse, încă tânăr fiind, de o tuberculoză extrem de rezistentă oricăror tratamente, și toată viața și-o târâse prin sanatorii. Nici nu se însurase din acest motiv. Îl îngrijea acum o femeie simplă, un fel de infirmieră, de care se atașase în ultimul timp.

Reîntors în casă, se instalase cu telegrama în mână în fotoliul unde îi plăcea să zăbovească de oarecare vreme. Semn de bătrânețe, observase cineva. Poate, își zicea. Las' să fie!... Era un fotoliu-cardinal imens, tapițat în pluș roșu, pe care îl cumpăraseră dintr-un magazin de antichități cu un preț piperat. La început nu-l folosisse, până când, la ultimul cutremur, i se spărsese o mulțime din piesele colecției de porțelanuri vechi. Atunci, de necaz, se hotărâse să întrebuițeze fără menajamente tot ce nu-și îngăduise odinioară, toate achizițiile cu pioșenie păstrate, prin urmare și fotoliul, smulgând furios husa cu care îl protejase de când și-l adusese în casă.

Să plece la L., orașul unde își dusesse din tinerețe, după arestarea și moartea soțului ei, cunoscut lider național-țărănist înainte de război, existența retrasă tanti Augusta, numaidecât? Noaptea?... se întrebuse, frământând bucata de hârtie între degete. Nu. Se vor descurca cei de acolo până mâine, la sosirea lui. Își odihnise privirea pe tablourile de pe peretele dinainte, fără să privească vreunul anume, cum îi stătea în obicei, apoi, aproape fără să vrea, aceasta i se abătuse înspre picupul valoros, pe al cărui platan strălucea negru, sub lumina candelabrului de cristal, discul cu *Recviemul* lui Mozart. Uitase să-l repună la locul său, ceea ce nu-i prea stătea în obicei. Ciudat, spusese după această constatare. Dar mai ciudate fuseseră altele. Prezența străinului acelaia, muzica funebră care îl obsedase întreaga noapte, și apoi subita moarte a mătușii Augusta... Toate păreau că se leagă între ele. Aiurea, pufnise în cele din urmă nemulțumit. Simple coincidențe, naiba să le ia! Uite cu ce-și pierde vremea. Iar pentru ziua următoare avea programate două operații. Plătite gras dinainte. Și ce va face cu ele? Asta era problema!...

Pe tanti Augusta o iubise cât fusese copil, ea îl crescuse după ce părinții i s-au despărțit pe când era mic, pe la începutul anilor cincizeci. De ce luaseră ei hotărârea asta, n-a putut niciodată afla. Tanti Augusta, ce-i ținea, firește, parte tatălui în neînțelegerile cu mama, mai bombănea la supărare uneori de stricata aia care nu-și putuse uita obiceiurile dobândite cât timp el fusese pe front. Își amintea foarte vag că o dusesse nu tocmai bine o vreme, pasat de la un părinte la altul, până când, rămasă din nenorocire fără iubitul ei fiu, tanti Augusta îl luase la sine. De atunci, toate necazurile sale s-au risipit.

Asta până când aflase, mult mai târziu, desigur, de la un prieten cu nevăzute stele pe umeri, că avea un dosar foarte prost, cu un tată ofițer de carieră în trecutul regim, distins și avansat rapid pentru bravură pe frontul antisovietic, cu un văr care la nici 18 ani se înrolase în rezistența anticomunistă, cu tanti Augusta însăși, soție de fost primar și înfocat susținător al lui Maniu... Eh, toate au trecut însă. Știuse el cum s-o învărtă ca să cadă până la urmă în picioare. Cum să se facă frate cu dracul ca să treacă puntea. De compromisurile făcute prefera să nici nu-și mai amintească!...

Pe cât de mult ținuse la el tanti Augusta, pe atât de mult, se pare, îl detesta uica Iulian. Și câte nu făcuse pentru el!... Îi procurase medicamente, îi asigurase loc prin sanatorii unde numai ștăbimea partidului comunist avusese acces. Degeaba... Omul avea un dinte împotriva lui. Îi arunca, de câte ori întâmplarea îi aducea față în față, o privire piezișă, rea. Cu siguranță, uica Iulian o fi și ajuns acolo, își spusese, la căpătâiul moartei, și comenta întârzierea iubitelui nepot. Iată pe cine crescuse Augusta, Dumnezeu s-o ierte, în loc să i se devoteze lui, fratelui

bolnav, se lamenta, fără îndoială, în fața celor adunați la priveghi. Pe lângă ce avere are, acum mai moștenește și din partea ei. „Cacă dracu' la grămadă!” parcă îl auzea rostind. Era spusa lui, după ce îl iscodea cu cât își mai sporise avutul. Mai ales această vorbă, din limbajul presărat cu zicale și cuvinte neaoșe ale unchiului său, îl scotea din sărite.

Din hol răzbătuse în salon țârâitul telefonului. Se ridicase greu, simțind o durere ascuțită în abdomen. Ce naiba?... Probabil căutau să-i dea de urmă cei de la L. Și ce durere! Mai asta lipsea, să i se fi deschis ulcerul, întotdeauna toamna dădea cu el de necaz.

Nu erau cei de la L. Era Elvira, femeia ce-l îngrijea pe uica Iulian. Acesta făcuse hemoptizie...

„Când?” o întrebă pe un ton rece, profesional.

„Acu' vreo oră și ceva, venise răspunsul. Numai ce am primit telegramă că o murit biata doamnă Augusta. I s-o pus așa, ca o greutate, în piept, și o început să tușească și să lapede sânge.”

„I-ai administrat hemostatice? Vezi că ți-am lăsat fiole, seringi!...” Proasta! Tot nu știa încă să se descurce.

„Ba, i-am făcut, dom' doctor, se precipitase femeia să răspundă. Îu, ce m-am speriat că ați și plecat deja la priveghi!... Nu veniți și dumneavoastră pe-aici?...”

Promisese că se duce. Așa-l chemau la nevoie de fiecare dată. Pufnise a lehamite pe nas. Ce putea să facă? A mai făcut el hemoptizii din astea. O să-i treacă, iar dacă nu?... Iar dacă nu?... repetase întrebarea. Chipul prinsese să i se lumineze treptat. Parcă și durerea de stomac i se atenuase întrucâtva. Privise triumfător în jur. Ar fi fost prea de tot să se întâmple și asta. Începuse să se învârtă tulburat prin încăpere. Ochii îi căzuseră asupra picupului și discului negru, simțind numai decît o diabolică dorință de a forța mâna destinului. Pusese în funcție aparatul, prinzând apoi să se legene, cu gesturi din ce în ce mai largi, prelungite, în ritmul muzicii funebre.

Se făcuse târziu când catadicsise să coboare în garaj să-și scoată mașina. Era o noapte cețoasă și se lăsase un frig prea pătrunzător pentru un sfârșit de octombrie. În dosul casei îl izbise un miros de pământ reavăn. Grădinarul îi îngropase pesemne în după-amiaza aceea trandafirii. Bulevardul era pustiu și apăsase puternic pe accelerator, în pofida asfaltului umed. O vagă remușcare pentru întârziere îi dădea ghes să se grăbească. În memorie îi rămăseseră stăruitoare acordurile de început ale *Recviemului* de Mozart. Ce bine și le aducea aminte! Ce muzică magnifică! Începuse să o îngâne abia auzit, apoi să o fredoneze din ce în ce mai puternic, căutând să prindă în inflexiunile vocii toate nuanțele interpretării corale...

Afurisenie! Cântecul îi înghețase pe buze. Pe pasajul pentru pietoni dinspre capătul bulevardului se angajase în traversare, cu încetineală de melc, o siluetă umană. Părea un bătrân puțin gârbovit, îl vedea din ce în ce mai bine, în pofida vălătucilor de ceață ce băntuiau în voie. Dar ce făcea omul? Se oprise, voia să se întoarcă, sau?... Încercase să îl evite cu o mișcare pripită a volanului. Fusese suficient pentru ca mașina să intre în derapaj. Într-o fracțiune de timp îl privise de aproape pe insul care i se ivise ca o piață rea înainte. Era el. Pianistul. Purta redingotă și pe cap o gambetă, de sub care, în dreptul tâmplelor îi țâșneau smocuri de păr coliliu. I se părea chiar că schițează un gest de salut...

Apoi mașina se izbise violent de bordura sensului giratoriu, răsturnându-se. Negrul plicului, albul literelor gotice și sunetele grave ale *Recviemului* i-au mai stăruit câteva clipe în minte.

COPIII LUI CRONOS

Dimineața era cețoasă. Moțaiam în compartimentul abia încălzit și neluminat al vagonului, când zgomotul frânelor acestuia mă făcuse să tresar. Posibil să fi ajuns. Câteva lumini roșietice se perindaseră cu repeziciune prin fața ferestrei, opacă din pricina condensului, făcându-mă să-mi ridic în dreptul ochilor ceasul. Se pare că da, îmi spusese. Mă gândeam să obțin confirmarea presupunerii mele de la individul cu care împărțisem o bucată de vreme spațiul compartimentului, dar acesta dispăruse. Scrâșnetul tot mai strident al frânelor trenului mă îndemnase să mă ridic de pe banchetă și să ies pe culoar. Culoarul era pustiu. Trenul încetinise mult și își curmase, în cele din urmă, cu hurducături, mersul. Mă zorisem să cobor chiar în dreptul unei pasarele, ai cărei piloni se profilau fantomatic în fața ușii vagonului. Ca de obicei, aceasta se lăsase anevoie deschisă.

Garnitura se oprise la oarecare distanță de peron, astfel că trebuise să-mi găsesc pe orbecăite drumul spre clădirea gării, călcând printre pietrele colțuroase ale terasamentului. Ceața deasă nu-mi îngăduia să disting altceva, privind în direcția ei, decât lumina lăptoasă unor lămpi fluorescente. Frigul dimineții și o vagă neliniște mă determinau să grăbesc pașii, împiedecându-mă de șine și traverse. Inima îmi venise la loc abia când, în sfârșit, începusem să recunosc unele detalii ale zonei. Nimic nu părea să se fi schimbat. Clădirea scundă a gării se ivise brusc din negură, cu copertina ei disproporționat de mare, sprijinită pe niște coloane de fontă. Între acestea, le puteam distinge pe măsură ce mă apropiam, atârnav ca odinioară, suspendate cu lanțuri, mai multe ghivece de flori. Binecunoscutul pavaj galben al peronului, aveam să constat curând, se denivelase, iar pe alocuri fusese înlocuit cu dale hidoase din beton. Lămpile fluorescente, montate, probabil, recent, distonau cu ambianța vetustă.

După câteva minute, trenul din care descinsesem se pusese în mișcare. Stăruisem cu privirea în urma lui, până când mă făcuse să tresar zgomotul unei uși trântite. Insistasem să privesc în urma trenului, ca spre o punte ce se ridica în grabă, izolându-mă de lumea din care venisem. Zgomotul ușii mă smulsese din contemplare – de fapt, doar punctul roșu al lanternei din capătul garniturii se mai lăsase văzut oarecare vreme – , determinându-mă să mă îndrept spre *Eșire*, cum scria mare, cu litere albe pe o tablă albastră. Albastrul intens, de altfel, cu tentă liliachie, era culoarea ce se lăfăia peste toate câte putuseră fi vopsite de-a lungul și de-a latul peronului, inclusiv pe stâlpii din fontă cu capiteluri corintice care susțineau copertina acestuia.

Trecusem prin dreptul ceasului cu cifre romane, imens, cu arătătoarele de grosimea brațului unui bărbat vânjos, indicau trei fără ceva, întârzie, îmi spusese, intrând în holul gării. Holul era și el pustiu, iar cele două ghișee pentru vânzarea билетelor, închise. Dacă lumina lămpilor peronului n-ar fi pătruns înăuntru prin ferestrele aproape mătuite din cauza prafului și urmelor de muscă, mi-aș fi găsit cu greu drum printre băncile lungi, dispuse la întâmplare de cei ce le folosiseră cu o zi în urmă. Pe una din ele, în apropierea ușii, zăcea uitată o manta din postav gros cu însemnele cefereului. Renunțasem să consult mersul trenurilor, afișat pe un panou sub fâșii de sticlă, amplasat lateral, pe un perete opus ghișeeilor, cu indicațiile aproape imposibil de deslușit în semiobscuritate, și ieșisem în stradă.

Pășisem, de fapt, într-o piațetă, dincolo de care, îmi aminteam, într-un parc de platani, trebuia să se afle cimitirul ostașilor sovietici. Se pare că se dăduseră lupte acolo cu nemții în retragere pentru ocuparea nodului de cale ferată. După război, a fost ridicat în acel parc un obelisc de beton cu stea roșie în vârf. Cu ocazia sărbătoririi zilei de 9 Mai se organizau acolo ceremonii, la care luam și eu cu mândrie parte, purtând cravată de pionier la gât. Cu timpul, festivitățile acestea au căzut în desuetudine.

Obeliscul nu se putea distinge în ceață. În schimb, își făcuseră apariția primii oameni. Mai întâi văzusem o femeie îndepărtându-se grăbită, purta pardesiu lung și o pălărioară neagră cu boruri înguste. Își grăbea pașii spre cele două automobile *Warszawa*, probabil taxiuri, ce staționau în vecinătate. Apoi privirea îmi căzuse asupra vizitiului ce moțăia pe capra unei trăsuri, învelit cu un pled până la brâu. Trăsura îmi aducea aminte de vremurile când mașini nu se aflau în oraș deloc. După ocupație, pe toate le ridicaseră sovieticii, indiferent cât de bine le dosiseră proprietarii lor. Atunci își pierduse și uica Livi mândrețe de *Buick*, deși îl ascunsese în garajul unității de pompieri, cu al cărei comandant fusese prieten.

Trăsura era dintre cele confortabile, cu cobără din piele, cam scorjtită ea pe alocuri, arcuri din foi de oțel și roți cu bandă de cauciuc. Nemaivând mașină, uica Livi, medic de profesie, își inspecta circumscripția sanitară cu trăsura, luându-mă uneori și pe mine, un țânc de vreo zece ani, însoțitor. Dacă-mi îngăduia să șed pe capra trăsurii, lângă conducătorul ei, eram fericit.

Vizitiul tresărise din moțăială simțindu-mi apropierea și își ridicase ușor, elegant, pălăria cu calotă ovală și borurile răsfrânte. Avea ochi roșii, poate de nesomn, și mult păr cărunt în dreptul tâmpelor. Favoriții stufoși îi coborau până sub pomeții obrazilor. Figura lui mi se păruse cunoscută, ceea ce nu mă mirase deloc, fiindcă odinioară avusesem destule cunoștințe printre birjari. Uica Livi obișnuia, când mai răsărisem puțin, să mă trimită pe mine să-i aduc trăsura de care avea nevoie în deplasările sale. Mai mult rămăsesem surprins văzând calul, un exemplar cu desăvârșire negru, dar cu botul înspicat, fapt care îi trăda vârsta înaintată. Pe crupa lui sesizasem înfierate literele *AC*, datorită cărora mi-l reamintisem numaidecât, răspundea cândva la numele Corvin și provenea din legendara herghelie a lui Cionca, un geambaș îmbogățit din Herendești, curând risipită, ca atâtea altele, după instaurarea regimului filosovietic. Pe cei mai mulți dintre cai puseseră mâna diverși bulibași, cumpărându-i la preț de nimic, Corvin însă, un trăpaș cu nări largi și pasul lung, numai bun să concureze pe hipodrom, ajunsese să târăie după el fiacre prin oraș.

Alegeam de câte ori mi se ivea ocazia, pentru călătoriile lui uica Livi, trăsura la care era înhămat Corvin, ce mă impresiona cu corpul lui suplu, cu gâtul încordat și coama lungă, în care i se împleteau panglicuțe colorate. Dar timpul își pusese necruțător amprenta și pe înfățișarea lui Corvin. Gâtul lui mândru de altădată se înclina, susținând un cap prea greu, spre pământ. Buza inferioară a gurii, care cândva mușca fără istov zăbala înspumată, atârna flască, iar ochii, odată atât de vii, cu sclipiri sălbatică, îi erau albicioși, lipsiți de lumina văzului.

Corvin, șoptisem, apropiindu-mă de patrupelele împovărat de hamuri, Corvin, băiatule! Animalul și umflase ușor nările și un răsuflet prelung i se urcase, ca un oftat, din adâncul pieptului.

Câți ani să aibă calul ăsta? îl întrebasesm, stăruind în uimire, pe vizitiul ce-mi urmărea cu privirea lui injectată mișcările, căci începusem să mângâi ușor coama rarită a mândrului exemplar cabalin de altădată. Nu se știe, domnule, îmi spusese vizitiul, a trecut prin multe mâini până să ajungă la mine. Da' nici eu nu mai am de gând să-l țin, fiindcă abia aduce bani pentru cât mănâncă... Dorește domnul să fie dus undeva?

Mi se adresa vorbind la persoana a treia, după salutul deferent de mai înainte, părea stilat omul, avea cu siguranță școală vieneză. Așa spunea uica Livi, când vreun birjar știa, în pofida meseriei, să se poarte, că avea școală vieneză și-i plătea o sumă rotundă la despărțire.

Mai zăbovisem câteva clipe, privind calul la a cărui vedere mi se buluciseră în minte atâtea imagini ale trecutului. Da, da, îi răspusesem vizitiului, căutând să-mi reprim emoția, din cauza căreia un frison mă făcuse să dărdâi câteva clipe din tot trupul. E cam frig astăzi, adăugasem, încercând să-mi stăpânesc tremurul vocii. Dacă domnul dorește, îi pot oferi o pătură, se arătase atent vizitiul, în timp ce îmi puneam piciorul pe treapta din metal striat a trăsurii.

Halo, halo!... se auzise atunci o voce, era a femeii în pardesiu care se întorcea, venea într-un suflet, agitându-și energic una din mâini, ajunsese lângă noi abia trăgându-și respirația. Naiba să le ia de taximetre..., nu e niciun șofer acolo, rostise apăsându-și pieptul. Nu pot suporta ceața, explicase, sunt puțin astmatică... Nu mă luați și pe mine până în centru? se adresase apoi vizitiului, care se ridicase de pe capră pentru a mă dota cu pătura promisă. Îmi pare rău, se scuzase el, mimând dezolarea, numai domnul poate hotărî dacă... Femeia se întorsese spre mine, vă rog mult, mă implorase, nu merg decât până în centru, e în drum, în caz că traversați podul de fier, nu sunteți din partea locului?

Era de o frumusețe cam ofilită, gen Danielle Darieux în *Le Rouge et le Noir*, dar, lucru demn de tot respectul, știa cum să-și atenueze pe chip efectul trecerii anilor. Deși călătorise noaptea, presupuneam, la fel ca mine, își păstrase impecabil machiajul, discret, abia sesizabil. Negrul părului contrasta plăcut cu părul vopsit în culoarea frunzei veștede, un fular de mătase, negru și el, întărea impresia de sobrietate a ținutei sale. Frapantă îi era paloarea pronunțată a obrazului, proprie îndeobște oamenilor care petrec prea puțin timp în aer liber.

Am trăit o vreme aici, doamnă, răspusesem. Firește, puteți veni cu noi, vă conduc indiferent unde doriți să ajungeți. E un oraș atât de mic, încât... Vai, stimate domn, îmi spusese ea, în timp ce o ajutam să urce, nu atât distanța ar fi un inconvenient, cât pustietatea străzilor la această oră matinală, iar ceața asta, s-o tai cu cuțitul, ați sesizat, desigur, nu-mi priește deloc... Parcă pentru a-și întări spusele, imediat ce se instalase pe pernele trăsurii scosese o batistă albă din poșeta cu miros de lavandă, tușind discret între cutele ei. Și eu mi-am petrecut o bună parte a anilor tinereții în acest orașel, continuase, punându-și la adăpost batista, apoi și mănușile, pe care le scosese grațios, trăgându-le de fiecare deget în parte, în poșeta mică, dar încăpătoare, tatăl meu a fost farmacist, unul dintre farmaciștii cu renume pe aici. Köpetzy se numea, dacă ați auzit. Avea farmacie în colț, vizavi de hotelul *Dacia*.

Îmi amintisem numaidecât de Köpetzy, cum să nu-l fi cunoscut? Uica Livi îl socotea un prețios colaborator: medicul și farmacistul!... Köpetzy avusese o fată, fusese una din frumusețile, defel numeroase, ale orașelului, toți liceenii o sorbeam din priviri, oriunde își făcea apariția. Cu câțiva ani mai în vârstă decât noi însă, Esthera Köpetzy nici nu ne băga în seamă, admirația noastră și, în genere, a tuturor celor ce își delectau ochii privind-o, i se părea, pesemne, lucrul cel mai firesc din lume.

Da, da, îi spusese femeii de lângă mine, puțin stânjenită fiindcă birjarul ne întinsese amândurora peste genunchi pledul său mirosind a grajd, cum să nu-l fi știut pe domnul Köpetzy, se poate?... Ea tăcuse însă, gândindu-se probabil că vorbise prea îndeajuns cu un bărbat necunoscut. Cu care ajunsese, poftim, să mai împartă și aceeași pătură!

La un moment dat, îmi aminteam, frumoasa fiică a farmacistului Köpetzy începuse să iasă la brațul unui individ cu oarecare faimă printre concitadini. Era un tip înalt, cu statură athletică, veșnic jovial și curtenitor, într-o ținută mereu în ton cu moda. Nimeni nu bănuia cum de-și poate permite, în vremuri grele, totuși, acest lux. Unii spuneau că familia sa avea oarece resurse, de care el profita din plin, alții, nu tocmai puțini, avansau supoziția că ar întreține, pe căi oculte, relații cu structurile puterii. Un prieten îmi mărturisise, cu spaimă în glas, că i-ar fi putut distinge, prin țesătura fină, conturul unui pistol în buzunarul pantalonilor de vară.

Prietenul Estherei Köpetzy se numea Alexandru Bucșan și nutrea mari veleități literare. Din această pricină l-am și cunoscut mai îndeaproape. Se întâmplase ca un bine știut autor de romane istorice, ostracizat în micuța noastră urbe fiindcă, se zvonea, făcuse parte

dintr-o grupare literară neagreată de noul regim, din cauza îndărătniciei cu care unii dintre membrii săi s-au opus politicii sale culturale, să înființeze un cenaclu, cu acordul greu obținut al autorităților locale, la ale cărui întruniri fusese chemată să participe și tinerimea dornică să se inițieze într-ale scrisului. Acolo l-am întâlnit pe Alexandru Bucșan, care a catadicsit să ia de câteva ori cuvântul, pomenind numele unor scriitori străini de care nu prea auzisem. De altfel, nu atât nouă ni se adresa, junișcanilor, cum eram numiți de conducătorul cenaclului, cât altor fețe, mai simandicoase, intelectuali cu merite în branșa lor unii, care, din snobism pesemne, s-au găsit să pună mâna pe condei. În cele din urmă, a citit din creația proprie Bucșan însuși, moment onorat de o numeroasă prezență. Atunci am zărit-o și pe Esthera, care se așezase discret la capătul șirurilor de bănci ale sălii, tulburător de frumoasă. Bucșan a dat citire unui fragment dintr-o piesă de teatru, mediocră, mi s-a părut, de care nu am mai auzit ulterior. S-a dedicat mai târziu prozei, domeniu în care a dobândit, după publicarea primei cărți, o consacrare fulgerătoare.

Bucșan a părăsit orașelul nu mult după lectura acelei încropiri dramatice și, lăsând la o parte o mulțime de amănunte picante despre existența lui în capitală, intrate în folclorul locurilor sale de baștină, fapt era că s-a impus ca romancier, director de revistă și, în fine, ca membru al Comitetului Central! Pe la sfârșitul anilor optzeci a cochetat cu dizidența, lucru de pe urma căruia n-a tras prea multe ponoase, s-a stabilit pentru scurtă vreme în străinătate, apoi s-a întors, a fost luat în brațe de regimul emanațiilor și așezat într-un fotoliu al Academiei. Țineam minte că șeful nostru de cenaclu, care mă încurajase mult în a stăruii să scriu, intuind probabil că era ceva de capul meu, se arătase entuziasmat de ascensiunea lui Bucșan și nutrise o vreme speranța deșartă a unei grabnice reabilitări prin intermediul acestuia. Cu ocazia unei convorbiri îmi spusese, frecându-și satisfăcut mâinile, ascultă ce-ți zic acum, junișcane, va veni curând momentul când toți aceia care mi-au făcut zile fripte se vor da pe lângă mine, rugându-mă, tovarășe T., n-ați vrea să vă dați jos pantalonii ca să vă pupăm un pic în cur?

Trăsura se pusese în mișcare, legănându-se pe arcuri, în timp ce roțile îi uruiau ușor pe pavaj, apoi, părăsind piațeta gării și ajungând pe asfalt, prinsese să alunece lin, nemaiauzindu-se decât tăcânitul molatic al potcoavelor calului. Mă mirase faptul că vizitiul se abătuse destul de mult de la drumul cel mai scurt spre destinația pe care i-o indicasem. S-a interzis circulația vehiculelor pe strada principală, domnule, găsisse de cuviință el să-mi explice, ca și cum mi-ar fi ghicit nedumerirea, aplecându-se îndărăt. Bag de seamă că n-ați mai fost de curând pe aici... Îmi sprijinisem mai bine spatetele de speteaza trăsurii, aceasta înainta fără grabă, cu cobăra înălțată, fapt ce mă stânjenea în observarea detaliilor drumului. Mai era și ceața, care, persistând, îmi zădărniciise de asemenea cele câteva încercări de recunoaștere a locurilor străbătute.

Și nici nu rămâneți prea mult, precum se vede, rupsese femeia de lângă mine tăcerea. La privirea mea întrebătoare, pe ce se baza adică presupunerea ei, ținuse să-și completeze poziția: Dimensiunea bagajului dumneavoastră mă îndreptățește să cred că... Așa era, nu purtam cu mine decât o minusculă geantă de voiaj, pe care mi-o plasasem grijuliu la picioare. Dar însoțitoarea mea nu adusese cu sine nici măcar atât, nu avea asupra ei decât poșeta, din care își mai extrăsese între timp de câteva ori batista.

Da, nici eu nu rămân, se simțise datoare să explice, dornică se pare să reia conversația, poate că îi trezisem încrederea prin felul meu rezervat de a mă comporta, am venit pentru a-mi îndeplini o obligație, pentru a asista la o înmormântare... Imediat după aceea voi lua trenul de întoarcere. Tăcuse, respirând adânc, încercată de o emoție subită, de altfel, sesizasem, cercetând-o cu coada ochiului, că obrații i se coloraseră puțin în dreptul pomeților, în timp ce poșeta începuse ușor să i se deformeze sub strânsoarea degetelor.

Încercam să găsesc câteva cuvinte adecvate împrejurării, când ea se întorsese brusc spre mine, l-ați cunoscut pe Alexandru Bucșan, scriitorul? întrebuse precipitată. A murit alaltăieri. N-ați aflat?... S-a transmis și un necrolog la radio!

Alexandru Bucșan! Murise... Habar n-aveam, cu o zi înainte, sâmbătă fiind, mă luasem cu una, cu alta, pierdusem buletinele de știri.

Familia a insistat să fie adus acasă, are o criptă monumentală în cimitirul ortodox de pe strada Făgetului. Cei de la primăria de-aici s-au oferit să se ocupe de funeralii, cu câțiva ani înainte îl declaraseră cetățean de onoare. Femeia se simțise dator să-mi dezvăluie aceste detalii, observând, probabil, că mă pusese în dificultate. Să nu aflu eu până la ora aceea de decesul celui despre care un reputat critic literar afirmase, mai deunăzi, că e singurul scriitor român îndreptățit să aspire la Premiul Nobel!

Corpul defunctului e depus la Casa de cultură. Poate doriți să..., adăugase cu o voce stingându-se treptat însoțitoarea mea. Da, da, mă grăbisem să accept, mulțumit că, procedând astfel, nu mă mai simțeam dator să găsesc scuze și justificări pentru ignorarea evenimentului, așa s-ar conveni!...

Casei de Cultură i se găsisse un sediu la etajul celei mai răsărite clădiri din centrul orașului, care cândva mi se păruse deosebit de frumoasă și impunătoare. Așezată pe două străzi, la intersecția splaiului B. cu strada principală, se bucura de o poziție privilegiată între edificiile zonei, atrăgând atenția trecătorilor din indiferent ce parte s-ar fi apropiat de ea. Îmi plăcuse cândva cu deosebire micul bovindou cu care îi fusese împodobit colțul, deasupra intrării principale, înzestrat cu ciubucărie barocă și niște însemne heraldice în partea inferioară, din nefericire, ca toate decorațiile exterioare, din belșug stropite cu zugrăveală în timpul reparațiilor de după naționalizare. La parterul clădirii, îmi aminteam, ființa un magazin, după specificul produselor preponderent comercializate numit *La Electrice*. De aici uica Livi îmi cumpărase o bicicletă, *made in Czechoslovakia*, făcându-mă, pentru scurtă vreme, din păcate, cel mai fericit copil din lume.

Accesul la etajul clădirii, sediul Casei de cultură, era permis printr-o ușă laterală, aflată la extremitatea aripii sale de pe splaiul B. Niște scări largi, de marmură albă, anunțau somptuozitatea interioară a imobilului. Ele sfârșeau la capătul unui hol imens, lambrizat în lemn de nuc și luminat prin patru ferestre mari, toate dând spre curtea interioară a casei, înfățișând fiecare, prin tulburătoare întruchipări feminine, câte unul din cele patru anotimpuri. Îmi aminteam că, atunci când aveau loc activități la Casa de cultură, la care de voie, de nevoie trebuia să particip, ca să ascult inepte cuvântări, pe aceste vitralii îmi poposea privirea. Mai cu seamă contempnam frumoasa vară, cu straiul mult decoltat, purtând pe cap o cunună de spice pârguite, amintindu-mi de înfățișarea tinerei noastre profesoare de franceză, căci din clasa a VIII-a începând studiam și franceza, pe lângă limba rusă.

În holul spațios al Casei de cultură, catafalcul înalt și sicriul acoperit cu o imensă horbotă albă, de sub care se înălțau protuberanțele trupești ale defunctului, te ținutau locului încă de la intrare prin prezența lor masivă. Pe peretele dinainte, flancat de aplici susținând fiecare câte un bec electric aprins, fusese atârnat un portret uriaș, din tinerețe, al celui plecat dintre noi. Chipul îmi era bine cunoscut, cu privirea lui piezișă, alunecoasă și zâmbetul disprețuitor, păstrat, indiferent de împrejurări în colțul gurii. Era surâsul celui ce se știa predestinat să izbândească în viață, așezat înaintea semenilor becisnici. Era imaginea aceluia Bucșan care, la ședința cenaclului de care amintisem, aștepta, după lectura piesei sale, reacția auditorilor, cei mai mulți contrariați de maniera neconvențională a textului dramatic.

Ușor panicat de insolitul situației, căutasem cu privirea chipul senin al zeiței mele încununată cu spice de aur, dar vitraliile fuseseră drapate cu pânză neagră. De altfel, observasem când privirea mi s-a mai obișnuit cu lumina scăzută, toate tablourile ori alte obiecte decorative fuseseră îndepărtate, rămăsese însă la locul său afișul, aidoma unui semn de circulație, prin care se interzicea fumatul. La căpătașul mortului, într-un sfeșnic înalt, ardea pe sfârșite o lumânare groasă care, datorită șuvoaielor de ceară ce i se scurseseră cu timpul din vârf, părea un mic vulcan în erupție.

Îmi revenisem mult mai repede după șocul primei impresii decât femeia pe care o conduceam, o simțeam șovăind, gata să se prăbușească, astfel că îi strecurasem o mână sub braț. Ea apreciasse gestul meu, privindu-mă fugar cu recunoștință. O ajutasem să facă pașii până la marginea sicriului, unde se oprise, sfârșită de puteri, cu trupul, mai firav decât mi-l închipuiam, zguduit de hohote reținute de plâns.

Abia atunci descoperisem la poalele catafalcului, greu de deslușit în ținuta lor de doliu pe fondul negru al îmbrăcătoarei acestuia, trei femei cuibărite pe niște scaune pliante, cu capetele adunate, ca și cum ar fi rostit împreună, în surdina, rugăciuni. În jurul scaunelor erau risipite, călcate în picioare, frunze de ferigă și petale de flori. Simțindu-ne prezența, una dintre ele, cea mai în vârstă pesemne, se ridicase anevoie de pe scaunul său și se apropiase de noi cu mâinile întinse și degetele răsfirate. Îmi simțisem brațul puternic solicitat de femeia pe care o susțineam, încercată, se pare, de o altă, mai pronunțată, criză de slăbiciune.

Nu, rostise cu glas șuierat bătrâna, agitându-și degetele diforme înspre ochii noștri, nu aveți ce căuta aici!

Sub privirile mele mirate, strania ființă care încerca, dintr-un inexplicabil motiv, să ne alunge, își retrăsese tremurând mâinile descărnate și începuse să-și ridice de pe chip voalul nesfârșit de lung, dezvăluind o față ridată, descompusă de furie. Rictusul buzelor ei vineții semăna cu surâsul disprețuitor al defunctului.

Voi l-ați ucis, ticăloșilor! răcnise baba, împrôșcând picături de salivă. Voi!... Ați uneltit mereu împotriva lui! Mi-a scris nu o dată ce ați fost în stare să-i faceți. Ti-că-lo-și-lor!... Căci vă avea la mână, nu-i așa? Pe toți!... Iar tu, târfă, te-ai folosit de el până te-ai ajuns!... Și mai aveți obrazul să vă înfățișați aici?!...

Trebuie să recunosc că, de obicei, îmi pierdeam în situațiile mai delicate ușor cumpătul. Atunci însă, poate revolta din pricina imputărilor nedrepte, ori poate faptul că țineam de braț o femeie înspăimântată, ce se agățase de mine și cu a doua mână, mă făcuseră să-mi adun surprinzător de repede energia pentru a replica. Doamnă, îi tăiasem babei vituperatia, cred că la mijloc e o neînțelegere. Noi, eu... Ce să vă spun?... E aberant să credeți că am fi implicați în... Și-apoi acesta e un loc cu liber acces, doamnă, spațiu public, nu puteți, indiferent de considerente să... Înțelegem că, dar în anumite limite!...

Ce n-aș fi dat ca, după imensul efort ce-l făcusem rostind frânturile de fraze care mi se urcaseră, nici eu nu știu cum, pe buze, să-mi fi putut odihni, măcar și câteva clipe, privirea pe chipul plin de lumină al zeiței mele. Dintre celelalte femei îndoliate rămase la locul lor se ridicase una și, grăbită, cuprinzând-o de umeri, o oprise pe bătrână să-mi riposteze. Cocârjată, cu pași târșâiți, aceasta se lăsase condusă la locul ei.

Vai, îmi șoptise fiica farmacistului Köpetzy, privindu-mă cu ochii înlăcrimați și supuși ai Daniellei Darieux, nu știu cum să vă mulțumesc, fără dumneavoastră m-aș fi pierdut cu totul. Nu găsesc cuvinte să-mi exprim recunoștința!...

Afară ceața persista, se părea chiar că, în apropierea râului, densitatea ei crescuse. Trăsura mă aștepta cuminte la marginea trotuarului, vizitiul moțăia gârbovit pe capră, parcă imitându-l, calul cel negru își plecase și el capul adânc spre sol. Omul acceptase fără obiecții să mă aștepte, imediat ce opriserăm în dreptul Casei de cultură îmi spusese că puteam renunța la serviciile lui, dar mă gândisem cu duioșie la porția de hrană a bietului Corvin, îmi rămăseseră în minte cuvintele cu care stăpânul său îl îmboldise la plecarea din fața gării: Dii, moșnege, astăzi se pare că vei avea și tu ce să mănânci!... Apoi mai era și pâcla aceea neobișnuită, care nu-mi îngăduia să mă simt în largul meu, încât prezența cuiva îmi era necesară, de parcă m-aș fi aventurat în necunoscut.

Să mergem, rostisem hotărât, imediat ce mă văzusem reinstalat pe pernele trăsurii. Așadar, pe *Carpați 13*, se întorsese spre mine vizitiul. Confirmasem doar cu jumătate de voce, nemaifiind sigur dacă îi spusese sau nu omului unde voiam în cele din urmă să ajung. Copitele calului își reluseră treapădul obosit pe asfalt. Chiar până în fața casei n-am să vă pot

duce, se răsucise și mai mult, cu întreg trupul, vizitiul spre mine, în timp ce traversam podul de fier, a cărui structură metalică răspundea ca un ecou țâcănitului pașilor bătrânului patrupe, asta din pricina haitei de câini ce băntuie pe aici. Se reped la bietul cal, de nu o mai pot scoate la capăt cu ei. Dar am un loc unde vă pot lăsa la o aruncătură de băț. Nu de puține ori întâmpin acolo clienți înainte de a face cale întoarsă... Nu trebuie să-mi plătiți așteptarea.

Întâlnirea cu câinii se produsese curând. La început, îmi ieșiseră în cale câțiva puiandri, parcă puși pe joacă, schelălăind. Grosul haitei, începeam să disting prin păclă, pe măsură ce înaintam, zăcea pe caldarâm chiar în fața casei cu numărul 13. Era o clădire cu parter înalt, în stil *Bauhaus*, cum își construiau unii oameni cu dare de mână prin anii '40 ai veacului trecut. Pereții ei exteriori erau trași în terranovă galbenă, care, însă, din păcate, începuse să se umfle, ba chiar să cadă, descoperind cărămida, mai cu seamă în jurul ferestrelor.

Câinii erau de toate mărimile, de la javre mărunte, în aparență inofensive, până la dulăi fioroși, ce-și întorceau, vizibil deranjați de venirea mea, capul, urmărindu-mă din ochi. Mârâituri dușmănoase li se ridicau unora din gâtlee. Îmi făceam curaj, căutându-mi drum spre intrare, încercând să creez impresia că le ignoram prezența. În dreptul ușii de acces în casa scărilor mă oprisem derutat, acolo existase cândva o sonerie din ebonită lucioasă, în locul ei rămăseseră doar două fire spânzurând în afară. Lemnul ușii, din stejar masiv, era înnegrit de intemperii și adânc scobit de gheare.

Dar ușa era întredeschisă. O împinsesem precaut, cu speranța că, odată intrat, voi scăpa de amenințarea fioroaselor animale. Și în casa scărilor însă, pe trepte, erau aciuat potăi, care începuseră să latre sălbatic, provocând un zgomot asurzitor. De afară, alte urlete le răspuseseră, sporind vacarmul. Simțeam că vloga îmi părăsește picioarele, că panica pune stăpânire pe mine, împiedicându-mă să găsesc o soluție de ieșire din impas. Nu-mi mai rămăsese decât firava nădejde a unui miraculos ajutor din partea puterilor cerești. De obicei, în momente de cumpănă, în tanti Pipi îmi puneam speranța, cea mai vajnică ocrotitoare a mea din copilărie, căreia, din obișnuință, căutam să-i cer sprijin multă vreme după ce, biata de ea, murise. O invocam cu vorbe anume ticluite, încrezător în forța lor magică, de pe când, după moartea sa, simțind ostilitatea crescândă a celor din jur, căutam aliați împotriva lor. Ajunsesem să mă rog ei ca unei sfinte, stăruind până la anii maturității în convingerea că veghea supra mea și mă putea scoate, ca pe atâția alții în timpul vieții, din necaz. Fusesse medic pediatru și asistasem cândva la o scenă cutremurătoare, o mamă, căreia îi scăpase copilul de la moarte, îngenunchease în fața ei și, înălțându-și fața extaziată, cu mâinile împreunate, îi spusese: Doamnă doctor, sunteți trimisa cerului pe pământ!

De această dată, ajutorul se lăsa așteptat. Haita mă prinsese la mijloc, chiar în cadrul ușii, nelăsându-mă nici să înaintez, nici să mă retrag. Durată de secunde, îmi spuneam, până când cea mai apropiată jivină, cu botul negru rânjit și coama zbârlită, mai feroce decât toate celelalte, spre care îmi țineam geanta de voiaj, precar paravan, avea să dea semnalul atacului.

Atunci se auzise o voce spartă de femeie de la una din ferestrele parterului: Hector, Polux, Leto, gura!...

Ca prin minune, haita începuse să dea înapoi, câinii din casa scărilor se retrăseseră pe treptele de sus, iar cei din stradă își reocupaseră locurile dinainte. În cele din urmă, încă buimac de teamă, ieșisem și eu la vedere. În deschizătura largă a ferestrei celei mai apropiate își făcuse apariția tanti Drina.

Femeia, între două vârste, purta un prosop alb, legat în chip de turban pe cap și era îmbrăcată într-un halat de baie roz. Se vedea că n-o trezisem din somn și că, în pofida orei matinale, apucase să-și facă toaleta de dimineață. Pielea feței îi strălucea din pricina unei loțiuni aplicate de curând. Mă privea cu niște ochi imobili, căutătură bine știută mie, în care intuiam de mult o aversiune bine disimulată.

Tu erai?... răspunsese cu vocea ei spartă, inconfundabilă, salutului meu, tanti Drina. Stai să-ți dau drumul. Nicio vorbă de venirea mea prea timpurie, de deranjul inerent, de parcă ar fi știut fără greș când urma să ajung. De altfel, nu o dată mă uimise cu darul ei de a anticipa faptele. Asta umblă cu necuratul, obișnuia să-mi spună mama, când îmi exprimam admirația față de harul de prezicătoare al celei de a doua soții a lui uica Livi. Altfel nu se explică cum a izbutit să-i tulbure mințile lui Livius în așa măsură, încât s-o ia de nevastă în locul surorii mele, doctor în medicină de Strasbourg! În ce hal a ajuns omul acesta, atât de pretențios altădată, să se înjosească!...

Tanti Drina se ivise curând în capul casei scărilor, domolind câinii adăpostiți acolo, care se gudureau la picioarele ei ca niște mielușei. Mă izbise încă de la intrare mirosul specific al casei, ce-mi fusese atât de familiar cândva, provenind de la tutunul fin al țigărilor lui uica Livi și de la medicamentele depozitate într-o mică debara de sub scările holului, îmbinat însă, mai nou, cu un iz pronunțat de câine.

Ce nume nostime au cățelușii ăștia, nu mă putusem abține să observ, trecând pe lângă tanti Drina pentru a intra în hol, Polux, Leto!...

Alcmeon, Agenor, Belus, Dione..., completase stăpâna casei, astea sunt născocirile lui Livi!

După ce tanti Pipi murise, uica Livi și-o adusese în casă pe tanti Drina, cu care coabitase vreo șase ani înainte de a o lua în căsătorie. Modul în care mă îndepărtase, nu mult după ce tanti Drina se instalase menajeră, chipurile, în casă, mă surprinsese, fiindcă nutream convingerea că legătura noastră afectivă e trainică. Țineam bine minte că, într-o seară, pe când eu citeam în pat, iar uica Livi se plimba prin dormitorul spațios cu mâna strecurată à la Napoleon sub reverul halatului, mă oprise din lectură aproape strigând, ca sub imperiul unei subite revelații: Stai!... Ia creionul și scrie!

Pe ce să scriu? îl întrebam contrariat. Chiar pe cartea pe care o citești! îmi poruncise el. Țineam în mână romanul *Povestea unui om adevărat* de Boris Polevoi. *Eu, uica Livi și sufletul lui tanti Pipi formăm o trinitate de nedespărțit!* îmi dictase ritos uica Livi, iar eu caligrafiasem acest text pe ultima pagină a cărții, chiar dedesubtul cuvântului *Sfârșit*.

Holul în care fusesem condus era o încăpere întunecoasă, din pricina draperiei grele din brocart aurit, ce acoperea aproape în întregime fereastra, foarte înaltă și îngustă. Aici îmi poruncise tanti Drina să aștept, ca să-l anunț pe Livi de venirea ta, îmi explicase, și ca să-l pregătesc. Nicio problemă, e treaz, adăugase, văzându-mi gestul prin care o invitam să nu precipite lucrurile, dar trebuie pregătit, orișicum!...

Holul suferise de la plecarea mea din casă transformări importante. Spre exemplu, scara interioară din stejar, folosită pentru accesul la etaj, cu balustradă admirabil sculptată, dispăruse. Constatarea asta mă făcuse să-mi amintesc de o scrisoare a lui uica Livi, singura, de altfel, trimisă de el după despărțirea noastră, în care, între altele, scria: *Îți aduc la cunoștință că scara interioară am desființat-o. Coproprietar fiind, trebuie să aflu asta, cu explicațiile de rigoare: nu mai puteam suporta ca, noaptea târziu, Zeno să își plimbe răsând curvele prin fața ușilor mele. Iar când nu venea cu curve, tropăia pe scară și fluiera, mizerabilul!*

Vino, mă întreprusese tanti Drina din depănarea amintirilor, te așteaptă.

Fiindcă cei de la spațiul locativ îi impusese să cedeze unui chiriaș etajul, socotit suprafață excedentară, uica Livi își mutase dormitorul la parterul casei, în vechea sufragerie. Era adunată aici, într-un talmeș-balmeș, mobilă de toate felurile. Câtă nu putuse îngrămădi în spațiul ce-i rămăsese la dispoziție, uica Livi înstrăinase, ori lăsase în folosința chiriașului, cu care inițial avusese relații bune, ceva funcționar la Sfatul Popular, omul. Cu fiul acestuia, Zeno, fusesem coleg de facultate la T. E nebun, se apăruse Zeno, când, cu menajamente, îi vorbisem de conținutul scrisorii lui uica Livi. Mai aduceam și eu, e drept, un prieten, o prietenă acasă, vezi ceva rău în asta? Nici el nu mi se părea că vede. Dar după ce s-a însurat

cu individua aia, de vorbește cu voce spartă ca o patroană de bordel din vestul sălbatic, a luat-o razna. A modificat scările, mai exact, a improvizat unele în exterior, o mizerie, să ne rupem gâtul urcându-le, ne-a intentat procese... Ne acuza între altele, auzi tu, că i se ardeau lui becurile la parter fiindcă noi tropăiam prin casă! Ceva de groază cu obsesia tropăitului ăștia!...

Uica Livi zăcea într-un pat mult prea larg pentru colțul de cameră unde fusese amplasat, vizibil marcat de boală, fața i se scofălcise și căpătase tenta galben-pământie a suferințelor fără leac. Totuși, în aer stăruia izul inconfundabil al țigărilor *Virginia* (neapărat în pachet verde învelit cu celofan, mă avertiza când mă trimitea odinioară să i le cumpăr), cărora uica Livi le rămăsese fidel până la bătrânețe, cum se vedea, sfidând orice riscuri. Mă cântărise lung din priviri, ca de fiecare dată când altădată intenționa să mă dojenească, nici urmă de bucurie pe chipul său revăzându-mă. Tanti Drina îi mai potrivise o pernă sub cap, apoi ieșise la semnul său abia schițat în direcția ușii. Presupuneam că rămăsese însă îndărătul acesteia.

Ei, ei, ai devenit bărbat în lege, constatase uica Livi cu o voce sugrumată, aproape de nerecunoscut, imediat ce rămăsese singur. Când ai fost prima dată la femei?

Avea obiceiul să mă pună des în încurcătură cu întrebări cărora nu le puteam lesne găsi un răspuns, apoi îmi imputa că aveam rețineri față de el și gânduri ascunse. Uite de ce te-am chemat, trecuse de data aceasta fără reproșuri la subiect, după ce îmi indicase, cu un gest asemănător celui cu care o expediase pe tanti Drina afară din cameră să mă așez într-un fotoliu din apropiere. Era binecunoscutul fotoliu în care eu, pe timpuri, îi așteptam până noaptea târziu. Uica Livi și tanti Pipi obișnuiau să meargă să joace, în cercul lor de prieteni, pocher. Iar mie îmi era frică să mă culc singur, fiindcă visam urât, și atunci așteptam moțând în acel fotoliu până la venirea lor.

Te-am chemat fiindcă Cronos se pare că m-a trecut în meniul său. Înțelegi ce vreau să spun. Cu ceva timp în urmă am fost diagnosticat cu un cancer al vezicii, mi s-au făcut de toate, cistectomie și alte rahaturi care doar amână puțin momentul când ajungi în pântecul nesățiosului fiu al Gaiei. Îmi vorbise pe un ton neutru, diagnosticul mi-l comunicase ca și cum ar fi vorbit despre o terță persoană, descriind cu mâna niște icsuri în aer. Nu, nu, lasă, mă împiedicase să intervin, compătimirile de circumstanță știi că îmi displac. Sigur, niciodată nu ți-e de ajuns cât ai trăit, dar asta e. După cum vezi, ai fost scutit să-mi pui ștreangul la gât.

Pufnisem ușor pe nări, parabola asta mi-o tot repeta în ultima perioadă a conviețuirii noastre, cu individul condamnat la moarte, fără vină, firește, căruia, negăsindu-i-se călău, fiul adoptiv se oferise să-i pună ștreangul la gât.

Uica Livi și tanti Pipi mă adoptaseră pe când aveam vreo patru ani. Soțul fiindu-i plecat pe front, mama, însărcinată cu mine, se gândea să facă raclaj, cum toate prietenele ei, aflate în aceeași situație, făcuseră. Lasă-l, Zinucă, auzisem că i-ar fi spus tanti Pipi, sora ei mai mare, mamei, că dac-o fi, Doamne ferește!, să-ți pierzi bărbatul în război, eu îl cresc. Tata nu murise, se întorsese însă grav rănit, cu precare șanse de a se salva, poate că de aceea ideea adopției mele nu fusese abandonată.

Și te-am mai chemat, își reluase uica Livi explicația, încrețindu-și fruntea, ca să te rog să renunți la moștenirea din partea mea. Sunt gata să ascult și ce pretenții ai ca să renunți la această moștenire. Cuvintele *ca să te rog* le rostise uica Livi cam în silă. Să ajungă, curată umilință, să mă roage să renunț la un lucru asupra căruia firesc ar fi fost numai el să poată hotărî dacă mi se cuvine sau nu!...

Se lăsase tăcerea, încât auzisem limpede zgomotul parchetului scârțâind îndărătul ușii. Uica Livi își închisese ochii și rămăsese așa o vreme, ca într-o adâncă reculegere. El este în preajmă, prinsese apoi să zică, ridicând cu gravitate un deget, când se apropie, când se depărtează. Degetul lui uica Livi indica oscilând apropierea și depărtarea misteriosului personaj de care vorbea. Îi simt prezența, și câinii i-o simt, ei îl țin încă la distanță. Știu că el

te-a adus aici!... Când catadicsise să mă privească din nou, în ochii intens albaștri ai lui uica Livi scăpărau luciri de mânie.

Îi cunoșteam această privire, mi-o arunca tot mai des după ce, aducându-și-o pe tanti Drina în casă, prezența mea începuse evident să-l stânjenească. Încercasem o vreme să salvez relația noastră, cuvintele acelea despre trinitatea de nedespărțit nu le socoteam vorbe în vânt. Lucrurile au mers însă din rău în mai rău, până când tensiunea dintre noi ajunsese de nesuportat, astfel încât un fapt, ce n-ar fi trebuit în mod normal să aibă consecințe, făcuse paharul să se reverse. Într-o zi, tanti Drina servise la masă găluște cu prune, mâncarea mea preferată. Observând că zaharnița nu era, ca de obicei, la locul său, cerusem să mi se dea puțin zahăr. Noi nu avem zahăr, suntem săraci de-acum, răbufnise tanti Drina, deși menajeră încă. Să te duci la mă-ta și la tat-tu să-ți dea, dacă au, zahăr!... Privisem uimit spre uica Livi, acesta plecase ochii și mesteca încet găluștele fade, foarte preocupat să înșire sâmburii prunelor pe marginea farfuriei sale. Era evident, trinitatea se destrămase! Da, spusese atunci, înțelegând că nu mai era nimic de făcut, vă rog să-l anunțați pe tata că doresc să plec *acasă*.

El te-a adus! Știu asta! insistase uica Livi cu un semiton mai sus. Miroși a el!... Căinii ar fi putut să te sfășie. Ha, ha! Mai ții minte cine a fost Acteon? Râdea forțat, sugerând că ar fi fost peste măsură de satisfăcut de găsirea acestei aproximative similitudini.

Uica Livi nutrea o mare admirație față de civilizațiile vechi, mai ales pentru aceea a anticei Elade, pe care în bună măsură mi-o insuflase și mie, și își împăna mereu discursul cu exemple din mitologie. Acolo se află *in nuce* toată înțelepciunea noastră, a celor de azi, obișnuia să explice. Aveam doar câțiva ani când m-a obligat, așa, din senin venindu-i ideea, să învăț alfabetul grecesc: alfa, beta, gama, delta... Apoi m-a pus să-l înșir fără greș în fața partenerilor săi de pocher, medici ca dânsul, de obicei. Aceștia au rămas uimiți. E o capacitate, i-a lămurit uica Livi, învăluit în fumul țigării sale Virginia. Va ajunge departe!...

Dar să nu ne abatem de la subiect, își domolise uica Livi glasul, parcă reproșându-mi, agitându-și degetul, propria-i divagație. Nu-mi spune că nu te-ai gândit ce să-mi ceri în schimbul renunțării la moștenire!... Că prost nu ești. Drina m-a ajutat mult, ar fi nedrept să nu se aleagă cu mai nimic. De altfel, dacă nu cădem la învoială, am hotărât să ne dăm în ținere. Actele sunt făcute, urmează doar să le semnăm, în cazul că, repet, nu ne înțelegem...

Nu pricepeam despre ce înțelegere putea fi vorba, îmi pusesese problema tranșant, ori accepți, ori, dacă nu, asta și asta!... Nu-mi rămânea nicio alternativă. Așadar, ce naiba voia, de fapt?

Metron! Metron! rostise zicala sa preferată uica Livi, pe care n-am înțeles niciodată dacă și-o adresa sieși ori interlocutorului, auzindu-mi, pronunțată cu ușoară iritare, părerea. Își însoțise cuvintele cu câteva bătăi în tăblia patului, era un îndemn la măsură, la cumpătare. Nu iei aminte la detalii, continuase el, și nici la nuanțe... Ți-am spus asta încă pe când mă ocupam de educația ta!

Tăcerea se lăsase din nou în încăpere. Privirea lui uica Livi se întorsese spre fereastră, atentă, ca și cum ar fi putut distinge prin ceață imagini invizibile altora.

Erebus, rostise în cele din urmă ca pentru sine, dar știu că v-am cam încurcat socotelile...

Erebus? întrebasesm nedumerit.

Firește el, explicase, fără să-și abată privirile de la fereastră uica Livi. Fiindcă divina Hecate a decis să-l păstreze pe frumosul Endymion veșnic în viață, a dat puteri câinilor acestuia să-l țină pe Erebus mereu la distanță. Dar astăzi și căinii trebuie feriți, adăugase cu voce gravă. De cine? nu mă putusem să întreb, contrar obiceiului meu, dobândit de mic, de a-mi reprimă curiozitatea. Asta fiindcă lipsa mea de perspicacitate câteodată, pe care mi-o sancționa prompt, îl scotea pe uiva Livi din sărite. Cum de cine? se întorsese el mimând exasperarea. De hingheri!...

Și-a luat obiceiul să adăpostească o mulțime de câini în subsolul casei, îmi povestise Zeno. Cum apar hingherii, toată haita se bulucește acolo. Codoașa se ia în gură cu hingherii pentru fiecare potaie pe care aceștia o prind.

Când îmi spusese că renunț la moștenire, necondiționat, cum desigur voia, în fond era lucrul său, făcă ce voia cu el, mai ales că fusese o vreme când mereu asta insinua, că doar la moștenire îmi era gândul, în ochii lui uica Livi scăpărâse iarăși scânteia mâniei. Nu așa te-am învățat eu, mârâise, să te dai bătut cu una, cu două!...

Înțelesesem că tatăl meu adoptiv își pregătise o întreagă pledoarie, în caz că aș fi avut obiecții față de cererea sa, un discurs înțesat cu pilde și aluzii, după modelul lui Demostene, îl privasem de plăcerea exercitării puterii sale de convingere, la sfârșitul căreia să obțină victoria, poate ultima pe această lume. De enervare, îl apucase sughitul.

Drina! strigase uica Livi în direcția ușii. Ușa se deschisese ca împinsă de un resort. Tanti Drina intrase triumfătoare, purtând în mână un pahar ce conținea un lichid roșiatic și o felie de lămâie. Înainta solemnă, cu paharul ținut la o anumită înălțime, ca o preoteasă care oficia un ceremonial religios. Doi cockeri bălțați dăduseră năvală pe urma ei, gudurându-se la marginea patului. Observându-mi zâmbetul subțire, uica Livi se enervase și mai mult. Du-te și dă raportul! îmi spusese.

Cuvintele acestea nu păreau să aibă nicio noimă, dar cândva avuseseră una. Ele îmi erau adresate, însoțite de un gest teatral, când îl surprindeam pe uica Livi, seara, ascultând la *Blaupunkt*-ul său *Europa liberă* sau *Vocea Americii*. O singură dată îl întrebasesem unde să dau raportul de care mereu vorbea. Cum unde? se prefăcuse mirat la culme. Pe strada *Comuna din Paris*! La multă vreme după aceea, am aflat că acolo fusese sediul Securității.

În noul context, cuvintele lui uica Livi puteau fi luate drept indiciu că hotărâse întreruperea întrevederii noastre. Că le interpretasem corect semnificația, o dovedea faptul că nu făcuse nimic să-mi curme pregătirile de plecare. În timp ce mă retrăgeam, ținuse, totuși, să mai adauge ceva. Băietele, mi se adresase, în loc de răspuns la salutul meu de despărțire, cu vocea mai sugrumată decât îi fusese la început, *finita est la comoedia!* Cu aceste cuvinte îmi anunțase, când mă întorsesem într-o zi a începutului de vară de la școală, ținându-și brațele larg deschise în pragul casei, moartea primei sale soții.

În sala de așteptare a gării nu părea să se fi schimbat ceva. Stăruia aceeași lumină difuză, același miros greu de mahorcă, până și mantaua de ceferist, trântită pe bancheta de la intrare, rămăsese la locul său.

Pe neașteptate, ferestruica unuia din ghișeele pentru vânzarea biletelor se luminase. În dreptul ei se conturase brusc silueta unei femei. Nu mă îndoiam că este ea. Se apropiase de mine cu bucuria unei îndrăgostite care-și revede iubitul după o îndelungată absență. Ce bine că vă reîntâlnesc! îmi șoptise, răsufând ușurată, ca și cum s-ar fi văzut scăpată dintr-un mare pericol. Am plecat. Venisem pentru înmormântare, dar am plecat. Îmi era peste putință să rămân. Vă datorez...

O întrerupsesem, strângându-i ușor brațul.

Pe peron aflându-ne, văzusem locomotiva trenului de departe. Abia atunci ne dăduserăm seama că ceața începuse să se ridice.

BUN VENIT, MOISE!

Tata cobora treptele una câte una abia trăgându-și sufletul, arăta peste măsură de obosit și fața i se crispase într-o parte, cu o mână, cea dreaptă, se ținea de-a curmezișul pieptului de reverul hainei, iar cu cealaltă se apucase de balustradă. Strângea atât de tare balustrada între degete, încât ele i se albiseră la capăt.

Te doare la glonț? îmi venea să-l întreb strigând, dar expresia dușmănoasă a feței crispate, pe care numai rareori i-o văzusem așa, îmi îngheța cuvintele pe buze. În pofida aerului rece, fruntea îi transpirase, iar picăturile de sudoare prinseseră să i se scurgă pe linia cutelor spre tâmpile.

Cu vreun an în urmă, îmi aminteam, mă privise aproape la fel, făcusem o trăsnaie iar el se repezise să dea în mine, numai că eu țineam în mână un obiect tăios, tocmai îmi făcusem de lucru cu el, și, cum ridicasem instinctiv mâna să mă apăr de lovitura lui, dăduse cu palma în obiectul acela. Și sângele începuse să-i țâșnească șuvoi din palmă, iar el se uitase la mine așa, dușmănos, cu fața crispată într-o parte, crezusem că mă va face bucăți, dar nu, stătea cu mâna însângerată la piept, ca împietrit, iar mama țipase: Te doare la glonț?, apoi îl ajutase să se culce pe dormeză și alergase să caute ceva ca să-i bandajeze rana. De mine păreau că uitaseră cu totul.

Îmi rămăseseră în minte cuvintele mamei, încât, după o vreme, o întrebam curios ce noimă aveau. Ea mă cântărise din priviri, să-mi spună, să nu-mi spună, tu știi că taică-tău trăiește cu un glonț în piept, îmi șoptise cu ochii măriți, după lunga ezitare, dar, ai grijă, nimeni nu trebuie să afle de asta!... Că tata ar fi ținut morțiș să nu-i dea în vileag meteahna, ținuse să precizeze ea stânjenită, da, chiar de mine se ferea mai ales, adăugase, prea tânăr fiind mă puteam simți tentat să umplu târgul cu tot soiul de povești. Să-i iasă vorbe cumva că s-ar ține erou!... Întâmplarea făcuse însă, ceva mai târziu, să-mi mărturisească el însuși, de-a fir a păr, totul.

Dar până să-mi treacă mie prin cap amintirile astea, tata mai coborâse câteva trepte, ajungând pe un palier, era limpede că nu dorea să se oprească. Și atunci mi se păruse că mâna dreaptă, cea cu care se ținea de reverul hainei de-a curmezișul pieptului, îi sângerează și un val de rușine mă inundase din creștet până în tălpi. Dă-mi voie să te ajut îmi strigasem, dar strigătul meu nu se auzise, eu însumi nu-l auzisem, iar după ce tata își reîncepuse coborârea, îl urmasem neputincios, cu lacrimile șiroidindu-mi pe obraji.

Se hotărâse să-mi dezvăluie, așadar, cum stăteau lucrurile, într-o zi când mă surprinsese căutându-i prin sertarele mesei de scris, îmi dădea voie să-i împrumut stiloul, în caz că aveam nevoie de el la școală, dar sub pretextul acesta mai cotrobăiam eu pe ici, pe colo. La un moment dat, îmi sărise în ochi, ieșit dintr-un dosar, capătul unei coli de celuloid. Era o radiografie, îmi dădusem seama imediat ce, împins de curiozitate, o cercetasem mai atent, recunoscusem imaginea scheletului toracic, sternul, coastele, îndărătul lor – un fragment de coloană vertebrală. Ciudat însă, undeva spre mijloc, aproape contopindu-se cu sternul, se distingea, extrem de bine conturată, o pată foarte albă, ușor alungită, cam de mărimea vârfului unui deget. Atunci îmi adusesem aminte de cuvintele mamei și un fior mă trecuse de spaimă. Ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, auzisem în spatele meu vocea tatei întrebându-mă cu ce mă ocupam acolo. Cu nimic, răspusesem stânjenit, adică voiam să-i împrumut stiloul,

adăugasem, pentru că a doua zi aveam teză... Dacă nu-mi cumpăra și mie unul!... Că toți colegii mei aveau... Nu neapărat un *Mont Blanc*, ca al lui Hodoșan, odrasla doctorului din vecini, dar măcar un *Flaro* autohton...

Tata îmi luase radiografia din mână, se uitase lung la ea în direcția ferestrei, ca și cum atunci ar fi văzut-o pentru întâia oară. Pricepi ce se vede pe chestia asta? mă întrebese apoi cu voce scăzută. Îmi venise să neg, să-i spun că habar n-aveam, că îmi căzuse întâmplător în mână, așa se întâmplă de obicei, cauți ceva și dai peste ce nu te aștepți, căci îmi trebuia neapărat stiloul, aveam teză cu zbirul de Larionescu...

Un zâmbet de neîncredere îi apăruse fugitiv tatei în colțul buzelor, apoi îmi luase stiloul dintre degetele moi de emoție și îi îndreptase capătul spre pata frapant de albă în comparație cu sternul, alături de care se contura pe radiografie. Este un glonț, spusese pe un ton neutru, de parcă ar fi descoperit o pată de muscă pe bucata aceea de celuloid. Da? mimasem eu surprinderea, căci nu stăteam rău nici la capitolul ăsta. Îmi dădeam seama că tata îmi căuta privirea, dar eu, pentru a nu trăda ceea ce cu adevărat simțeam, neliniștea și teama adică, îmi fixasem ochii pe cele câteva obiecte de pe masa de scris. Se aflau acolo un portret înrămat al lui tanti Pipi, murise biata de ea cu vreo doi ani în urmă, un altul al mamei, de pe vremea studenției, și o mică reproducere a tabloului Maicii Domnului de la Scăiuș.

M-am ales cu el pe front, auzisem neschimbată vocea tatei. În iarna aceea când te născuseși tu.

Tanti Pipi mă studia atentă din fotografia ei, cu un zâmbet vag pe buzele strânse, mama, cu pletele răsfirate pe umeri, cum purta pe vremuri, căuta nostalgică în depărtare, iar Maica Domnului își pleca tâmpla spre un prunc dezgolit, care îi prinsese cu degetele mânuței dolofane bărbia.

Au toate acestea vreo legătură cu adopția mea? îl întrebam pe tata atunci. Ai vrut să-mi găsești alți părinți în caz că?...

Voiam să-l întreb de mult asta, nu știu de ce momentul mi se păruse potrivit, apoi îmi dădusem seama că nu era deloc așa. Deși imitasem tonul neutru al tatei, încercând să dau impresia că îi pusesem problema numai fiindcă venise vorba, el se întunecase repede la față și vârful stiloului, îndreptat înspre pata albă de pe radiografie, începuse să-i tremure. Nu fi tâmpit!... îmi răspusesese.

De ce? insistasem, făcând pe jignitul, deși modul lui de a mă pune la punct, când îi adresam întrebări nelalocul lor, îmi era deja familiar. Ar fi o explicație fără cusur. Aceasta, ori alta, cred că a venit momentul să o cunosc.

Ia-ți stiloul și cară-te de aici, se tulburase și mai tare tata, străduindu-se să-și repună cu mâini nesigure radiografia între copertile dosarului. Doamne, ce m-a apucat? îmi spusese atunci ca trezit dintr-un vis urât. Da, da, ce te-a apucat, băiete? părea să-mi spună și tanti Pipi, care, îmi rămăsese în minte, își însoțea cu zâmbetul ei perpetuu atât laudele, cât și cuvintele de dojană.

Tata se oprise din nou, aplecat peste balustradă, respira greu, are să cadă, mă fulgerase gândul. Nu mai fi supărat, îi strigasem, că n-am vrut să... am uitat ce țineam în mână atunci, mai bine te lăsam să dai, poți să dai și acum, dacă vrei, dar lasă-mă să te ajut! Crezusem că o să ridic toți vecinii cu țipetele mele, însă ele nu se auzeau. Eu însumi nu le puteam auzi!...

Ți-a scris Moise, se grăbise într-o zi mama să-i zică tatei, tocmai întors de la birou. Vorbă fie, birou. Așa-i plăcea lui să-i spună. De fapt, era un mic compartiment al unei magazii.

Moise, ia te uită! se bucurase el și citise scrisoarea cu zâmbetul pe buze, apoi o rezemase de coșul cu felii de pâine pentru a o reciti în timp ce mânca. Trăsesem cu coada ochiului spre foaia de hârtie boțită, galbenă spre margini, acoperită cu un scris stângaci, de om puțin instruit. Cuvintele erau așternute cu creionul trudnic, în rânduri ce abia se puteau

menține paralel. Formula de adresare era scrisă cu majuscule: DRAGĂ DOMNULE LOCOTENENT. Restul textului se arăta a fi mult mai puțin lizibil.

Cine e acest Moise? îl întrebam din cale afară de curios pe tata.

Acest Moise?... se sprijinise el cu coatele pe masă. Păi pe front. A fost ordonanța mea. Serios? îi zâmbisem eu larg, cu inocență, lucru care, nu știu de ce, îl enervase. Iar faci pe prostul, observase întunecat la față, așa că mama se simțise datoare, în timp ce se uita cu severitate la mine, să pună capăt discuției: Nelu, ce ți-a spus medicul?

Multă vreme tata evitase să-mi povestească prin câte a trecut pe front. Nu trebuie să te mire, îmi explicase cu altă ocazie mama, cei aflați acum la putere i-au făcut destulă mizerie că a luptat pe frontul antisovietic. Cred că se teme să nu-ți umble gura despre toate astea și să-i iasă vorbe că s-ar da, vezi Doamne, erou!... Mai ales că, după ce a fost rănit, l-au decorat. Pe patul de spital. Și românii și nemții l-au decorat. Nemții cu *Vulturul* lor *german*! Ultimele cuvinte mama le rostise pe șoptite. Iar brevetul i-a fost semnat chiar de..., adăugase, apoi se întrerupsese cu ochii măriți, îngrozită de ceea ce fusese gata – gata să-mi împărtășească, și își astupase gura cu palma. Precauție inutilă, fiindcă, cu timpul mi-am dat seama, toate câte mi le spusese mama le știau prea bine cei ce îl urmăreau pe tata pas cu pas. Îndeosebi mă edificase faptul că un individ necunoscut, mahăr la partid, am priceput, îmi spusese în cabinetul directorului școlii, unde într-o zi fusese chemat pe nepusă masă, după ce îmi adresase mai multe întrebări, pe care, spre nemulțumirea lui, mă prefăcusem că nu le înțeleg: Mă, tac-tu-i un criminal, nu un erou, cum poate crezi tu, fire-ai a dracului de pușlama!

Iar după ce o citise a doua oară, tata se ridicase de la masă și, deschizând ușița sobei de teracotă, aruncase scrisoarea în foc.

Știi cine m-a vizitat astăzi la birou? îl auzisem pe tata, la câteva zile după aceea, spunându-i mamei. Magda!

Magda!... strigase bucuroasă mama.

Da, răspunsese în culmea fericirii tata, i-au dat drumul. Și celorlalți le-au dat drumul. Nu cred să-l fi văzut vreodată pe tata mai fericit. Am să plec, continuase el exultând, îi dau naibii pe ăștia și am să plec. Nu mai au ce să-mi facă!

Unde să plece? am întrebat-o pe mama, ca de fiecare dată când rămâneam nedumerit după discuțiile lor.

Ei, putea el să plece, se lăsase ea pradă regretelor, vorbind ca pentru sine. Avusese mașina la scară, chiar Bôth, director general la *Solvay* înainte de naționalizare, le-o pusese la dispoziție, lui și lui Ștefu și lui Milea... Că aveau nevoie de oameni ca ei și dincolo, le spusese, dar a refuzat, încă nu era complet refăcut după câte pășise în război. Ce să facă el tocmai în Belgia? Acum, poftim, face aici pe magazinerul, mai jos ăștia nu l-au putut retrograda. Magaziner cu doctorat în drept comercial!...

În Belgia?! strigasem uluit.

Pe naiba, ripostase mama cu severitate, nu poate să scape omul o vorbă că... Vrea să-i lase, îmi explicase rar apoi, aproape silabisind fiecare cuvânt, adică să plece de la întreprindere și să se angajeze în avocatură. Asta are de gând să facă. Dar nu cumva să-ți umble gura în târg că... Și ridicase palma în semn de avertisment.

Domnul Magda ne vizitase într-o zi, era un ins înalt, tras la față, cu pielea uscată, pergamentoasă, avea ochi de un albastru intens, iar părul blond, pieptănat într-o parte, îi cădea pe sprânceana stângă. Să saluți frumos, mă îndemnase mama, de parcă aș fi fost un mucos și nu ditamai elevul școală medie, a împărțit cu tatăl tău aceeași rezervă la spital.

Când mă văzuse intrând, prima reacție a tatei a fost să mă retrimită la bucătărie, de unde îmi făcusem apariția, apoi, pentru că domnul Magda nu se arătase deloc deranjat de prezența mea, ba îmi și întinsese cu simpatie mâna, consimțise să rămân. Musafirul continuase să vorbească și cu mine de față la fel de dezinvolt ca până atunci, povestea întâmplări de pe front sau din detenție fără nicio reținere, asta în timp ce tata privea mereu

îngrijorat spre fereastra întredeschisă, de parcă ar fi stat ascuns cineva sub ea, trăgând cu urechea. Ca și cum ar fi vrut să-i facă în ciudă, domnul Magda îi vorbea cu voce de stentor: Mai ții minte, dragul meu, spunea, când ne-a vizitat la spital madam Antonescu, cu toată suita ei de cucoane simandicoase, și s-a aplecat spre tine, că păreai rănit mai grav, dacă dorești ceva în mod special te-a întrebat, iar tu abia ai îngăimat că nu-ți lipsește nimic? Noroc că eu m-am amestecat în vorbă și am zis că domnul locotenent este prea modest pentru a formula pretenții, dar și-ar dori, de fapt, pentru a-și îndura mai ușor suferința, un aparat de radio. Mai dă-le în mă-sa, îți spusese apoi, că aveau o mulțime confiscate de la jidani. Și în ziua următoare ne-am trezit cu un superb *Philips* în cameră, de ne-a trecut altfel după aceea vremea pe acolo, nu-i așa?...

A doua scrisoare de la Moise sosise câteva luni mai târziu. Tata făcea demersuri pentru reabilitarea sa, zicea că se duce în audiență undeva sus de tot, că se schimbaseră vremurile, nu mai era chiar așa ca atunci când, în timpul unei anchete, un individ îi spusese că mai bine murea pe front, decât să se întoarcă împovărat de rușinea de a fi participat la războiul antisovietic.

N-o mai arunci în foc? îl întrebasem ironic pe tata după ce o citise.

Iar te dai isteț, îmi răspunsese el, ți-a plăcut Magda, am văzut eu bine atunci. Dar de ce ți-a plăcut? Pentru că face ostentativ pe eroul, hai? Dar ce înseamnă să fii erou într-o lume întoarsă cu susul în jos? Nu zic neapărat că gura lui bogată l-a aruncat după gratii, o mai fi avut el și altele la dosar, cine știe?... Poate să găsești o satisfacție în a-ți sfida anchetatorii, cugetase apoi, să le arunci în față tot ce gândești despre dânșii, numai, vezi tu, urmarea a fost că insul admirat de tine și-a lăsat pe drumuri familia, de l-a părăsit în cele din urmă nevasta, și-a luat pe altcineva, uite ce a ajuns, ridicase patetic tata tonul, să-i crească un străin copilul!...

Nelu, îl întrerupsese, după obiceiul său, mama, ce ți-a spus medicul?

Iar după ce tata se culcase, obișnuia să se culce devreme și să se scoale cu noaptea-n cap, în timp ce eu mă chinuiam la bucătărie cu niște probleme ale dracului de încurcate, aveam la matematică un profesor care ne dădea să rezolvăm probleme de prin reviste, una mai încurcată decât cealaltă, mama se apropiase de mine. Îl judeci greșit dacă-ți trece prin minte că ar fi laș, îmi spusese. Nu mai face pe nevinovatul, că știi eu, adăugase, copilandrii de vârsta ta văd încă lucrurile doar în alb și negru. Află că putea cu ușurință să scape de front, dacă ar fi vrut, după cedarea Ardealului i se propusese chiar o funcție politică importantă acolo. Dar el a preferat să se refugieze în țara neocupată, ca să fie curând mobilizat după aceea și trimis în stepele rusești!... Apoi mama scosese dintr-o carte de rugăciuni cu coperte de sidef, pe care o adusese cu sine, o fotografie, îl înfățișa pe tata mult mai tânăr, călare pe un cal alb, purta uniforma vânătorilor de munte, beretă bine trasă pe-o ureche și cizme cu carâmbii înalți. Era bronzat la față și zâmbea. Părea foarte mulțumit. Un ofițer german i-a făcut-o, mă smulsese din contemplare mama, tată-tău mi-a trimis-o în plic, nu cred că mai știe de existența ei, o țin ascunsă, cu ani în urmă, când încă se făceau percheziții, își arsesese, pe lângă alte documente, toate fotografiile.

Ce mai cal!... mă minunasem eu ca un nătâng. Era al lui?

A doua scrisoare de la Moise nu numai că nu fusese aruncată în foc, dar chiar rămăsese la vedere, între sticlele vitrinei dulapului combinat. Treceam de mai multe ori zilnic prin dreptul ei și de fiecare dată trebuia să-mi înfrâng tentația de a o lua ca s-o citesc pe ascuns. Ceea ce mă oprea să comit acest gest era convingerea că tata știa de lupta mea interioară și, mai ales, gândul că poate se amuza în sinea lui din cauza asta. Cu imaginația mea bogată, îmi închipuiam că își lăsase el vreun semn ca să mă poată prinde dacă mă atinsesem de scrisoare cumva. În cele din urmă, tata se îndurase să nu mă mai țină pe jeratic.

Am impresia că ceva nu-ți dă pace și te împinge să afli mai multe despre acest Moise, îmi spusese.

N-am citit scrisoarea, mă apăsasem eu precaut, neștiind ce intenții avea, și de altfel, adăugasem stânjenit, m-ai lămurit în privința lui, că fusese ordonanța ta, adică...

Mi-a scris că mă va vizita, mă întrerupsese tata cu ușoară tulburare în glas. Îți dai seama, habar n-am avut că mai există, după ce m-au evacuat din spitalul de campanie și m-au adus în țară, i-am pierdut urma. Îmi închipuiam c-o fi murit... Mulți s-au prăpădit după plecarea mea, am aflat, pe rând, de unul, de altul, nu și de Moise, însă...

Nu știai de unde este? îl întrebasem. Firește, firește, știam, îmi răspunsese tata, zicea că era moldovean, de lângă Tecuci, nu-i plăcea să vorbească despre sine, era un om necăjit, fără familie, ceva mai în vârstă, de aceea l-au și trecut ordonanță, că nu prea făcea față... Un camarad ofițer mi-a spus: Fă-ți pomană și ia-l la tine, că e prea bătrân pentru front. Eu nu aveam om, ordonanța mea dinainte, un evreu, și-a luat tâlpășița imediat ce Antonescu a ordonat demobilizarea tuturor evreilor din armata română. Apoi m-au chemat la divizie, aveau nevoie de ofițeri de legătură cu comandamentul german. Atunci l-am luat.

Tata aproape că ajunsese la parter, de aici putea alege, fie să coboare, greu de presupus că era în stare, pe scările de cărămidă tocită, aproape impracticabile, în pivniță, fie să iasă în stradă, curată nesăbuiță, având în vedere frigul de afară. Se mai oprise o dată, ca și cum ar fi vrut să-și ia avânt pentru un ultim efort. Picioarele îl ajutau tot mai puțin, de aceea se înclinase de-a binelea peste balustradă, sprijinindu-se de ea cu amândouă mâinile, numai că palma dreaptă, însângerată, îi aluneca și nu îi era de niciun folos. Răsufla greu, aproape horcăind, iar ochii ieșiți din orbite și-i îndreptase către gura întunecată a pivniței, de parcă ar fi așteptat din clipă în clipă să iasă cineva de acolo. Prin geamurile mici, înghețate ale ușii dinspre stradă se strecura înăuntru o lumină cenușie, difuză.

Te duci în pivniță să cauți borcanul! îi spusese brusc edificat. Ca să mă întreb numaidecât de unde aveam eu habar pe vremea aceea de borcanul tatei, pentru că de el aflasem mult mai târziu, peste ani, când mama își învinsese reținerea de a-mi dezvălui și acest amănunt.

Ce nu a ars, îmi mărturisise ea, a băgat într-un borcan, că tocmai isprăvisem din el murăturile, pe care l-a ceruit bine la gură, apoi l-a îngropat în pivniță. Știam că primăvara, odată cu dezghețul, pivnița se umplea ochi de apă, să poștească ăia să-l caute, dacă le dădea mâna. *Aia* fiind, în acele împrejurări, indivizii ce umblau din casă în casă și răscoleau totul, în speranța că vor descoperi lucruri compromițătoare despre locatarii lor. Cred, adăugase mama, că lui Magda nici nu-i trecuse prin cap să le ascundă, iar să le ardă nici atât. Tată-tău obișnuia să spună că lui Magda i-a plăcut mereu să facă pe viteazul pe front, de pildă, deși ofițer și nu-i cerea nimeni asta, se ridica primul din tranșee ca să-i întâmpine cu grenade pe atacatori. Învățase o mulțime de înjurături rusești de la prizonieri și le rostea în gura mare, în timp ce arunca grenadele una după alta.

Pe domnul Magda îl mai întâlnisem de câteva ori după vizita ce ne-o făcuse, odată în tren, eram student deja, făceam naveta la T. în timpul sesiunii de examene. Știi ce, îmi spusese domnul Magda între altele, nu-ți ascund că pe seama tatălui tău s-au vorbit multe, unii se întrebau de ce nu fusese și el arestat ca atâția dintre noi. Dar eu niciodată nu le-am dat apă la moară celor care se îndoiau de el. Și-apoi, știam că în evidențele ălor care ne tot umflau cu vrute și nevrute dosarele, figura invalid de război. Și asta îi crea un statut aparte.

Despre Magda îl mai auzisem și pe tata vorbind. Mi-a adus Magda scrisoarea asta la birou, îi zisese într-una din zile mamei, e de la Rennhoff, adăugase, ca să vezi, au catadicsit ăștia să nu-mi mai facă pierdută corespondența! Dar tot i-au trebuit vreo trei luni din Germania până aici!... Și pusese pe masa pregătită, ca de obicei, pentru prânz un plic lunguiet, albăstrui. *Otto von Rennhoff, Amelungstraße 4, Hamburg*, citisem pe dosul plicului, din cale

afară de curios, fiindcă nu mai văzusem până atunci o scrisoare venită din străinătate. E în germană scrisoarea, spusese tata, dând să-mi ia plicul din fața ochilor. Ia te uită, e un *von Rennhoff* ăsta! exclamasem eu, în încercarea de a-l determina să-mi îngăduie să-l mai cercetez. Da, se înduplecase el să-mi răspundă, se trage dintr-o familie cu vechi proprietăți în Pomerania. Apoi, pe neașteptate, contrar obiceiului său, își mai pusese niște afinată, semn al emoției care îl încerca, dintr-un clondiraș în formă de portocală aflat înaintea lui pe masă. Medicament, zicea despre afinata ei mama, dar cu măsură!

Rennhoff era colonel la comandamentul german al armatei a 17-a, continuase tata, văzând că mama întârzie. Cu el trebuia să țin legătura în probleme de aprovizionare, îi plăcea iapa mea albă, mereu ieșea să mi-o admire. Se dădea în vânt după cai, îmi mărturisise, de altfel, fusese ofițer de cavalerie, apoi trebuise să se reprofileze, îl trecuseră la blindate, dar noua armă nu-i plăcea deloc. De aceea a preferat să ajungă conțopist, cum se exprima el însuși. Mi-a făcut și niște fotografii, nu mai știu pe unde naiba sunt. Unde să fie, le-ai ars, observase precipitată, intrând tocmai cu oala de supă aburindă în mâini, mama. Strânsese din ochi spre mine, îndemnându-mă să nu divulg secretul păstrării uneia dintre ele. Iar tata se întunecase brusc la față și încetase pentru moment să mai spună ceva.

Ești curios să afli ce îmi scrie Rennhoff? mă întrebuse însă mai târziu, văzând că mă tot foiam în preajma lui. Diverse. Îmi scrie, de pildă, că acum la el în Pomerania trebăluiesc polonezii, că a devenit, ceea ce n-ar fi crezut niciodată, proprietar de săli de spectacole la Hamburg. Și că mă invită să-l vizitez... Te pomenești că, își trădase adevărata preocupare tata, după ce mi-au citit scrisoarea, cum le stă în obicei, *ăștia* iar mă vor chema să le dau declarații. O vreme, nu mai țin minte dacă ți-am spus sau nu, mă tot chemaseră să le divulg negru pe alb ce misiune avusesem la Berlin înainte de război. În zadar le explicasem că fusesem trimis la studii, bursier, profesorul Ercea, de la drept comercial, mă propusese, căci mă dorea asistentul său. Ei nu și nu, să le mărturisesc ce misiune avusesem, imposibil să nu mi se fi încredințat vreo misiune!...

În timpul convorbirii noastre în tren, domnul Magda îmi mai spusese că nu puțini îl bănuiau pe tata, dintre foștii camarazi, de legături oculte cu străinătatea. Nu te superi că ți-o zic, adăugase, bătându-mă cu prietenie pe umăr. De aceea nu-l aretaseră, își tot dădeau *ăștia* cu presupusul, îmi dezvăluia în continuare interlocutorul meu ocazional, că era bine proptit dinafară!... Și amintise numele lui Rennhoff, a cărui scrisoare el însuși i-o adusese tatei, și al încă unui individ, Cezar, de care tata însă nu-mi pomenise niciodată.

Dar de ce ți-a adus-o tocmai Magda? țin minte că întrebuse mama, imediat ce văzuse în mâna tatei scrisoarea lui Rennhoff. Fiindcă, răspunsese el, e venită pe adresa baroului, iar pe Magda l-au reprimat de curând în barou. Numai eu învârtesc în continuare hârtii într-un fund de magazie, răbufnise cu năduf, în timp ce se așeza la masă. *Calm, calm*, îl potolise mama ieșind. Știu, mormăise tata în urma ei, medicul!... Și își turnase primul păhărel de afinată.

Tata nu dăduse curs invitației lui Rennhoff, nici măcar scrisorii lui nu țin minte să-i fi răspuns. De ce să nu te duci? îl întrebam peste oarecare vreme. Te invită pentru a-ți aranja consultații la cei mai renumiți medici de-ai lor, cât ai să insiști să porți bucata aceea de metal în tine? Nici nu mă prea deranjează, îmi răspunsese el râzând strâmb, doar iarna o simt rece, ca o arsură în coșul pieptului...

Mă feream să-l bat la cap în prezența mamei, altfel ea mi-ar fi tăiat numaidecât vorba, ia vezi că ai mâine oră cu Larionescu, parcă o auzeam spunând, ți-am eliberat masa în bucătărie. Pentru că bucătăria era cea mai călduroasă încăpere a locuinței, obișnuiam să învâț și să-mi fac lecțiile acolo.

Și-apoi, deocamdată nici nu se putea gândi să plece undeva pentru mai multă vreme, adăugase tata, tocmai îi dăduseră, în fine, aprobarea să-și vadă visul cu ochii, să intre în avocatură, adică. Dar nu se găsisse pentru el loc decât în baroul cu doar câțiva avocați al unui

orașel dintr-un raion învecinat, fiind silit să facă zi de zi cu trenul naveta. Era mereu necăjit că acolo nu-l cunoștea nimeni și că, deocamdată, nu-l căutau decât niște babe procesomane, spunea, cu cauzele lor stupide, pe care niciun alt avocat nu dorea să le accepte. Dacă voia să prindă cheag, trebuia în primul rând să-și câștige un renume. Plecând, s-ar fi năruit totul în urma lui.

Nu destul m-au întrebat *ăștia* ce misiune am avut când m-am dus înainte de război acolo, vrei să mă ia acum la întrebări cu ce misiune m-am întors?... își călcăse pe suflet să-mi spună în cele din urmă. Nu găsisem imediat replică vorbelor acestora și o nesfârșită milă de el mă cuprinsese. Îmi rămăseseră în minte statura lui semeață din fotografie, călare pe calul cel alb cum era, zâmbetul ușor sfidător, de om gata să înfrunte orice pericol, îl vedeam acum prematur gârbovit, albit la tâmple, cu ochelarii lăsați pe nas, bătrânește, cu colțurile buzelor căzute, aplecat asupra tastaturii mașinii sale de scris *Continental*, cumpărată cu bani anume strânși de la consignație.

Când îmi spusese, parcă glumind, că poate pe von Rennhoff îl muștra conștiința, din moment ce îl invita cu atâta insistență la el la Hamburg, să-l ducă la medici renumiți, fiindcă, într-un fel, s-ar putea zice că din cauza lui s-au întâmplat toate câte le-a pățimit, tata mă lăsase mut de uimire. Da, continuase el cu un zâmbet pierdut, ca să vezi ce importanță poate căpăta un amănunt oarecare în viața unui om!

Dar de ce n-o mai fi venind Moise? schimbă el brusc vorba, trădând o nerăbdare pe care de ceva timp abia și-o mai putea ascunde. Căci era om de cuvânt, nici n-am crezut, când l-am luat pe lângă mine peste cine dădusem. Toate mi le făcea ca la carte, erau vorbele sale, mie îmi place să fac lucrurile ca la carte dom' locotenent. Eram mereu scos ca din cutie, puteam să merg o zi întreagă prin noroi, în dimineața următoare cizmele îmi erau uscate și văcsuite ca oglinda, iar uniformă întinsă pe spătarul scaunului, călcată ca pentru paradă. Îmi place, locotenent Oprița, îmi zicea comandantul diviziei, generalul Dumitrache, de la nemții ăia pe la care te tot trimite ai învățat să te ferchezuiești așa?...

Dar zilele treceau una după alta și Moise întârzia să apară. Și cu cât întârzierea se prelungea, cu atât mai des aducea tata vorba de dânsul. Numai cu iapa cea albă nu se împăca Moise, găsisse din senin să-mi spună, în toiul altei discuții. Îmi cerea mereu s-o schimb, calul alb e piață rea, dom' locotenent, așa se zice pe la noi, mă iertați că vă spun. Că dușmanul întotdeauna în călărețul de pe cel mai ortoman cal trage, mai cu seamă dacă este alb. Cu calul alb te duci la paradă, nu la război. Dar mie îmi plăcea iapa asta, ne venise din herghelia de la Rădăuți, purta un nume curios, Berezina!... Predestinat, aș spune acum. Ceilalți ofițeri o admirau, dar se feriseră s-o ia, poate gândeau la fel ca Moise, cine știe? Și lui Rennhoff îi atrăsese atenția, e o *Shagya-Araber*, spusese numaidecât, și eu am câteva exemplare acasă, lângă Rügenwalde, aduse din Cehoslovacia. Îmi place că te iubește calul, *Herr Leutnant*, mai zicea, nu abuzezi de el, o vezi cum își freacă botul de dumneata, pe noi, ceilalți, nici nu ne bagă în seamă... Cum s-o fi lăsat pe mâna altora atunci?

Spuneai că din cauza lui Rennhoff ai dat de necaz, prinsesem eu ocazia să-i cer explicații. Da, da, confirmase cu un diminuat chef de vorbă tata, poate am exagerat. Să zicem că el a fost mai degrabă o unealtă a destinului. Și când te gândești că în dimineața zilei aceleia, în care urma să-l reîntâlnesc pe Rennhoff, promisem vestea că te născuseși tu!... Imediat ce ne întorcem de la nemți fac cinste, îi spusese lui Moise, în culmea fericirii, în timp ce ne isprăveam pregătirile de plecare. Moise mă urma pretutindeni, ca un scutier credincios, de aceea Rennhoff îl poreclise Sancho Panza. *Schau, Herr Leutnant*, observa el râzând, când ieșea să mă conducă, după obișnuitele noastre întâlniri, din biroul său de campanie cu iz de mucegai, *da wartet schon ihr Sancho Panza!*

Se pusese o iarnă cum pe la noi numai rareori poți vedea. În dimineața aceea ninsese și căruțele convoiului de aprovizionare, cu care obișnuiam din motive de siguranță să ne însoțim în drumul nostru, înainta anevoie, spre disperarea lui Strasmutzky, comandantul său, un

polonez, ofițer de carieră, pântecos, ca mai toți de la aprovizionare. Călătorea înfofolit în pături și era mereu auzit înjurându-i pe nemți printre dinți. Pe la amiază ajunsese, fără alte neplăceri decât cele cauzate de zăpada abundentă. Inconveniente mai mari obișnuiau să vină din altă parte, căci nu o dată convoiul fusese atacat, deși ne aflam la mulți kilometri în spatele frontului, de mici unități de comando inamice.

Îmi terminasem destul de repede treburile și mă vedeam deja pe calea întoarcerii la divizie, unde urma să îți sărbătorească venirea ta pe lume, când m-am pomenit abordat de un aghiotant. Că mă recheamă Rennhoff la dânsul, îmi comunicase. *Herr Leutnant*, îmi spusese cu gravitate colonelul revăzându-mă, pe lista aceea pe care mi-ai prezentat-o spre aprobare mai adineauri există o importantă omisiune. Îmi vorbea tacticos, după ce mă lăsase să mai fac și vreo jumătate de oră anticameră, fiindcă tocmai intrase la el generalul von Mackensen, nu cel de la Mărășești, firește, ci fiul aceluia. Ce omisiune, *mein Kolonel*? îl întrebam țâțâind de nerăbdare. Importantă, *Herr Leutnant*, ia dă-mi lista aceea încoace. Rennhoff îmi avizase lista de materiale, căci ne aprovizionam prin ei, imediat ce venisem, fără a o citi însă cu mare atenție, așternându-și apoi sub ea, foarte preocupat de gestul său, semnătura. Avea o semnătură, țin minte, cu tot soiul de mici dichisuri, nu uita niciodată să-și treacă particula *von* înaintea numelui. S-a umplut armata germană de țărănoi, mi se adresase cândva, dacă noi aștia, care am construit-o, de la Friederich cel Mare începând, nu știm să ne respectăm, atunci cine naiba să ne mai respecte?... Era să-mi scape, *Herr Leutnant*, tocmai mie, ofițer de cavalerie, îmi spusese, așadar, la a doua întrevedere Rennhoff, era să-mi scape faptul că pe lista voastră n-ați trecut caiele! Ați trecut potcoave, nu însă și caiele. Păi cu ce-o să prindeți potcoavele, hai?... Bine însă că mi-am amintit. Și mai studiasse o dată lista, la capătul căreia a adăugat cu grijă: *Hufnagel*. Apoi mi-o înapoiase, radiind de satisfacție.

Convoiul se urnise din loc între timp, Strasmutzky, deși Moise îl implorase să mai aștepte, nu consimțise să-și amâne nici măcar cu o secundă plecarea. Ne grăbeam să-l prindem din urmă, mai că îl și ajunseserăm, când în preajmă ne răsunaseră primele împușcături.

Ușa de la intrare se deschisese brusc și un val de aer rece, însoțit de fulgi mărunți de zăpadă, se năpustise înăuntru. În cadrul ei își făcuse apariția un om nu tocmai înalt, dar vânjos, purta o pufoaică cenușie, cu umerii năpădiți de ninsoare, și o căciulă neagră, cu marginile roase, de sub care se iveau în dreptul tâmplilor smocuri zburlete de păr coliliu. Avea niște ochi mici, spălăciți, și o mustață stufoasă, plină de promoroacă. Se oprise clipind des, ezitând, întrebându-se, poate, dacă nimerise acolo unde își propusese. Pe ușa neînchisă cum trebuie în urma lui continuau să se reverse înăuntru valuri de aer înghețat.

Atunci îl auzisem pentru prima oară în seara aceea pe tata vorbind. Bun venit, Moise! spusese cu o voce stinsă, abia auzită.

Omul dinaintea noastră își învinsese, ca sub șocul unui impuls electric, ezitarea. Dom' locotenent! strigase. Dom' locotenent, sunteți rănit! Stați așa! Lăsați-vă mereuț pe mine!...

Îl ridicase pe tata în cârcă, aplecându-se adânc sub greutatea lui. Acesta, vlăguit, se lăsase cu totul în voia sa. Hai, dom' locotenent, spusese, icnind la fiecare mișcare, noul venit, hai că răzvim noi cumva la liman!... Mie nu-mi aruncase nicio privire, de parcă nu aș fi fost de față.

Îmi trebuiseră câteva clipe bune ca să-mi revin după cele întâmplate. Atunci mă repezise și eu pe urma lor afară. Trecând însă pragul ușii, simțisem că picioarele mi se taie de spaimă. Înaintea mea nu se zărea altceva decât un câmp înzăpezit, peste care coborâse de-a binelea umbra înserării. Pornind din dreptul ușii, de care nu găseam tăria să mă desprind, un șir de urme adânci, însoțite de picături mari de sânge, se pierdeau în depărtare. Sub ochii mei, spulberată de vânt, zăpada începea deja să le acopere.

III

EMIGRANTUL, HEMIPLEGICUL ȘI STATUIA

Strada aceea îi plăcea fiindcă nu era circulată. Și nu era circulată fiindcă îi închiseră unul din capete, îi montaseră acolo un grilaj metalic prevăzut cu o deschizătură prin care se putea strecura la nevoie un om, cel mult un om cu o bicicletă. Iar pe grilajul acela, vopsit în alb, lăsaseră să se cațere o tufă de caprifoi. Fără tufa de caprifoi, grilajul, oricât îl înzorzonaseră cu bețe de fier-beton, sudate ba cruciș, ba curmeziș, oricâte arcuri și arculețe îi montaseră deasupra, n-ar fi avut niciun haz. Ca orice grilaj, de altfel. Dar caprifoiul îmbrăcase metalul, semănând cu un cojoc mișos de frunze și flori galbene, mirosind a miere. Aroma florilor, mai cu seamă vara pe înserat, se simțea de departe. Îmi aduce aminte de partea mea preferată din Jardin du Luxembourg, îi spusese nu de mult, pronunțând graseiat, un emigrant ce se întorsese pentru scurtă vreme ca să-și vadă locurile de obârșie. Vara mișunau emigranții veniți să-și cheltuiască banii făcuți prin străinătăți. Asta se va întâmpla până când nu va mai rămâne pe aici niciun cunoscut, nicio rubedenie care să-i invidieze pentru banii lor, observase vânzătorul de ziare din colț, auzindu-le discuția. Pun pariu că ăsta nici n-a călcat prin Jardin du Luxembourg...

Pentru că strada nu era circulată, răzbătuse iarba printre pietrele pavajului, îi gâdila degetele printre baretele sandalelor încălțate pe piciorul gol. Era o iarbă sănătoasă, de un verde intens, n-o călca aproape niciun vehicul, excepție făcând cele câteva mașini ale *riveranilor*. Așa preciza o tăbliță la capătul opus al străzii: *Accesul interzis, cu excepția riveranilor*. Iar Ică, vărul său, era unul dintre *riverani*. El putea să-și aducă până în dreptul casei *TV*-ul cisternă cu care transporta lapte. Nu știa pentru cine transporta laptele Ică și nici nu-l interesa. Problema era alta, atunci când cisterna i se afla în fața casei, Ică de obicei o repara și îl auzea mereu înjurând în timpul ăsta. Știa că nu înjura mașina, deși avea toate motivele s-o facă, fiindcă era o rablă numai bună de dat la fier vechi, îl înjura pe el. Era supărat de când cu moștenirea de pe urma bunicilor. Nefiind mulțumit de partea cu care se alesese. Sperase la mai mult, așa că le purta pică celorlalți moștenitori, vreo zece la număr, sâmbetele, nu le vorbea, nu le răspundea la salut, în schimb își înjura cu cele mai deocheate cuvinte mașina când se nimerea să-i întâlnească. Și-i dădea cu șpițul pantofilor în cauciucuri. Cei ce aveau urechi să audă și să-i priceapă nemulțumirea, voia să zică el cu înjurăturile lui.

De aceea, cu părere de rău, când vedea *TV*-ul în fața casei lui Ică își schimba ruta, ocolind prin fața bisericii. Își schimba ruta și alteori, atunci când de la fereastra casei sale, învecinată cu aceea a lui Ică, tanti Pupa, mama acestuia, hrănea câinii. Obișnuia, la ore fixe, să adune o mulțime de maidanezi pentru a-i hrăni. Dacă nu hrănea câinii, hrănea porumbei. Ca să adune mâncare pentru animale și păsări, tanti Pupa răscolea prin containerele de gunoi din întreg cartierul. Când se întâlneau pe stradă, după ce îi răspundea la salut cu blândețe, îl întreba invariabil: N-ai ceva de mâncare pentru copiii mei?... Nu vedea nimic rău în faptul că tanti Pupa hrănea maidanezii, nu ura animalele. Problema era că în această împrejurare animalele, pașnice îndeobște, se transformau în adevărate fiare. Atunci, ferească Dumnezeu să te afli în preajma lor!

După ce ieșea prin deschizătura grilajului, dădea într-o piațetă, în vremea copilăriei lui pe locul piațetei aceleia se aflau case, pe care însă comuniștii le dărâmaseră, poate voiseră să

construiască în locul lor ceva, nu se mai știe. Nimeni nu fusese în stare să-l lămurească de ce fuseseră dărâmate casele acelea. Își amintea mai bine de două dintre ele, într-una locuia un cizmar cocoșat la care se dusese pe când avea vreo zece, unsprezece ani să-și bată ținte în tălpile bocancilor. Era încântat să meargă tropăind pe stradă. În cealaltă casă, cea mai mică și dărăpănată dintre toate, se născuse Eftimie Murgu. Poate regretând că, în furia lor demolatoare, săvârșiseră un asemenea sacrilegiu, comuniștii înălțaseră ulterior o statuie celui mai important fiu al orașului, peste drum de piațeta aceea. Nu vi se pare că seamănă cu Moise? îl întrebase pe emigrantul care lua vederi cu un aparat digital de mărimea unui pachet de țigări. Ba da, răspunsese cel întrebat. Dar de unde îl știți?... Michelangelo, Botticelli, Gustave Doré?...

În stânga piațetei, chiar înaintea trecerii de pietoni din dreptul lui Eftimie Murgu, se afla chioșcul de ziare. Pe vânzător îl cunoștea de mult, obișnuia să-i păstreze publicațiile preferate, i le întindea întotdeauna cu mâna stângă, fiindcă suferea de hemiplegie. Când avea timp, mai stătea cu el la taclale. Așa a aflat că și părinții lui avuseseră o casă în locul piațetei aceleia, cu fațada spre strada principală. Casă bună, sănătoasă... Comuniștii o demolaseră. De ce, nu se știa. Primiseră doar hârtie să se mute la bloc. Undeva la periferie. Tatăl său se întorsese fără picioare din Rusia și, fiindcă participanții la războiul antisovietic nu primeau pensie, își deschisese în casa proprie un debit de tutun. Mai vindea pe lângă țigări și alte mărunțișuri, săpun, pastă de dinți, ba chiar și bilete de loto. Nu mult după ce a fost silit să se mute la bloc, omul s-a sinucis prin electrocutare... Făcuse să pară un accident, susținea fiul, ca să fie îngropat cu popă, ca toată lumea. Dar nu fusese. S-a sinucis... De unde știa? Știa el. Păi ce, nu-și cunoștea tatăl?... Chiar aici ne-a fost casa, chiar aici, pe locul chioșcului acestuia, arăta vânzătorul cu mâna sănătoasă pământul de sub ei.

Discuția cu emigrantul ce fotografia piațeta din toate unghiurile posibile și care îi dăduse de înțeles că ar cunoaște Jardin du Luxembourg ca pe propriul buzunar avusese loc tot acolo, în fața chioșcului cu ziare.

Nu vreți să-mi faceți și mie o fotografie? îl rugase emigrantul, întinzându-i minusculul aparat de fotografiat. Nu trebuie să faceți nimic, priviți doar la display-ul acela. Și apăsați pe buton. Ce vedeți, aia luați!...

Emigrantul se postase în fața celui mai urât zid din câte înconjurau piațeta. Ca să-i mascheze urâtenia, edilii acceptaseră să fie în parte acoperit cu o uriașă reclamă a firmei *Marlboro*, înfățișând niște cowboys cu caii lor, decolorată de soare și intemperii.

Încercase să-l determine pe emigrant să-și aleagă un alt fundal. Am putea face o fotografie spre fosta Piață Elisabeta, încercase să-l înduplece.

Nu, nu, se împotrivi el cu îndârjire. Aici doresc. Pe locul unde îmi fusese cândva casa. Au demolat-o comuniștii. Vedeți pe peretele ăsta acolo sus, deasupra reclamei ăsteia mizerabile? Acolo se mai cunoaște urma acoperișului fostei mele case... Într-adevăr, se cunoștea.

Îi înapoiase aparatul și se întorsese la chioșcul de ziare, în intenția de a-și continua discuția începută cu vânzătorul de ziare. Dar emigrantul îl urmase. Avea un zâmbet larg pe buze. Cercetase fugitiv cu privirea revistele expuse pe un rastel, apoi le spusese, atât lui, cât și vânzătorului: Poate că nu m-ați crezut când v-am vorbit de Jardin du Luxembourg. Dar eu acum lângă ea locuiesc, la o aruncătură de băț. În *6e arrondissement*... Se uitase scurt la hemiplegicul care, stânjenit, își abătuse privirea într-o parte.

Totuși, cum de?... pornise involuntar să-l întrebe, dar se întrerupsese, fiindcă, avusese brusc revelația, era o dovadă de impertinență să se intereseze de treburi care nu-l priveau. Omul putea să se supere!

Dar emigrantul nu se supăraseră. Dimpotrivă, zâmbetul său a sporit. Îi privise, atât pe el, cât și pe vânzătorul de ziare cu bunăvoință. Eu sunt medic, își începuse emigrantul fără nicio introducere povestea. M-am născut acolo, își întinsese el mâna spre locul de sub reclama de

țigări. În casa care fusese cândva acolo, vreau să spun. Bună casă. Făcută de bunicul. Frânger de meserie. Nu s-a înțeles deloc cu ginerele, așa că părinții mei au divorțat curând după căsătorie. Mama a trebuit să recunoască greșeala pe care o făcuse, alegându-și soț după cum îi dictau sentimentele și nu după cum o sfătuiseră părinții. M-a crescut singură, în casa aceea, nu s-a mai măritat niciodată. A ajutat-o să mă crească și bunicul care a trăit până la optzeci și ceva de ani. Când meseria de frânger a început să nu-i mai aducă venit, s-a apucat de reparat biciclete. Acolo își avea atelierul, spusese emigrantul, plimbându-și mâna spre cel mai îndepărtat colț al piațetei, îmi stăruie și acum în nări mirosul iute, de la soluția de lipit cauciuc. O prepara bunicul din crep dizolvat în benzină. Rețetă proprie.

Cât am fost elev, reparam și eu biciclete cu el împreună. Apoi am făcut medicina. Am intrat la facultate fără concurs, fiindcă terminasem liceul cu zece curat. Tocmai apăruse o lege, sau o simplă dispoziție, mă rog, n-are importanță, care permitea asta. Altfel, cu originea mea – că pe bunic l-au băgat la *patroni* –, nu cred că aș fi fost admis. Multora li s-a întâmplat. Erau respinși, indiferent de rezultate, pe motiv de dosar! Ce vremuri, domnule, când stau mă gândesc!...

Emigrantul se întorsese după ultimele cuvinte cu fața spre statuia lui Eftimie Murgu, de parcă ar fi vrut ca el să-i confirme părerea, nu noi. Rămăsese câteva clipe pe gânduri. Poate aștepta ca hemiplegicul să vândă revistele solicitate de doi tineri. Ori poate se întreba în sinea lui dacă mai era cazul să-și continue depănarea amintirilor. Faptul că îmi consultasem ceasul se pare că îl făcuse să se hotărască.

M-am specializat în microbiologie, continuase cu o voce mai stăpânită. N-aveam nicio posibilitate aici să fac ceva ca lumea în domeniul ăsta. Așa că la vreo doi ani numai după ce ieșisem medic și lucram într-un laborator echipat rudimentar, îmi intrase în cap ideea să plec în lume. Nu pentru că aș fi avut ceva cu regimul. Mă durea exact undeva de el... Dar îmi dădeam seama că n-aveam niciun viitor. Mă înțelegeți? Nimic... Mă zbătusem până atunci să obțin câte ceva, niște echipament de strictă necesitate. Mă și luaseră la ochi pentru câte memorii făcusem. Vedeți, păreau să-și comunice din priviri, cum cârtește dușmanul de clasă în doctorașul ăsta, școlit pe cheltuiala poporului muncitor?... Tovarășe, îmi spusese pe șleau un prim-secretar, la care fusesem primit în audiență, noi clădim aici fabrici și uzine, nu dăm banii pe bazaconiile dumitale!

Bazaconii! Cuvântul ăsta a fost picătura care a umplut paharul. I-am zis mamei: Plec!... A început să-și frângă mâinile. Își dădea seama că pentru prima oară vorbeam cu toată seriozitatea de treaba asta. Unde să pleci, păcatele mele? Unde văd cu doi ochi i-am spus, dar aici nu mai stau. În cele din urmă a înțeles și s-a resemnat. Cu bunicul, sfătuitorul meu de o viață, nu mai puteam discuta, fiindcă dăduse în mintea copiilor.

Dar cum să plec? Interlocutorul nostru se oprise și își făcuse privirea roată, de parcă ar fi căutat ceva în jurul său. Trăsese aer în piept și fața îi devenise meditativă, ca și cum s-ar fi aflat iarăși în dilema de altădată. Dar, cum să plec, Doamne?... În cele din urmă am găsit soluția. Cea mai imorală cu putință. Am sedus o sârboaică. Da. Era asistentă în secția mea și am sedus-o. Deși măritată, îi surâsese ideea de a divorța și de a se recăsători cu un doctor. Așa am făcut. Am luat-o de nevastă, dar încă vreo doi ani au trecut până când mi-au dat voie să o însoțesc într-o vizită la rudele din Brčko, undeva pe malul Savei. Și în tot acest răstimp, pentru a nu da de bănuț, am jucat rolul soțului impecabil! Cred că pentru infamia asta, în pofida binelui pe care l-am făcut atâtor bolnavi, mă vor paște cândva chinurile iadului. În sfârșit, când m-am văzut dincolo, mi-am abandonat nevasta și m-am urcat în primul tren spre Triest. După câteva luni doar, eram deja angajatul Institutului *Pasteur* din Paris.

Se lăsase iarăși tăcerea. Cum stătea cu capul puțin întors, statuia părea că trage și ea cu urechea la convorbirea lor. Da, da, parcă ar fi dorit să se amestece în vorbă, cu mâna în dreptul inimii, în semn de deplină sinceritate. Cunosc totul. Mă pun chezaș că așa s-au întâmplat lucrurile. Ce ne-a mai fost și cu comuniștii ăștia!...

Și cu casa, se arătase deosebit de interesat de acest amănunt hemiplegic. Cu casa cum s-a întâmplat?

Cum să se întâmple? Cum s-a întâmplat cu toate celelalte de aici. Mi-a scris mama cum. Au scos-o în stradă și pe ea și pe bunicul. Cu un ordin de evacuare în mână. În demența lui, bunicul tot a priceput ce se întâmplă și a sărit la milițieni. Au tăbărât cu pulanele pe el. Două săptămâni a mai trăit după aceea. Iar mama a ajuns la mila rudelor. Îi trimiteam eu bani dar... În cele din urmă am răscumpărat-o. Da, am plătit-o ca pe o marfă oarecare. Am dat banii unuia de la ambasadă și mi-au adus-o la Paris. Dar n-a rezistat, în pofida eforturilor mele, nici ea prea mult. Acum odihnește săraca la *Père-Lachaise*, mi-am permis să-i iau loc la doar câțiva pași depărtare de mormântul lui Enescu...

Se întorsese spre casă fără a ocoli. Cu toate că tanti Pupa își hrănea câinii. Dar câinii nu-i făcuseră nimic. Iar tanti Pupa își fluturase zâmbind degetele spre dânsul.

Și Ică își repara *TV*-ul cisternă. Să trăiești, răspunsese salutului său, ridicând deasupra capului o cheie franceză.

Asta a fost, șoptise, simțind cum ierburile crescute printre pietrele pavajului îi mângâiau delicat picioarele printre baretele sandalelor romane.

A OPTA TREAPTĂ

Spre dimineață, Andrei Azuga avusese un vis ciudat. Se făcea că urca o scară cu nenumărate trepte, la capătul căreia se întrezărea o lumină difuză. Semăna întrucâtva cu scara locuinței sale, tocmai de aceea, încă visând, își spusese nemulțumit că iarăși lăsase becul aprins pe coridor. Din cauza repetatelor scumpiri ale curentului electric, era foarte prevăzător cu treaba asta, dar poftim, se mai întâmpla uneori, căscatul de el, să uite ce avea de făcut. Cine nu deschide ochii, deschide punga, netotule, se admonesta singur în astfel de împrejurări enervându-se, ca pe urmă tot el să-și reprime nemulțumirea, că numai de asta nu avea nevoie, își spunea, de când cu cardiopatia lui ischemică, agravată în ultimul timp.

Să urci pe o scară, își dăduse cu presupusul un domn în aceeași dimineață, pe când așteptau împreună să deschidă la farmacia din colț pentru medicamente compensate, căruia îi povestise, neavând altceva de făcut, ciudatul vis, hm!, ce poate să fie?... Numai de bine, presupun. Să urci e bine, să cobori e rău!... Ceea ce mă uimește, adăugase Andrei Azuga, e că urcam scara foarte ușor. De când cu cardiopatia mea ischemică, urc scările cam greu. Simt că mă sufoc. Uitați, spusese, văzând că mai trăgeau vreo doi cu urechea la vorbele sale, când urc scările locuinței mele, tot la a opta treaptă trebuie să mă opresc. Că mă strânge ceva în piept și mi se pune un nod în gât de nu mai pot respira. La început trebuia să mă opresc după a douăsprezecea treaptă, apoi după a zecea, acum tot la a opta... Trec uneori minute bune ca să pot continua. Dar scările din vis le urcam ușor, aproape zburând, săream peste două, asta da ciudățenie!... Ca să vezi! se miraseră oamenii, încruntând îngândurați fruntea.

De obicei, la coadă la compensate sporovăia cu prietenul său Laichici, vecin în blocul alăturat. El avea necazuri cu prostata și-i prescriesese medicul niște medicamente cu nume complicate. Naiba să le ia, bombănea Laichici, netezindu-și cu palma rețetele boțite prin buzunare. Cum de le găsesc numele astea pășărești, nu mă pot dumiri. Parcă înadins le caută, să-ți răsucești limba zicându-le. Nu știu cum se descurcă fătucele de la farmacie cu rețetele astea, că eu habar n-am ce scrie pe ele!

De la o vreme însă, Laichici nu mai venea la coadă la compensate. Andrei Azuga o vedea în schimb pe fiică-sa, cu care mai schimba o vorbă. Cum se mai simte? o întreba el prevăzător. Rău, îi răspundea ea cu jumătate de gură, de parcă i-ar fi împărtășit o taină. Că atunci când ne țineam de capul lui să se ducă la cuțit, el nu și nu!... Că se duce, că nu se duce, cu o moarte tot e dator, zicea. Așa că...

Andrei Azuga se necăjea auzind-o. Laichici fusese partenerul său de table și petrecuseră multe clipe frumoase pe câte o bancă din fața blocului. Laichici îl cam bătea, știa să învârtească bine zarurile în palmă. Îl cam golea de bani, fiindcă îi cerea câte o bere de fiecare joc câștigat. Mai la urmă, nu se mai mulțumea cu berea de rând, la sticlă, ca tot omul, ci pretindea *Tuborg* la tub!... Măi să fie, dar de când te-ai domnit tu așa? obișnuia să îl întrebe. He, he, râdea Laichici, ne adaptăm și noi. Alte vremuri!...

Ultima oară când îl vizitase, arăta mult slăbit. Nu mai veniți, îl rugase fiică-sa. Că plânge ori de câte ori vă vede, de când zace la pat. De ce mi-a căzut tocmai mie pacostea asta pe cap, îmi zice, și nu lu' tăntălău' ăla de Azuga?

Apoi se enervase iarăși. De mult nu-și amintea Andrei Azuga să se mai fi enervat așa. Pe când discutau la coadă despre semnificațiile visului său, deschisese ușa farmaciei o fătuică în halat alb și le spusese că deocamdată compensate nu se dau, poate mai târziu... Da' când? întrebaseră toți de acolo într-un glas. Păi să sosească șefa, venise răspunsul fetei, dând să se

strecoare, zgribulită sub hălățelul ei, pe ușa îndărăt. Nu, nu știu, se bâlbâise ea, auzind vocile tot mai ridicate ale unora, șefa știe. Când o fi să vină, vine!... Puțină răbdare!...

Se iscuse o revoltă spontană, mâini se agitaseră acuzatoare, vorbe grele se făcuseră auzite, rostise și Andrei Azuga printre dinți câteva. Să li se facă și să li se dreagă așa și pe dincolo tuturor șefelor de pe lumea asta!... Apoi lumea se potolise, convenise să se facă o listă, să mai poată merge să-și vadă de treburi. Că suntem creștini, vorbiseră câteva femei mai în vârstă pe un ton conciliant, de ce să facem scandal, ia să vedem dacă pe vremea scorniceșteanului vă dădea mâna să vă agitați atâta! Atunci era ordine, maică, nu glumă! Vai ș-amar de noi cu democrația asta! Ne-a procopsit, vorbă fie, Dumnezeu cu ea, că suntem răi maică. Și ăsta-i numai începutul!...

De fapt, chiar se potrivea treaba, încercase să se calmeze Andrei Azuga după ce părăsise coada din fața farmaciei, că mai avea de plătit și gazul, și curentul, și apa, și salubritatea, tocmai primise pensia cu o zi înainte. Se obișnuise să achite totul la timp, nu fiindcă ar fi fost cine știe cât de conștiincios, ci pentru că știa din experiență că orice amânare îi va crea dificultăți, că banii se duc, că de-aia sunt bani, în definitiv. Dar pe urmă plătește, Azuga, toate astea dacă mai ai cu ce!

O luase cu pași măsurați spre *Distrigaz*, acolo își făcuse obiceiul să se ducă mai întâi, tot gândindu-se la visul său și la tâlcul acestuia, erau încă puțini oameni pe stradă, cei ce aveau slujbe se risipiseră încetul cu încetul pe la locurile unde-și câștigau pâinea, ceilalți nu prea ajunseseră încă să iasă. Doar prăpădiții de pensionari se sculaseră cu noaptea în cap să-și prindă loc la compensate ori prin alte părți. Ia uite-i, hârciogii! îi luau în derâdere unii. Ehe, să fi fost Laichici acolo, nu le-ar fi rămas ăstora dator. I-ar fi porcărit, de nu i-ar fi spălat toate apele Timișului!... Dar el n-avea voie să se enerveze. Fii calm, fii calm, Azuga, că altfel dai de dracu'! își repeta mereu.

Cam pe la colțul străzii următoare se oprise să-și tragă sufletul, în dreptul unei guri de canal, acolo căzuse odată, pe vremuri, cu bicicleta, își amintea, trăgând o spaimă zdravănă, o speriasse și pe tanti Livia, o cunoștință apropiată, ce se întorcea aducând apă de la cișmeua de alături. Pe atunci mai circula încă cu bicicleta, își prinsese pantalonii la lanț, așa căzuse, acum nici tanti Livia nu mai era, îi ieșise în cale cu gălețile pline, ca să vezi, să se mai spună că asta aduce noroc!...

Dacă tanti Livia plecase dintre cei vii, lăsase în urma ei stăpână a casei o nepoată, o fată cu adevărat frumoasă, cu picioarele lungi și părul vaporos, una dintre cele mai râvnite dintre vampele urbei. Tocmai își făcea apariția, venind puțin ostenită de la treburile ei, călcând totuși țepăună, cu umerii împinși îndărăt, în pantofii ei cu tocuri înalte. Purta o jachetică de piele, lăsându-i întreg pântecul gol, și o fustiță de două degete doar, din material identic. Îl salutase respectuos, cu un sărut mâna rostit clar, zâmbind discret din colțul buzelor. Câștiga binișor, își cumpărase *Matiz*, din care văzând-o descinzând într-o zi, cu picioarele aproape complet dezgolite, Laichici spusese: mă, ce-aș mai ...-o pe asta, la care fata, auzindu-l, replicase veselă: n-ai tu banii ăia să mă ... pe mine, tataie!

Lui Andrei Azuga îi fusese rușine atunci de cele întâmplate, dar fata continuase să îl salute respectuos, zicându-i sărut mâna, iar el nu prea știa cum să-i răspundă, furând-o intimidat din priviri în timp ce ea își legăna șoldurile mergând.

Nici la *Distrigaz* și, mai târziu, nici la *Electrica S.A.*, la *Salprest*, ori la *Meridian 22*, unde plătea apa și canalizarea, nu aflase o explicație mulțumitoare a visului său. O fi scara lui Iacov, maică, îl fixase cu ochii ei lăcrămoși o băbuță, n-ai văzut matale îngeri urcând ori coborând pe ea? Nu, îi răspunsese uimit de întrebarea ei. Nicio mirare, nicio mirare, venise răspunsul băbuței, că îngerii nu se văd așa, cu una, cu două, ei se pot înfățișa în diverse chipuri, de pildă sub forma unor fluturi care parcă dansează în văzduh, ori a unor petale de trandafir care mereu plutesc legănându-se și nu mai cad la pământ. Se urcase pe scară? întrebuse altcineva, da, îi răspunsese, dar nu cumva se uitase îndărăt? insistase interlocutorul

ocazional. Ei, asta nu mai știa, dacă se uitase îndărăt, ori nu se uitase, Andrei Azuga nu-și putea nicidecum aminti!

Făcuse în cele din urmă cale întoarsă, abia mai mergând, spre farmacia din colțul străzii Făgăraș. M-oi fi uitat îndărăt, nu m-oi fi uitat? nu contenea să se întrebe neliniștit. Lumea din dreptul farmaciei se risipise, nu mai rămăsese țipenie de om acolo, fapt care făcuse să-i crească neliniștea ce-l încerca. O bănuială sumbră îl inundase, ca o apă neagră care nu-și mai găsește locul în matcă. Grăbise instinctiv pasul și ajunsese abia respirând să apese pe clanța ușii farmaciei. Înăuntru două fătuțe în hălățele albe stăteau la taifas, iar la ivirea lui își întrerupseseră nemulțumite conversația. Nu se mai dau azi compensate, îl luase în primire, una dintre ele. Ne-am făcut plafonul mai adineauri. Veniți și dv. mai devreme, ce Dumnezeu! Dacă nici la pensie n-aveți timp, atunci când?...

Andrei Azuga voise să-i dea o replică dură impertinentei, dar simțise urcându-i-se nodul în gât și senzația de sufocare, parcă mai insuportabilă ca oricând. Abia nimerise ușa, deși se afla la un pas îndărătul său, încercând să iasă la aer. Afară, o țigancă de la *Salprest*, care mătura strada de frunze, îi sărise în ajutor. Aulio, taicule, că rău mai arăți! Tot te-ai vinițit la obraz, zău așa! Hai să te duc coala pe o bancă să-ți mai tragi sufletu'.

Banca era din metal și Andrei Azuga simțise de la bun început o răceală urcându-i-se în trup. Înainte, pe malul înălțat și îndiguit al râului se aflaseră bănci de lemn, dar primăria le înlocuise, nu se știa de ce, probabil urmare a unui contract avantajos, cu cele din metal. Laichici se arăta mai nemulțumit decât toți din pricina acestui lucru. Păi ăștia nu se gândesc că ești și tu om?! Să te pună să șezi pe feroteniile astea!... Boală curată! Când bate soarele te frigi la cur, iar când nu, îți congelezi boașele!...

Dar Andrei Azuga n-avea încotro și trebuia să șadă. Respira greu, horcăind printre buzele întredeschise. Privea râul curgând la vale, pe malul lui copilărise, și o mulțime de amintiri i se buluciseră în minte. Parcă își vedea, ca într-un film, întreaga viață derulându-i-se înainte, într-un ritm din ce în ce mai alert. Apoi se întâmplase ca și cum filmul s-ar fi rupt și înaintea ochilor i se ivise iarăși scara din vis, îmbietoare, invitându-l parcă să urce. Se vedeau limpede în preajma ai puzderie de fluturi albi, jucăuși, și petale de trandafir plutind ușor, fără să cadă la pământ. La capătul de sus al scării lumina parcă se amplificase, chiar și o muzică suavă se putea auzi, în ritmul ei lent fluturii și petalele de trandafir unduind în văzduh.

Ah, observase prozaic Andrei Azuga, nu doar lumina am lăsat-o aprinsă, ci și radioul, și se repezise pe scară în sus, sărind sprinten peste câte două trepte simultan, ca să pună capăt pierderii prețiosului curent electric.

SUMAR

I

La câini	3
Umbră pe tulpina unui nuc	6
Capul de piatră	10
Tunelul verde	14

II

Gardul	33
Recviem de Mozart	36
Copiii lui Cronos	40
Bun venit, Moise	51

III

Emigrantul, hemiplegicul și statuia	60
A opta treaptă	64